

**PIRKKALA PIRKKALANKYLÄ (BIRCALA) ja
TURSIANNOTKO
Arkeologinen pelastus- ja koekaivaus 2013
Sami Raninen**

**Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö**

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	1
Tiivistelmä	2
Arkisto- ja rekisteritiedot	3
Sijaintikartat	5
1. Johdanto	8
2. Tutkimuskohteen lyhyt kuvaus	8
3. Tutkimusmenetelmät ja –olosuhteet	9
3.1. Koordinaatisto ja asemointipisteet	9
3.2. Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät	10
3.3. Löytöjen talteenotto ja käsittely	10
3.4. Näytteiden otto ja käsittely	10
3.5. Tutkimusolosuhteet	11
4. Tutkimusalueet ja niillä tehdyt havainnot	11
4.1. C-alue	12
4.1.1. Yleistä	11
4.1.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista	13
4.1.3. Maayksiköt ja rakenteet	18
4.1.4. C-alueen stratigrafinen matriisi	34
4.2. D-alue	35
4.2.1. Yleistä	35
4.2.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista	36
4.2.3. Maayksiköt ja rakenteet	38
4.2.4. D-alueen stratigrafinen matriisi	46
4.3. E-alue	47
4.3.1. Yleistä	47
4.3.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista	48
4.3.3. Maayksiköt ja rakenteet	50
4.3.4. E-alueen stratigrafinen matriisi	60
4.4. F-alue	61
4.5. G-alue	64
4.5.1. Yleistä	64
4.5.2. Pelastuskaivausalue	65
4.5.3. Koekuopat	68
4.5.4. G-alueen koneellisesti kuorittu osa	74
5. Löydöistä	74
5.1. Löytömäärä ja löytöjen talteenoton periaatteet	74
5.2. Yleiskuvaus talteen otetuista löydöistä	75
6. Yhteenveto	80
Lähteet	

TIIVISTELMÄ

Pirkkalankylän historiallisen kylätontin ja Tursiannotkon esihistoriallisen asuinpaikan alueella tutkittiin kesän 2013 pelastuskaivauksessa runsaslöytöisiä rautakautisia ja keskiaikaisia kulttuurikerroksia, joiden erityispiirteisiin kuuluu luuesineistön ainutlaatuisen hyvä säilyneisyys sekä myös erilaisten puurakenteiden suhteellisen korkea säilymistaso. Kaivausalueiden kapeuden takia rautakautisiksi tai keskiaikaisiksi oletettuja puu- ja kivirakenteita ei saatu tutkittua kokonaan. Lisäksi tutkittiin uudelle ajalle ajoittuvia kylätonttiin liittyviä ilmiöitä.

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohteen koko nimi: Pirkkala Pirkkalankylä (Bircala) ja Pirkkala Tursiannotko

Kunta: Pirkkala

Rekisterikylä: Pirkkalankylä

Kiinteistöt: Yleinen tiealue 604-895-2-2 (yhdystie 3022, Anian rantatie)

Kiinteistö 614-413-11-4 (Kaipilan tila)

Peruskarttalehti: 2123 05 Nokia

Kaivausalueiden keskikoordinaatti ETRS-TM35FIN-järjestelmässä: p 6818060 i 31659

Korkeus: noin 83–84 m mpy (N2000)

Kohteen ajoitus: rautakausi, historiallinen aika

Tutkimuksen laji: pelastuskaivaus ja koekaivaus

Tutkimuslaitos: Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö

Kenttätöyönjohtaja: Sami Raninen

Kenttätöaika: 21.5.–26.7. ja 16.9.–20.9. 2013.

Tutkitun alueen laajuus: noin 110 neliometriä pelastuskaivausalueita, 5 neliometriä koekuoppia ja koeojaa

Maanomistaja: Pekka Kaipila, Anian rantatie 239, PIRKKALA 33980

Tutkimusten tilaaja: Pirkkalan kunta

Tutkimuskustannukset: 118762 e + alv (ei sisällä konservointikuluja)

Löydöt: KM 39785

Mustavalkonegatiivit: ei päänumeroa

Mustavalkonegatiivien arkistointipaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö

Kuvatallenteet: KY 143

Kuvatallenteiden arkistointipaikka: Siiri-tietokanta (Tampereen museot)

Aikaisemmat tutkimukset:

- Erä-Esko, Aarni (1948) inventointi
- Miettinen, Timo & Mirja (1971) inventointi
- Soininen, Tuija-Liisa (1998) inventointi
- Kankkunen, Päivi (1999) koekaivaus
- Katiskoski, Kaarlo & Pietiläinen, Petteri (2002) koekaivaus
- Jussila, Timo (2002) inventointi
- Salminen, Hanna-Leena (2008) koekairaus
- Adel, Vadim (2010) koekaivaus
- Raninen, Sami (2012) pelastuskaivaus
- Raninen, Sami (2013) valvonta, toteutettu v. 2013 kaivauksen jälkeen
- lisäksi useita tarkastuksia

Aikaisemmat löydöt:

- HM 3064:6, miekan väistin, löyt. Esko Prihti 1964.
- KM 18537, tuluspäi, inventointilöytö 1971.
- KM 23788, luu- tai sarviliusikka, toim. Esko Prihti 1987.
- KM 24514, viikinkiaikainen rannerengas, luinen harppuunankärki. Toim. Esko Prihti 1988.

- KM 27998, asuinpaikkalöytöjä, mm. pyöreä kupurasolki, sarvi- ja luuesineiden katkelmia, palanutta savea. Toim. P. Kankkunen (inventointi 1993), E. Prihti, T.-L. Soininen (tark. 1992).
- KM 28385, 2 varttinänpyörää ja hevosenkenkäsolki. Löyt. Esko Prihti, toim. P. Kankkunen 1994.
- KM 31466, asuinpaikkalöytöjä (kvartsi-iskoksia, keramiikkaa, palanutta luuta, kaksoistaltta, savikiekon katkelma, luinen "piikki"). Toim. T.-L. Soininen 1999 (inventointi 1998 ja E. Prihdin löytöjä).
- KM 31640, saviastianpaloja, pronssi- ja luuesineitä ym. Koekaivauslöydöt 1999.
- KM 32615, asuinpaikkalöytöjä. Koekaivauslöydöt 2001.
- KM 37432, asuinpaikkalöytöjä. Koekairauslöydöt 2008.
- KM 38577, asuinpaikkalöytöjä. Koekaivauslöydöt 2010.
- KM 39258, asuinpaikkalöytöjä. Pelastuskaivauslöydöt 2012.
- KM 39788, asuinpaikkalöytöjä. Valvontalöydöt 2013.

Arkistoitu kirjeenvaihto:

- Pirkanmaan maakuntamuseo, lausunnot: 10.11.2009, diar. PMM 327/2009; 25.11.2010, diar. PMM 252/2010 ja 12.3.2013, diar. PMM 117/2013.
- Pirkanmaan maakuntamuseo, tutkimuslupahakemus: 19.4.2013, diar. PMM 16/2013; syksyn jatkokaivauksen (1 vko) tutkimuslupahakemus: 30.8.2013 DIAR: PMM 35/2013
- Museovirasto, tutkimuslupa: MV/37/05.04.01.02/2013 17.5.2013, jatkotutkimuslupa MV/37/05.04.01.02/2013 12.9.2013

Liitteet:

1. kuvataallenneluettelo
2. mv-kuvaluettelo
3. puunäyteluettelo
4. maanäyteluettelo
5. löytöluettelon kopio
6. luettelo poistetuista löydöistä
7. Kuvaliite: poistettuja löytöjä
8. karttaluettelo
53. karttaliitettä

Alkuperäiskappaleen säilytyspaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö

Kopion säilytyspaikka: Museovirasto, Arkeologinen keskusarkisto; Pirkkalan kunta

Sivumäärä: 82

SIJAINTIKARTTA 1

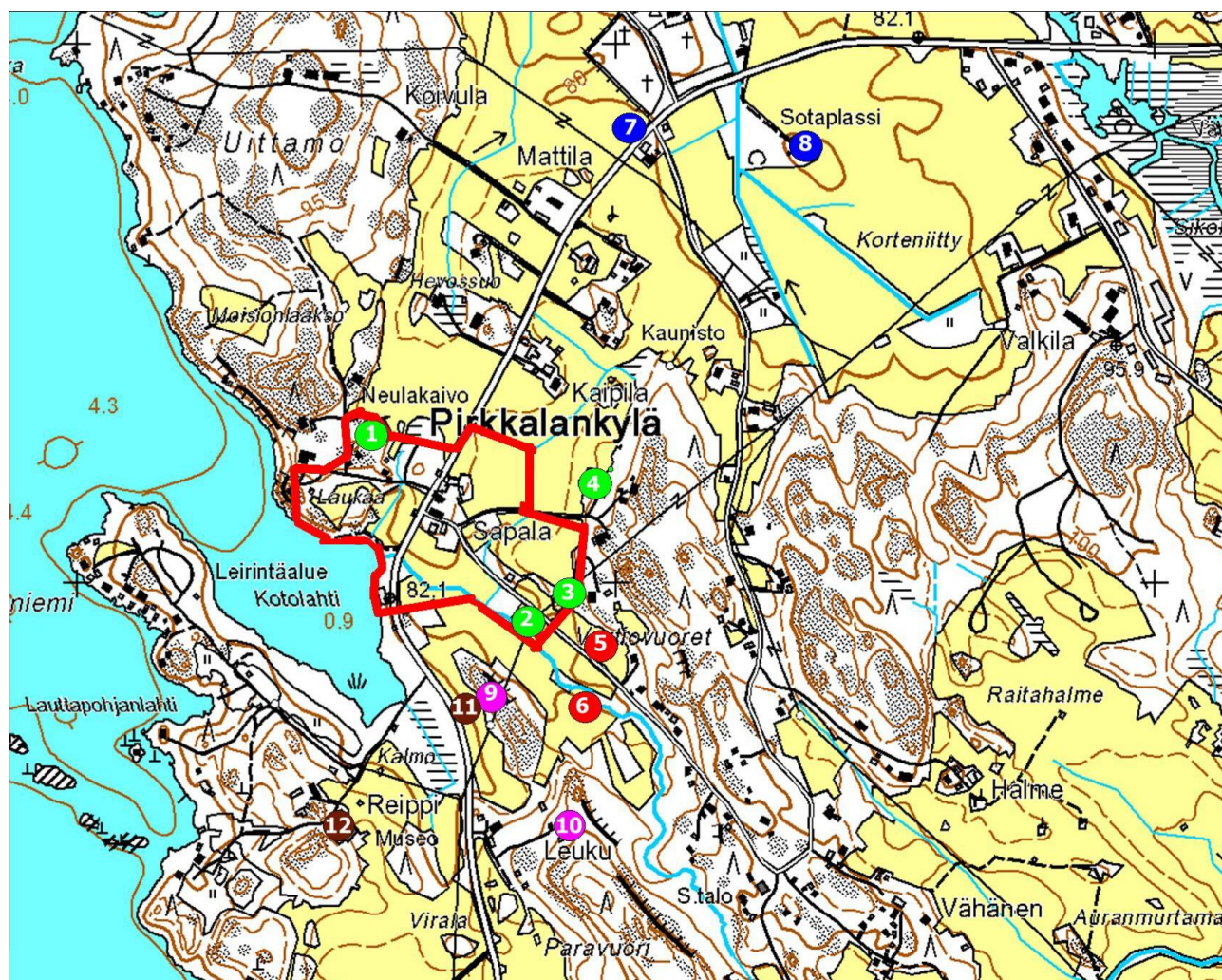
Pirkkalan Pirkkalankylän (Bircala) historiallisen kylätontin ja Tursiannotkon esihistoriallisen asuinpaikan sijainti

Kartan keskikoordinaatti (ETRS-TM35FIN): N 6818074 E 316515

Pohjakartta: ©Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

SIJAINTIKARTTA 2

Mittakaava noin 1: 14 000 (epätarkka)

— Tursiannotkon muinaisjäännösalueen rajaus muinaisjäännösrekisterissä v. 2014

1. Hiidenmäki (kultti- ja tarinapaikka)
2. Juoksianoja (rautakautinen asuinpaikka)
3. Katajamäki (kivilatomus/maansekainen röykkiö)
4. Sapala Toiva (maansekaisia röykkiöitä)
5. Juoksianoja 2, kivikautinen asuinpaikka
6. Juoksianoja 3, kivikautinen asuinpaikka
7. Pappila, rautakautinen irtolöytöpaikka
8. Sotaplassi, rautakautinen irtolöytöpaikka
9. Pirkkalankylä Kalmo, kiviaita (kulttuuriperintökohde)
10. Pirkkalankylä Leuku, kiviaita (kulttuuriperintökohde)
11. Kalmo, kivikautinen irtolöytöpaikka
12. Reippi, kivikautinen irtolöytöpaikka

Pohjakartta: ©Maanmittauslaitos, lupa
PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

SIJAINTIKARTTA 3

Mittakaava 1: 2000

Kartan keskikoordinaatti (ETRS-TM35FIN): N 6818028 E 316660

Vuoden 2013 kaivaus- ja koekaivausalueiden viitteelliset sijainnit merkitty vihreällä
(täsmälliset sijainnit ks. liitekartta 1)

Pohjakartta: ©Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Lisäykset pohjakarttaan: Sami Raninen

1. JOHDANTO

Kesällä 2013 Pirkkalan Pirkkalankylän historiallisella kylätontilla ja Tursiannotkon esihistoriallisella asuinpaikalla suoritettiin pelastus- ja koekaivaus, jotka liittyi Pirkkalan kunnan hankkeeseen rakentaa kevyen liikenteen väylä muinaisjäännösalueen halki kulkevan Anian rantatien (yhdystie 3022) yhteyteen. Muinaisjäännösalueella oli suoritettu samasta syystä koetutkimuksia vuosina 2008 (Salminen 2008) ja 2010 (Adel 2010) sekä pelastuskaivaus vuonna 2012 (Raninen 2013). Kesän 2013 kaivauksia seurasi vielä saman vuoden syyskuussa viikon mittainen pelastus- ja koekaivaus (sisältyy tähän kenttätökertomukseen) sekä loka- ja marraskuussa rakennustyön arkeologinen valvonta (Raninen 2014).

Vuonna 2013 kaivausten kesto oli 21.5.–26.7. ja 16.9.–20.9. Kenttätöpäiviä oli kesän kaivauksessa 48 ja syyskuun kaivauksessa 5. Kesän kaivaukseen osallistuivat kenttätöjohtajan ohella apulaistutkijat fil.yo Toni Pauku ja HuK Teemu Tiainen sekä tutkimusapulaiset Iida Heikkari (poissa 2.–11.6.), Päivi Janhunen (20.6. saakka), Uine Kailamäki (alkaen 17.6.), Tuukka Kumpulainen (28.6. saakka), Petteri Liesivuori (alkaen 24.6.), Riia Siltanen ja Jenny Skytt. Syyskuun kaivaukseen osallistuivat kenttätöjohtajan ohella apulaistutkija Toni Pauku sekä tutkimusapulaiset Iida Heikkari, Tuukka Kumpulainen ja Riia Siltanen. Tutkimusten valvojana toimi tutkija Vadim Adel, joka myös laati tutkimussuunnitelman. Jälkityöt tehtiin keväällä ja syystalvella 2014. Jälkitöihin osallistui myös FM Eva Gustavsson löytöjä järjestellen ja numeroiden (joulukuu 2014).

Kustannuksista vastasi Pirkkalan kunta. Pirkkalan kunnan tekninen toimi teki yhteistyötä toimittaen arkeologien käyttöön taukotilan, käymälän, pesuvettä ja tiealueella sijaitsevan työmaan liikenneturvallisuussuunnitelman edellyttämää kalustoa.

Kesän 2013 pelastuskaivaus kohdistui Anian rantatien luoteispuolisen pengerluiskan alla sijaitsevaan kulttuurikerrokseen syksyn 2012 kaivausalueen koillis- ja lounaispuolella. Tämän lisäksi Anian rantatien kaakkoispuolella tehtiin koekaivausta Kaipilan vanhan tilakeskuksen pihaan johtavan suunnitellun tieliittymän alueella. Syyskuun 2013 pelastuskaivaus kohdistui suunnitellun uuden valaisintolpan kohtaan Anian rantatien kaakkoisen pengerluiskan kohdalla.

Kesän 2013 pelastuskaivausta käsiteltiin melko näkyvästi tiedotusvälineissä (mm. YLE Uutiset 31.5., 27.6. ja 8.10.2013, Aamulehti, Pirkkalainen-lehti). Vuosien 2012 ja 2013 kaivauksien alustavia tulkintoja esitellyt, Pirkanmaan maakuntamuseon Kulttuuriympäristöyksikön toteuttama ja Pirkkalan kunnan kustantama planssinäyttely oli Pirkkalassa esillä kesäkuussa 2014.

2. TUTKIMUSKOHTEN LYHYT KUVAUS

Kaivauskertomukseen Raninen 2013 sisältyy lähteistetty kooste Pirkkalankylän historiasta, mukaan lukien alueen arkeologinen tutkimushistoria. Valvontakertomuksessa Raninen 2014 kuvaillaan seikkaperäisesti Tursiannotkon muinaisjäännösalueen topografiaa ja maisemaa. Tähän kaivauskertomukseen sisältyy vain suppea kuvaus tutkimuksen kohteena olleesta muinaisjäännösalueesta.

Pirkkalankylän historiallinen kylätontti on 1700-luvun karttalähteissä kuvattu harvinaisen iso kylätontti (enimmillään 17 taloa 1500-luvun puolivälissä). Kylätontti sijaitsee keskellä laajempaa Tursiannotkon moniperiodista asuinpaikka-aluetta, joka on ollut arkeologisten koetutkimusten kohteena useaan kertaan

vuodesta 1971 alkaen. Eri puolilta asuinpaikka-aluetta on kivikautiseen, rautakautiseen ja keskiaikaiseen asutukseen viittaavia irtto-, koetutkimus-, pelastuskaivaus- ja valvontalöytöjä. Rautakauteen viittaavien löytöjen levinneisyys kattaa suuren osan 1700-luvun kylätontista, mutta ulottuu myös selvästi sen ulkopuolelle. Asuinpaikka-alueeseen sisältyvät erillisinä muinaisjäännösrekisterikohteina Hiidenmäen kultti- ja tarinapaikka sekä Katajamäen kivilatomus (maansekainen röykkiöhauta?). Hyvin lähellä Tursiannotkon muinaisjäännösalueetta sijaitsevat kivikautiset asuinpaikat Juoksianoja 2 ja 3 sekä Sapalan Toivan kolme maansekaista röykkiötä.

Anian rantatie kulkee muinaisjäännösalueen halki lounas–koillinen-suunnassa. Kylätontin kohdalla tielinja vastaa vuoden 1769 isojakokartassa kuvattua kylänraittia. Myös Anian rantatiehen liittyvät sivutiet Kierikantie ja Kranaatinmäentie vastaavat isojakokartassa kuvattuja tielinjoja. Vuosien 2008–13 arkeologiset kenttätöyt Tursiannotkossa ovat kohdistuneet Anian rantatien pengerluiskiin ja niiden läheisyyteen.

3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA -OLOSUHTEET

3.1. Koordinaatisto ja asemointipisteet

Vuoden 2013 tutkimusalueilla käytettiin samaa teknistä koordinaatistoa kuin vuonna 2012. Koordinaatiston X-akseli vastaa suunnilleen Anian rantatien suuntaa historiallisen kylätontin kohdalla. Pirkkalan kunnan teknisen toimen syksyllä 2012 mittaamat kiintopisteet voitiin vielä tunnistaa maastossa.

Kiintopisteet
(*tasoprojektio ETRS-GK24, korkeusjärjestelmä N2000*)

KP1 24476460.125 6815981.584 84.140
KP2 24476502.185 6816070.626 84.661

Valvontakertomuksen Raninen 2014 yleiskartassa (karttaliite 1) on kuvattu kolme asemointipistettä ETRS-TM35FIN-järjestelmän mukaisine koordinaatteineen. Niiden avulla voidaan asemoida myös tämän kaivauskertomuksen yleiskartta (karttaliite 1), jossa on käytetty samaa kantakarttapohjaa. Myös kaivauskertomuksen Raninen 2013 yleiskartassa (karttaliite 1) kuvattuja kiinto- ja apupisteitä koordinaattitietoineen voidaan käyttää tämän kaivauskertomuksen yleiskartan asemointiin.

Takymetrimittaukset tehtiin Topcon GPT 7500-laitteella tekniseen koordinaatistoon. Takymetrin käytöstä vastasivat apulaistutkijat.

3.2. Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät

Käytetty kaivausmenetelmä oli taso- ja yksikkökaivaushybridi. Maayksiköt erotettiin värin ja maa-aineksen perusteella, minkä lisäksi erotettiin myös kivi- ja puurakenteita. Pystysuunnassa kerrosjako perustui ns. luonnollisiin kerroksiin eli maayksiköiden pinta- ja pohjatasoihin tai rakenteisiin ja rakenteiden sisäisiin kerroksiin. Paksuimpia laaja-alaisia maayksiköitä kaivettiin myös teknisinä (5 cm paksuisina) kerroksina.

Kaivaus suoritettiin pääasiassa lastoilla. Lapioon turvauduttiin sekoittuneiden tai niukkalöytöisiksi todettujen maayksiköiden poistossa. Seuloja käytettiin harkinnanvaraisesti ja pääasiassa rautakautisten kulttuurikerrosten yhteydessä, koska varsinkin tiiviin savimaan seulominen oli verkkoseuloilla oli hyvin hidasta ja systemaattinen pöytäseulontakin olisi vienyt liikaa aikaa. Kaivajat kuitenkin olivat hyvin huolellisia ja saivat seulomattakin talteen myös palaneen luun, lasimassahelmien ja kalansuomujen kaltaista hyvin pienikokoista löytöaineistoa.

Maayksiköitä ja rakenteet dokumentoitiin sanallisesti, taso- ja profiilikartoin, yksityiskohtapiirroksin ja valokuvaamalla. Kartoitusta lukuun ottamatta dokumentaatiosta vastasi pääasiassa kaivausjohtaja, poikkeuksena kaivauksen lopulle ajoittunut neljän päivän jakso, jolloin hän oli sairauslomalla.

3.3. Löytöjen talteenotto ja käsittely

Löytöjen löytötietoihin kirjattiin aina maayksikkö tai rakenne sekä kerros ja koordinaattiruutu. Tärkeimpien löytöjen (metalliesineet resenteiksi tai historiallisiksi nauloiksi tulkittuja lukuun ottamatta, luuesineet, savikiekkonappaleet, keramiikkakeskittymät, lasimassahelmet ja luukeskittymät) koordinaattitiedot mitattiin takymetrillä.

Löytöjä puhdistettiin jonkin verran jo kentällä, mutta suurin osa puhdistustyöstä tapahtui maakuntamuseon tiloissa. Muun muassa palanut savi, keramiikka ja ei-esineellinen luu pestiin vedellä. Keramiikan puhdistuksessa kiinnitettiin huomiota mahdolliseen karstan esiintymiseen. Löytöjen puhdistuksessa, käsittelyssä ja säilytyksessä noudatettiin Museoviraston julkaisemia Maasta museoon–ohjeita.

3.4. Näytteiden otto ja käsittely

Tutkimusalueelta otettiin suuri määrä 1 tai 2 litran makrofossiilinäytteitä sopiviksi katsotuista kohdista (ei järjestelmällisesti; ks. luetteloliite 4). Lisäksi puurakenteista otettiin suuri määrä C14-ajoitusräyhteitä (ks. luetteloliite 3). Dendroajoitukseen soveltuvia puujänteitä ei löydetty. Näytteiden käsittelyssä noudatettiin *Maasta museoon*–ohjeita.

3.5. Tutkimusolosuhteet

Tutkimusolosuhteet olivat kesään ja alkusyksyyn ajoittuvien kaivausten aikana pääosin hyvät sademäärien pysyessä vähäisinä. Erittäin lämpimän kesän kuumuudessa savimaan kuivuminen kovaksi ja tasaisen harmaaksi hidastutti jonkin verran kaivamista sekä maayksiköiden määrittelyä ja seuraamista. Viimeksi mainittuun ongelmaan auttoi jonkin verran kasteluvälineiden käyttö.

*Kuva 1. C-alueen kerrosta 1 kaivetaan
toukokuussa 2013. Kuva: Sami Raninen.
KYY 143: 4.*

4. TUTKIMUSALUEET JA NIILLÄ TEHDYT HAVAINNOT

4.1. C-ALUE

4.1.1. Yleistä

C-alue sijaitsi vuoden 2012 kaivausalueen koillispuolella ja Anian rantatien luoteispuolella. Koillispäädyssään C-alue rajautui Kierikantien penkereeseen (toisin sanoen C-alue sijaitsi Kierikantien ja Anian rantatien liittymän lounaispuolella). C-alue sijaitsi Tursiannotkon alanteen koillispuolella Pirkkalankylän historiallisen kylätontin alueella, vuoden 1769 isojakokartan mukaan Hallilan talon tontilla. Kaivauksen aloitustilanteessa C-alue oli kokonaisuudessaan Anian rantatien ja Kierikantien pengerluiskien peittämä. Pengerluiskien resentti täyttömaa poistettiin kevyellä kaivinkoneella.

C-alue oli 9,5 metriä pitkä ja valtaosaltaan 3 metriä leveä. Kierikantien ja Anian rantatien suunnissa kaivausalueen reuna sijaitsi metrin päässä asfalttipinnan reunasta (tämä turvaväli jätettiin Pirkkalan kunnan teknisen toimen suullisesti ilmaisemasta vaatimuksesta, ja sen tarkoitus oli estää tiepenkereen maata vyörymästä). C-alueen kaakkoispäädyn luoteispuolelle tehtiin kaivauksen kuluessa noin 1 x 1,3 metrin laajuinen laajennus alueella sijainneen puurakenteen tutkimiseksi.

Kaivausalueen kaakkoispuoliskon keskelle työntyi runsaan 4 neliömetrin laajuinen alue, joka jätettiin kaivamatta, koska sen keskellä sijaitsi puinen valaisintolppa (Pirkkalan kunnan tekninen toimi oli edellyttänyt, että valaisintolpalle jätetään joka suunnassa metrin levyinen suoja-alue).¹ C-alueen koilliskulmasta jätettiin kaivamatta noin 1,5 x 1,5 metrin laajuinen alue, jolla kasvoi Kierikantien ja Anian

¹ Saveen juntattu puinen valaisintolppa poistettiin talven 2013–14 aikana ilman lupaa ja valvontaa.

rantatien liittymän vieressä sijainnut vanha lehmus². Lehmuksen juuristo levittäytyi laajalti C-alueen koillispuoliskolle. Juuria poistettiin kaivauksen edetessä epäröimättä, koska lehmus oli joka tapauksessa määrä kaataa pian.

Kuva 2: C-alueen taso II koilliseen päin nähtynä. Kuva: Sami Raninen. KY 143:7.

C-alueen lounaispuolella, vuoden 2012 B-alueella, oli sijainnut puurakenne (PR1, radiohiiliajoitettu myöhäisrautakautinen laitalattia), joka jatkui B-alueen ulkopuolelle. Vuonna 2013 samaa rakennetta tutkittiin lisää C-alueen lounaisosassa, ja myös vuonna 2012 erotettuja maayksiköitä kyettiin tunnistamaan C-alueen lounaispäädyssä.

C-alue kaivettiin 10 kokonaisessa kerroksessa (pääasiassa luonnollisia, mutta osin myös teknisiä kerroksia) sekä 2 "välikerroksessa" ja kartoitettiin 12 eri tasossa. Ylin kerros (kerros 0) oli konekaivettu täyttömaakerros, jonka pinta vaaittiin tasona 0. 0-kerroksen jälkeen kerrokset numeroitiin juoksevasti luvuilla 1–10 ja tasot vastaavilla roomalaisilla numeroilla (I–X); kaksi kerrosta saivat numerot 3,5 ja 5,5,

² Kun lehmus syyskuussa 2013 kaadettiin, sen vuosirenkaiden lukumääräksi laskettiin tasan 100. Lokakuussa 2013 lehmuksen kanto poistettiin arkeologisen valvonnan yhteydessä pilkkomalla. Juuriston jäljellä oleviin osiin ei tällöin koskettu, koska ne sijaitsivat kulttuurikerroksessa.

koska ne kattoivat vain osan C-alueesta. Lisäksi C-alueen profiilit kartoitettiin lukuun ottamatta lounaisprofiilia, joka sisälsi vain vuoden 2012 kaivausalueen päälle kasattua pengerluiskan täyttömaata. (Lounaisprofiilia vastaa vuonna 2012 kartoitettu B-alueen koillisprofiili).

4.1.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista

Kerrosten ja tasojen suhde on seuraava: kerroksen 1 pinta on taso I, kerroksen 2 pinta on taso II jne.

Kerros 0

Kerros 0 sisälsi pengerluiskan resenttiä karkeaa täyttömaata, jonka pohjakerrokseen oli sekoittunut humuksensekaista maata ja löytöjä. 0-kerroksen pinta muodosti pintavaaitustason (taso 0). Kerros 0 poistettiin valvonnassa koneellisesti. Konekaivu pysäytettiin tasoon 1, jossa alkoi tulla vastaan tummaa humuksensekaista hiekkamaata. Pengerluiskan täyttömaan rippeet poistettiin tämän jälkeen lapiolla. Koska kyse oli Kierikantien ja Anian rantatien pengerluiskista, pintavaaitustaso laskeutui jyrkästi teistä poispäin mentäessä.

Kerroksesta 0 löytyi resentin rojun sekä palaneen saven ja luun kaltaisen massalöydöstön (jota ei otettu talteen) ohella kaksi mahdollisesti jopa esihistoriallista luuesinettä: kahvan teelmäksi ja kolkkanuolenkärjeksi tulkitut esineet.

Kerros 1

Kerros 1 käsitti miltei yksinomaan tummaa humuksensekaista hiekkamaata (C-Y1), joka kaivettaessa osoittautui sekoittuneeksi (resenttiä vaikutusta). Tasossa I havaittiin pienellä alalla harmaata hiesua (C-Y2), joka laajeni alaspäin mentäessä, sekä lounaisprofiilin edessä maatunutta puuta (C-PR1). Tasossa ei juuri ollut kiveä.

Kerroksen 1 kaivu pysäytettiin C-alueen koillisosassa C-Y2-hiesun pintatasoon ja lounaisosassa taajan kivikon (C-KR1) tasoon, jonka yhteydessä esiintyi myös puujäännöksiä (C-PR2 ja -3). Ruudun x 5029 y 1003 alueella C-Y2-hiesua poistettiin hieman, jotta saven seasta hämmöittänyt puujäännös C-PR3 saatiin kartoitettavaksi tasossa II.

C-Y1-maa sisälsi kerroksessa 1 runsaasti historiallisen ajan asutuslöydöstä (mm. historiallista punasavikeramiikkaa ja vihreää tasolasia, hieman myös muovia, nykyaikaisia nauvoja ja muuta resenttiä ainesta). Rautakaudentyypin keramiikkaa tuli yksi pala, samoin saviekonkatkelmia. Kerroksesta löytyi myös luulusikan pesän katkelmia ja vaikeasti ajoitettavia metalliesineitä, kuten rautapunnus.

Kerros 1 on tulkittavissa siten, että alueelle tuotuun ja levitettyyn hiekkaan on sekoittunut historiallista ja hieman rautakautistakin kulttuurikerrosta.

Kerros 2

Kerros 2 käsitti C-alueen koillisosassa harmaata C-Y2-hiesua ja lounaisosassa C-KR1-kiveyksen ylimmän kivikerroksen, joka sijaitsi tummanharmaassa, humuksensekaisessa C-Y3-hiekassa. Puujäänös (lautatason lounaisreuna) C-PR1 oli tasossa II kokonaan esillä. Tasoon sisältyivät myös puurakenteet C-PR2 ja -3. Osa niihin liittyneistä alayksiköistä tuli esille vasta tasossa III. Tasosta II alkaen voitiin C-Y2-hiesussa erottaa kaksi neliömäistä anomaliaa, jotka poikkesivat ympäröivästä maasta värillään ja maa-aineksensa voimakkaalla sekoittuneisuudella. Toinen anomalia oli kooltaan 1 x 1 metri, toinen noin 0,5 x 0,5 metriä. Anomaliat jatkuivat pystysuunnassa C-Y5-savipatjaan saakka. Ne tulkittiin vanhoiksi koekuopiksi.

Kerroksen 2 kaivu pysäytettiin C-alueen lounaisosassa C-KR1-kiveyksen toisen kivikerroksen pintaan, koillisosassa C-Y2-hiesun sisäiseen tasoon, jonka pinnassa tuli esiin kiveä ja C-PR3-rakenne suurimassa laajuudessaan.

Tumma C-Y3-hiekka sisälsi kerroksessa 2 (mukaan lukien C-KR1-kiveyksen ylimpään rakenteensisäiseen kerrokseen kuuluvien kivien välinen maa) resenttiä ja historiallisen ajan materiaalia (punasavikeramiikkaa, erilaista lasia jne). C-Y3-hiekassa oli myös rautakaudentyypin keramiikan ja luuesineenkatkelman kaltaisia mahdollisesti esihistoriallisia löytöjä. C-Y2-hiesu sisälsi yläosassaan eli kerroksessa 2 resenttiä keramiikkaa (fajanssia) ja lasia. Kerroksesta 2 löytyi myös palaneen saven ja luun kaltaista massalöydöstöä, jota ei otettu talteen, koska kerros katsottiin sekoittuneeksi. C-Y2-hiesu vaikutti paikalle tuodulta ja levitetyltä maakerrokselta.

Kerros 2 käsittää siis hiesu- ja kivirakennetta, joka on ollut resentin vaikutuksen kohteena.

Kerros 3

Kerros 3 käsitti C-alueen koillisosassa C-Y2-hiesukerrosta ja lounaisosassa C-KR1-kiveyksen toisen kivikerroksen, joka sijaitsi humuksensekaisen C-Y3-hiekan seassa.

Kerroksen 3 kaivu pysäytettiin C-alueen koillisosassa tasoon, jossa C-Y2-hiesu loppui ja sen alta tuli esiin ohut kerros tummaa humuksensekaista C-Y3-hiekkaa. Lounaisosassa kaivu pysäytettiin tasoon, jossa vastaan tuli C-KR1-kiveyksen kolmas kivikerros, joka sijaitsi tumman humuksensekaisen C-Y3-hiekan keskellä. Alueen lounaisimmassa osassa kaivu pysäytettiin tasoon, jossa tumman humuksensekaisen C-Y3-hiekan alta tuli vastaan vaaleanruskea hiesu, joka oli samaa maata kuin vuoden 2012 Y2-yksikkö (ei pidä sekoittaa edellä mainittuun C-Y2-hiesuun). Vuoden 2012 Y2-yksikköön yhdistetystä vuonna 2013 kaivetusta maasta käytetään nimitystä Y2 (2012).

C-Y3-hiekasta ja C-Y2-hiesusta löytyi vielä kerroksessa 3 jonkin verran resenttejä materiaalia, kuten väritöntä tasolasia ja muovia. Näiden resenttien sekoittumisindikaatioiden johdosta palaneen saven ja luun kaltaista massalöydöstöä ei otettu talteen. Talteen otettiin mm. rautakaudentyypin keramiikkaa, savikiekon katkelma, koristellun luuesineen katkelma, ruodekoristeisen astialasin pala jne.

Kerros 3,5

Kerros 3,5 on välikerros, jossa kartoitettiin ja kaivettiin pois C-Y3-hiekkayksikön ohut, noin 1–4 cm paksu kerros C-Y2-hiesukerroksen ja C-Y5-savikerroksen välissä. Kerroksesta 3,5 löytyi punasavikeramiikkaa (:191), tiilenpala sekä hieman palanutta savea ja luuta, jota ei otettu talteen.

Kerros 4

Kerros 4 käsitti C-alueen koillisosassa C-Y5-savipatjan pintakerroksen ja lounaisosassa C-KR1-kiveyksen kolmannen kivikerroksen C-Y3-hiekan keskellä. Alueen koillisimmassa päässä sijaitsi sekoittunutta C-Y3a-hiekkaa ja lounaisimmassa päässä Y2 (2012)-hiesua, jonka alta alkoi tulla esiin mustanharmaata savimultaa. Viimeksi mainittu tunnistettiin samaksi kulttuurimaaksi kuin vuoden 2012 Y1-yksikkö (ei pidä sekoittaa edellä mainittuun C-Y1-hiekkaan).

Kerroksen 4 kaivu lopetettiin tasoon, jossa C-alueen koillisosassa C-Y5-saven seasta tulivat esiin kivirakenne C-KR2 sekä palaneet savi-ilmiöt C-Y5a ja C-Y6. Lounaisosassa lopetustason muodosti C-KR1-rakenteen neljännen kivikerroksen pinta. Lounaisimmassa osassa kerros 4 lopetettiin tasoon, jossa Y1 (2012)–savi tuli esiin Y2 (2012)–hiesun alta.

Kerros 4 oli C-alueen ensimmäinen kerros, josta sekoittunutta C-Y3a-yksikköä lukuun ottamatta otettiin talteen kaikki löydöt (myös palanut savi ja luu). C-Y3-hiekasta löytynyt vihreä tasolasin pala oli ainoa selvästi historiallinen löytö. Muuten kerroksesta 4 löytyi mm. useita paloja rautakaudentyypin keramiikkaa ja luulusikan varsikatkelma.

Kerros 5

Kerros 5 käsitti C-alueen koillisosassa C-Y5-savipatjaa sekä ilmiöt C-Y5a ja C-Y6 ja rakenteen C-KR2. C-alueen lounaisosassa kerros 5 käsitti C-KR1-kiveyksen neljännen kivikerroksen C-Y3-hiekan keskellä. Alueen koillisimmassa päässä sijaitsi C-Y3a-hiekkaa, lounaisimmassa päässä Y2 (2012)–hiesua ja Y1 (2012)–savimultaa.

Kerroksen 5 kaivu pysäytettiin tasoon, jossa vastaan tulivat toisaalta C-KR1-kiveyksen viides kivikerros, toisaalta C-Y5-savipatjan sisäinen taso, jossa C-Y5a oli hävinnyt ja C-KR2-kivirakenteen toinen kivikerros tullut esiin. C-alueen lounaisimmassa päässä kerroksen 5 lopetustasossa lattiamainen puutaso PR4 oli kokonaan esillä.

Edellisen kerroksen tavoin myöskään kerroksesta 5 ei enää löydetty reserntejä sekoittumisindikaatioita eikä edes historiallisen ajan keramiikkaa tai lasia lukuun ottamatta yhtä C-Y5-savesta ja yhtä C-Y3a-hiekasta löytynyttä vihreän tasolasin palaa. Palaneen saven ja luun ohella kerroksesta löytyi melko runsaasti rautakaudentyypin keramiikkaa sekä nauloja, epämääräisiä metalliseosesineiden katkelmia, pii (mahdollisesti ydin) jne.

Kerros 5,5

Kerros 5,5 muodosti välikerroksen, jossa kaivettiin vain C-KR1-kiveyksen viides kivikerros. Muihin C-alueen osiin ei koskettu. Kerros 5,5 kaivettiin, jotta C-alue pysyisi suhteellisen tasaisena eikä C-KR1 jäisi muuhun C-alueeseen verrattuna koholle. Kerroksesta 5,5 saadut löydöt sisälsivät vain muutamia alanumeroita luuta ja palanutta savea, jotka on kentällä tapahtuneen sekaannuksen johdosta luetteloitu kerroksen 5 löytöihin.

Kerros 6

Kerroksen 6 pinnan kartoitusvaiheessa (taso VI) C-Y5-saven esillä ollutta tasoa alettiin virheellisesti pitää pohjasavena, jonka lievästi sekoittunut pinta oli suurimmaksi osaksi jo tutkittu (tähän vaikutti kesähelteellä tapahtunut saven kuivuminen ja kovettuminen, joka hankaloitti esim. värieröjen havainnointia).

Em. syystä kerroksen 6 yhteydessä kaivettiin C-alueen koillisosassa vain se osa C-Y5-savesta, jossa sijaitivat C-KR2-rakenteen toinen kivikerros ja C-Y6-palomaan lähiympäristöineen. C-alueen lounaisosassa kerros 6 käsitti C-KR1-kiveyksen kuudennen ja alimman kivikerroksen sekä C-PR4-puurakenteen ja C-PR4:n kanssa samassa tasossa olevaa Y1 (2012)– ja Y2 (2012)–maata. C-alueen kaakkoiskulmassa tuli tasossa VI jo esiin C-Y8-savea, joka laajemmassa mitassa paljastui vasta tasossa VIII. C-Y8 on tulkittu sekoittumattomaksi rautakautiseksi kulttuurikerrokseksi.

Kerroksen 6 kaivu pysäytettiin C-alueen koillisosassa tasoon, jossa vastaan tuli C-KR2-rakenteen kolmas kivikerros. Lounaisosassa kaivu pysäytettiin tasoon, jossa C-KR1 oli kokonaan poistettu ja sen alta oli tullut vastaan pääasiassa C-Y5-savea, jonka pinnassa oli hieman pientä kiveä.

C-Y8-savesta löytyi mm. erikoinen helamainen rautaesine. C-KR1-kiveyksen seassa olevasta C-Y3-hiekasta löytyi mm. hiotun kiviesineen katkelma (hioin?). C-Y5-savesta löytyi savikiekonkatkelma, C-Y6-palomaasta mm. pala rautakaudentyypin keramiikkaa ja naula.

Kerros 7

Kerros 7 käsitti C-alueen koillisosassa sijaitsevan vyöhykkeen kivirakenteen C-KR2 ja palomaailmiö C-Y6:n läheisyydessä. C-alueen kaakkoisosassa kerros 7 käsitti C-Y8-kulttuurikerrosta, joka oli käytännössä aivan samanlaista maata kuin vuonna 2012 määritelty Y1-kulttuurikerrokseen. Tasossa VII näiden yksiköiden välissä ja päällä sijaitsi kuitenkin vuonna 2012 määritelty Y2-yksikkö, joka oli vaaleanruskeaa hiesua.

Kerroksen 7 kaivu tarkoitti pääasiassa C-Y5-savipatjan jäljellä olevien osien lapiolla tapahtunutta poistoa. C-Y5:n alta tuli esiin tumma savinen kulttuurikerros C-Y8, jonka pintaan kerroksen 7 kaivu pysäytettiin. C-Y5-savesta löydettiin lapiokaivun yhteydessä luuta, palanutta savea, kolme vihreän tasolasin palaa ja rautaesine, joka tulkittiin mahdolliseksi keihäänkärjen tai veitsenterän ruodoksi. Myös Y1- ja Y2-yksiköitä kaivettiin, kunnes vastaan tuli taso, jossa Y2:n laajuus oli selvästi muuttunut. Y1- ja Y2 maasta löytyi runsaasti rautakautista keramiikkaa. C-Y8-savesta havaittiin ja otettiin talteen 6,5 cm pitkä pienoisveitsi.

Kerros 8

Kerros 8 käsitti pääasiassa C-Y8-maan muodostamaa homogeenistä kulttuurikerrosta. Kerrokseen sisältyi myös C-Y6-palomaata, Y1 (2012)- ja Y2 (2012)–maayksiköitä (alueen kaakkoispäässä) sekä C-PR4-lautatasoa. Kerroksen 8 kaivu pysäytettiin tekniseen tasoon, kun C-Y8/Y1-kulttuurikerroksen ylimmät 5 cm oli poistettu.

Löytöjen ja vuoden 2012 B-alueen rautakautisen kulttuurikerroksen (Y1 [2012]) kanssa yhtenevän stratigrafisen asemansa perusteella maayksikkö C-Y8 tulkittiin rautakautiseksi kulttuurikerrokseksi. Kerros 8 oli suhteellisen runsaslöytöinen. Y1/C-Y8-maan löytöihin sisältyi kerroksessa 8 muun muassa suuri määrä rautakaudentyypin keramiikkaa, savikiekonkatkelmia, luunuolenkärjen katkelmalta vaikuttava esine, monivärisen lasimassahelman katkelma, kvartsiyttimeksi tulkittu esine, erilaisia kupariseoskatkelmia, kuten pellin pala, ja juurestaan rei'itetty karjunhampaaksi tulkittu esine (amulettiriipus?). C-Y6-palomaasta löytyi pari palaa lasia. Kerroksesta löytyi myös palanutta savea ja luuta.

C-Y12-yksikkö C-alueen koillisreunassa oli pohjasaven pinnan alapuolelle asti kaivettu ja täytetty kuoppa, josta löytyi hajonneena kokonainen tummanvihreä lasipullo (ilmeisesti 1800-luvun lampaanmahapullo).

Kerros 9

Kerros 9 käsitti C-Y8-kulttuurikerroksen alimman osan, jonka keskellä sijaitsi vielä C-Y6-palomaata. C-alueen kaakkoispäässä C-Y8 sulautui Y1 (2012)–savimaahan: käytännössä kyse olikin samasta maayksiköstä. C-alueen kaakkoisreunalla pohjasavi oli yhdessä kohdassa esillä jo tasossa IX.

Kerroksen 9 kaivu pysäytettiin pohjasaven pintaan tai pohjasaven ja C-Y8/Y1 (2012)–kulttuurikerroksen pohjan ja pohjasaven välissä sijainneisiin ilmiöihin.

Kerroksesta 9 löytyi rautakaudentyypin keramiikkaa, savikiekon tai palkeen suukappaleen katkelma sekä palanutta savea ja luuta.

Taso X

Taso X (taso 10) on C-alueen pohjavaaitustaso, jonka yhteydessä dokumentoitiin C-alueen kaikkein alimmat antropogeeniset maailmiöt ja rakenteet. Niiden yhteydestä tehty harvalukuiset löydöt luettelointiin kerrokseen 10. Pohjasaven ohella tasoon X sisältyivät C-Y6-palomaailmiön pohja, väriltään erottuva savilinssi C-Y9, pohjasaveen asti kaivettu ja täytetty kuoppailmiö C-Y11 sekä C-PR5-puurakenteen alimmat osat. C-Y11-kuopasta löytyi mm. sininen lasimassahelmi ja rautakaudentyypin keramiikkaa, mukaan lukien vaaleanruskea, melko voimakkaasti profiloitu ja hienosekoitteinen keramiikan pala.

4.1.3. Maayksiköt ja rakenteet

C-Y1, tummanharmaa humuksensekainen hiekka

C-Y1 oli kerroksessa 1 esiintynyttä tummanharmaata humuksensekaista maata, joka sisälsi sekä hiekkaa että jonkin verran myös hienompaa lajitetta. C-Y1:n seassa esiintyi tiiltä ja resenttejä esinelöytöjä. Sekoittunein oli C-alueen kaakkoispääty (x 5024–5025), jossa kerroksesta 1 löytyi enintään muutaman vuoden ikäinen muovinen elintarvikepakkaus, ja jossa hiekkaisen C-Y1-maan pintatasoon oli sekoittunut savea tai muuta hienolajitteista maata enemmän kuin C-alueen muissa osissa. Tämä sekoittuneisuus liittyy osittain syksyn 2012 konekaivuun, joka oli koillisessa koskettanut pintamaakerrosta C-alueen lounaisreunassa. C-Y1-hiekan alta tuli esiin C-Y2-hiesua ja C-KR1-kiveys siihen liittyvine C-Y3-hiekkoineen. C-Y1-hiekka eroaa kaivausalueille ominaisista savimaannoksista ja lienee paikalle tuotua maata.

C-Y1 sisälsi jonkin verran ohuita, maatuvia, liuskamaisia puujäännöksiä (muutaman cm levyisiä). Niiden ei hahmotettu muodostavan rakenteita, punoksia, tasoja, keskittymiä tai esineiden jäännöksiä. Niitä ei pyritty dokumentoimaan, koska kerroksen 1 oli jo todettu olleen voimakkaan resentin sekoittumisen kohteena.

C-Y2, harmaa hiesu

Kuva 3: Kuvan keskellä harmaata C-Y2-hiesua tasossa II. Kuvaussuunta luode. Kuva: Sami Raninen (arkistoimaton heikon kuvalaadun takia).

C-Y2 oli harmaata silttimaata (kenttätulkinnan mukaan hiesua), jonka seassa oli jonkin verran kiveä ja puurakenne PR-3. C-Y2:n yläpinta oli esillä tasossa II. C-Y2 oli kaivettu kokonaan pois tasossa III,5, jossa sen

alta tuli esiin ohut kerros C-Y3-hiekkaa (luoteispuoli) ja C-Y5-savipatjaa (kaakkoispuoli). C-Y2-hiesusta löytyi mm. palanutta savea ja historiallisen ajan löytöjä (keramiikkaa, tasolasia). Kerroksessa 2 C-Y2:n seasta löytyi myös resentti metallifolion pala. C-Y2 lienee uuden ajan ilmiö, joka on ainakin pintaosastaan ollut resentin vaikutuksen kohteena. Puurakenteista C-PR2 ja C-PR3 otettujen puunäytteiden ajoittaminen antaisi ajoitusviitteitä myös C-Y2-hiesukerroksen osalta.

C-Y2 on paikalle tuotua ja levitettyä maata eikä kulttuurimaaksi muuttunutta alkuperäistä maannosta päätellen siitä, että C-alueen pohjalta löytyi savinen, voimakkaasti värjäytynyt kulttuurikerros.

C-Y3, tumma humuksensekainen hiekka

C-Y3 oli tummanruskeaa humuksensekaista hiekkaa, joka sijaitsi C-Y1-maan alla C-KR1-kivirakenteen yhteydessä. C-Y1:stä C-Y3 erosi lähinnä väriltään, joka oli jonkin verran tummempi ja sisälsi paikoin silmin erottuvaa nokea. Käytännössä ero ei ollut suuri. C-Y3:n löydöt olivat enimmäkseen palanutta savea ja luuta. Ajoittavia löytöjä tuli niukasti. Kerroksissa 2 ja 3 C-Y3 sisälsi jonkin verran historiallisia ja resenttejäkin löytöjä, mutta yksikön pohjakerroksissa sellaisia oli enää vähän.

C-Y3a, sekoittunut hiekka C-alueen koillispuolella

Tämä yksikkö sijaitsi C-alueen koillispuolella, jossa se näytti katkaisevan C-Y2-hiesukerroksen ja C-Y5-savikerroksen. Se sisälsi enimmäkseen samanlaista tummanruskeaa humuksensekaista hiekkaa kuin varsinainen C-Y3. Siihen kuitenkin oli sekoittunut silmin erottuvina paakkuina myös muunlaisia aineksia, etupäässä C-Y2:ta muistuttavaa harmaata hiesua, C-Y5:ta muistuttavaa vaaleaa savea ja C-Y8:aa muistuttavaa tummaa humuksensekaista savea. C-Y3a katkaisi C-Y2-hiesukerroksen ja C-Y5-savipatjan, mistä syystä se tulkittiin näitä kerroksia nuoremmaksi maansiirtotyön aiheuttamaksi sekoittumaksi. C-Y3a sisälsi mm. erilasta, osin resenttiä lasia.

C-Y4, poistettu yksikkö

Yhdistetty C-Y3:een.

C-Y5, vaalea savipatja

C-Y5 oli vaalea tai oikeammin vaaleanharmaa savipatja, jota oli esillä tasoissa IV–VII. C-Y5-savipatja paljastui historiallisia ja resenttejäkin löytöjä sisältäneiden C-Y2-hiesun ja C-Y3-hiekan alta. C-Y5-savea luultiin ensin pohjasaven lievästi likaantuneeksi pinnaksi, mutta lopulta kävi ilmi, että savipatjan alla oli vielä kulttuurikerros, joka ajoittuu kaikesta päätellen rautakauteen. Laaja savipatja oli siis yläpuolellaan sijainneen C-Y2-hiesun tavoin paikalle tuotu ja levitetty rakenteenomainen ilmiö.

C-Y5-savipatjan laajuus jäi selvittämättä, koska sen reuna tavoitettiin vain lounaissuunnassa (x-koordinaattilinja 5025, taso VII). Savipatjan esillä olleen osan pituus (lounas–koillinen-suunnassa) oli noin 8,5 metriä ja leveys (luode–kaakko-suunnassa) noin 3 metriä. Luoteessa ja kaakossa savipatja jatkui profiileihin. Kaivausalueen koillisimmassa osassa savipatja katkesi syvälle ulottuvaan C-Y3a-hiekkayksikköön, mutta koillisprofiilissa savipatja näytti katkoksen jälkeen taas jatkuvan Kierikantien

penkereen alle. C-alueen sivuprofiileissa mitattuna savipatjan paksuus vaihteli välillä 8–26 cm (kaakkoisprofiili) ja 14–26 cm (luoteisprofiili).

C-Y5-savipatja sijaitsi korkeudella 83,60–83,90 (kaakkoisprofiili), 83,55–84,00 (luoteisprofiili) ja 83,59–84,02 (tasot). Tasossa IV C-Y5-savipatjan pinta nousi suunnassa lounas->koillinen (noin 15 cm keskimääräinen nousu suunnilleen X-koordinaateissa 5028–5033). C-Y5-savipatjan pohjataso eli C-Y8-yksikön pintataso nousi X-koordinaateissa 5025–5033 lounas->koillinen-suunnassa keskimäärin 15–20 cm C-alueen luoteispuolella ja 10 cm C-alueen koillisreunassa.

Kokonaisuutena ottaen C-Y5-savipatja vaikutti homogeeniseltä. Saviaineksen värissä tai koostumuksessa ei kaivun tai profiilien tarkastelun yhteydessä havaittu minkäänlaista kerroksellisuutta lukuun ottamatta sitä, että C-Y5:n sisältä paljastuivat kivirakenne C-KR2 ja anomaaliset savi-ilmiöt C-Y5a ja C-Y6. Punaisen C-Y6-saven suhde C-Y5:een oli sikäli erikoinen, että pystysuunnassa ilmiö kulki C-Y5:n läpi vinosti. Ylemmästä C-Y5-tasosta alempaan siirryttäessä C-Y6 "vaelsi" lounaasta koilliseen. C-Y5a-ilmiön yhteydessä (taso V) C-Y5:n sisältä paljastui myös ohut tumman hiekan kieleke, joka näytti yhdistyvän C-Y3-hiekkaan C-Y5:n kaakkoispuolella.

Kuva 4: C-Y5-savipatjaa tasossa V. Etualalla C-KR1-kiveyksen koillislieve ja tummaa C-Y3-maayksikköä. Kuvaussuunta luode. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 20

C-Y5:n suhde kaakkoispuolellaan olevaan C-KR1-kiveykseen ja C-Y3-hiekkaan oli ristiriitainen. C-Y5 paljastui tasossa III,5 olleen ohuen C-Y3-linssin alta. Tasoissa IV–VI C-Y5 ja C-KR1 esiintyivät vierekkäin. C-KR1:een liittyvä epäsäännöllinen kiveys näytti näissä tasoissa jossain määrin jatkuvan C-Y5-savipatjan lounaisosan päälle, mutta suurin osa C-KR1-kiveyksestä oli yhteydessä hiekkaiseen C-Y3-maahan. Tasossa V ohut C-Y3:ksi tulkittu hiekkakieleke työntyi C-Y5:n sisään ruudun x 5028 y 1001 tienoilla. Tasossa VI C-Y5-savea oli tullut esiin C-KR1-kiveyksen ja siihen liittyvän C-Y3-hiekan luoteisosan alta. Tasossa VII C-KR1 ja C-Y3 oli poistettu kokonaan, jolloin niiden alta paljastui C-Y5:n lounaisin osa.

Kerroksissa 4–5 C-Y5-savea kaivettiin lastalla enimmillään noin 10 cm paksuudelta. Kerroksen 7 myötä C-Y5-saven keski- ja pohjaosat poistettiin lapiolla. Lapiokaivuun jouduttiin turvautumaan kiireen vuoksi. Koepistojen perusteella oli havaittu, että välillä jo pohjasaveksi luullun C-Y5-yksikön alapuolella sijaitsi vielä kulttuurikerros (C-Y8), joka oli saatava kaivettua. C-Y5-saven tuossa vaiheessa jäljellä olleen, lapiolla poistetun osan paksuus oli noin 10–23 cm. Lapion käyttö kaivuvälineenä lieenee vääjäämättä vaikuttanut löytöjen havaitsemiseen, eikä C-Y5-yksikön kuivaa ja kovaa savea käytännössä pystytty seulomaan. Lapiokaivussakin pyrittiin silti kiinnittämään mahdollisimman tarkkaa huomiota löytöihin, joten mahdollisten menetettyjen löytöjen määrä ei liene suuri.

C-Y5-ilmilölle ei ilmene mitään itsestään selvää tulkintaa. Kyseessä voisi olla laajan sisätilan tai katetun tilan savilattia. Lantaan viittaavia havaintoja, joiden perusteella voitaisiin ounastella eläinsuojaa, ei C-Y5-savea dokumentoitaessa tehty. Ehkä myös jonkinlainen tonttimaahan kohdistunut täyttötyö on mahdollinen selitys. C-Y5-savessa ei kuitenkaan havaittu mitään selviä merkkejä siitä, että se olisi sadesäällä päässyt sekoittumaan ihmisten tai eläinten jaloissa. Saven seassa oli jonkin verran löytöjä, mutta savi itsessään oli väriltään ja koostumukseltaan homogeenistä.

Savipatjan vieressä ja päällä sijainnut C-KR1-kiveys on savipatjaa nuorempi tai aikaisintaan saman ikäinen ilmiö, jolla kenties on funktionaalinen yhteys savipatjaan. Savipatjan alla sijainnut kulttuurikerros (C-Y8) oli luultavasti rautakautinen. Savipatjan päällä olleet hyvin ohut hiekkakerros (C-Y3-yksikköä) ja hiesukerros (C-Y2) sisälsivät historiallisia löytöjä. Myös C-Y5 sisälsi pari palaa vihreää tasolasia. C-Y5:n pinnalta löytynyt muovieristeen pala on stratigrafian kannalta yllättävä löytö, koska se viittaa siihen, että resentti vaikutus olisi ulottunut C-Y2-hiesun läpi.

C-Y5a

C-Y5a on tasoissa VI ja VII sekä kaakkoisprofiilissa dokumentoitu pieni vaaleanharmaan saven linssi (X-koordinaatin 5025 tienoilla), joka muistutti väriltään C-Y5:ä. C-Y5a sijaitsi C-Y8-kulttuurikerroksessa.

C-Y6, punainen savi-ilmio

C-Y6 oli punaista savea, jota esiintyi tasoissa V–X. Se sijaitsi C-Y5-savipatjan sisällä, C-Y8-kulttuurikerroksessa ja pohjasaven (C-Y13) pinnalla. Tasokartoissa se on jaettu varsinaiseksi C-Y6-yksiköksi (voimakkaanpunaista, selvästi erottuvaa savea) ja C-Y6h-yksiköksi (h *haalea*-sanana lyhenteenä: huomattavasti edellistä heikomman väristä, mutta silti punertavaa savea). C-Y6-saven punaisen värin arveltiin olevan kuumuuden aiheuttamaa. Yksikön ei kuitenkaan havaittu olevan kovempaa tai koostumukseltaan erilaista kuin sitä ympäröineen C-Y5-saven, joka oli kesähelteillä kuivunut hyvin kovaksi.

C-Y6-saven laajuus ja sijainti vaihtelivat tasoissa V–X: ilmiö supistui ja siirtyi vähittäin koillisemmaksi alaspäin laskeuduttaessa. Tasoissa VIII ja IX C-Y6:n yhteydessä esiintyi iso kivi (noin 80 cm pitkä) ja pari pienempää kiveä. Kivissä ei havaittu palamista.

Kuva 5: C-Y6-ilmiö tasossa X. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 67.

C-Y7, poistettu yksikkö

Poistettu jälkityövaiheessa (yhdistetty C-Y8:an).

C-Y8, rautakautiseksi tulkittu kulttuurikerros

Kuva 6: C-Y8-kulttuurikerrosta tasossa IX. Kuvaussuunta: luode. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 50.

C-Y8 oli tummanharmaata (märkänä mustanharmaata) ja humuksensekaista savea, jonka seasta löytyi mm. suuri määrä rautakaudentyypin keramiikkaa. C-Y8 tulkittiin samaksi rautakautiseksi kulttuurikerrokseksi, jota oli vuonna 2012 tutkittu nimellä Y1 (2012).

C-Y9, ruskeankellertävä savilinssi

C-Y9 oli tasossa X erotettu ilmiö, ohut (noin 1 cm paksu) ja runsaan neliömetrin laajuinen savilinssi, joka erosi pohjasavesta ja ylempänä olleesta C-Y8-kulttuurikerroksesta ruskeankellertävällä värillään. C-Y9:n koillisreunassa havaittiin epämääräinen, pyöreähkö maatunut puujälki (halkaisija noin 15 cm), joka muistutti hieman paalunsijaa. Puujälki sijaitsi pohjasaven pinnalla, muttei jatkunut sen syvemmälle. C-Y9-ilmioistä ei löytynyt mitään.

C-Y10, poistettu yksikkö

Liitetty C-Y8:aan.

C-Y11, kuoppamainen ilmiö pohjasavessa

C-Y8-kulttuurikerroksen varsinaisen poistamisen jälkeen pohjasavessa (taso X) havaittiin tummanharmaa, epäsäännöllisen muotoinen savi-ilmio, jonka halkaisija oli noin 70 cm. Se ulottui noin 12 cm pohjasaven pinnan alapuolelle. Kyseessä oli ilmiön kaivaneen apulaistutkijan mukaan pohjasaveen selvästi kaivettu matala kuoppa, joka oli täyttynyt C-Y8-kulttuurimaalla. Kuopan seinämät lasivat jyrkimmillään noin 40–45 asteen kulmassa. Kuopasta löytyi kolme palaa rautakaudentyypin keramiikkaa, sininen lasimassahelmi ja palanutta savea.

Kuva 7: C-Y11 lähes pohjaan asti kaivettuna tasossa X. Ympärillä pohjasavea. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 64.

C-Y12, täytetty kuoppa

C-Y12 oli sekoittuneen maan ilmiö, joka havaittiin vasta tasossa IX laajemman sekoittuneen maa-alueen kohdalla. C-Y12 ulottui C-Y8-kulttuurikerroksen läpi pohjasaven yläpinnan alapuolelle saakka. C-Y12:n pohjalta löydettiin pieniksi sirpaleiksi särkynyt lasipullo, jonka arveltiin olevan 1800-luvun lampaanmahapullo. Kyseessä on selvästi historiallinen kuoppa, joka on kaivettu vanhempien kerrosten läpi noin 20 cm pohjasaven pinnan alapuolelle asti. Kuopan halkaisija oli noin 50 cm.

Kuva 8: Kuvan etualalla C-Y12-kuoppa pohjaan kaivettuna. Taustalla punaista C-Y6-savea tasossa IX. Kuvaussuunta: luode. Kuva: Sami Raninen. Kuva: arkistoimaton heikon kuvalaadun takia.

C-Y13, pohjasavi

Vaalea, puhdas pohjasavi C-Y8-kulttuurikerroksen alapuolella.

C-PR1, lautatason reuna

C-PR1 oli puurakenteen jäännös, joka sijaitsi aivan C-Y1-maan pinnalla. Profiilista voitiin vahvistaa, että puurakenne sijaitsi täsmälleen C-Y1:n ja sen päällä olleen resentin täyttömaan välissä. Kyseessä oli noin 2 metriä leveä rakenne, joka oli kokonaan puhdistettu esille tasossa II. Siihen sisältyi vähintään 10 samassa tasossa vieretysten sijaitsevaa lautamaista puujäännöstä, jotka työntyivät noin 15–50 cm päähän kaakkoisprofiilista jatkuen profiilin sisään. Laudanjäännökset olivat kaikki yhdenmukaisesti suunnilleen länsiluode–itäkaakko-suunnassa. Neljän eri laudanjäännöksen paksuus mitattiin. Kaikki olivat 17 mm paksuja. Rakenne on stratigrafian perusteella uudelta ajalta. Aivan tuore se ei puun maatumisasteesta päätellen ollut.

C-PR2, maatuneiden lautamaisten puujäännösten taso

C-PR2 oli pitkälle maatuneen puun muodostama taso, joka sijaitsi tasossa II C-Y1-hiekan pinnalla C-KR1-kiveyksen läheisyydessä. Maatuneen puun seasta erottui joitakin koossa pysyviä puujäännöksiä, jotka vaikuttivat olevan peräisin ainakin neljästä eri laudasta tai lautamaisesta puokappaleesta. Kolmesta

jäännöksestä saatiin täsmällisiä mittoja. Kahden mitatun jäännöksen leveys oli 10 cm, kolmannen 12 cm. Jäännösten paksuus oli 2–2,5 cm. Lautamaisten jäännösten syiden suunta oli suunnilleen länsiluode–itäkaakko.

Kerrokseen 2 kuuluneen C-Y2-saven pinnan alta tuli tasossa III esiin lisää maatonutta puuta, jonka varauksin tulkittiin liittyvän C-PR2-rakenteeseen (C-PR2a). Tämä jäännos sijaitsi C-Y2-hiesun keskellä (sen päältä oli poistettu C-Y2-hiesua noin 5 cm). C-PR2a-taso oli ja 50–52 cm leveä. Kolmessa maatonneen puumassan kohdassa saatiin mittaustulokset, jotka viittaavat siihen, että C-PR2a:han olisi sisältynyt ainakin kahden vähintään 1,5 cm paksun ja vähintään 7 cm leveän laudan jäännöksiä. Sikäli kuin saattoi erottaa, syiden suunta oli länsiluode–itäkaakko. C-PR2a jatkui luoteisprofiiliin.

Tasoissa III ja IV tasokarttaan piirrettiin vielä epämääräisiä lautamaisia (alle 2 cm paksuja) puujäännöksiä, joiden oletettiin liittyvän tason II C-PR2-jäännöksiin. Tason III jäännos tuli esiin C-Y2-hiesun seasta, tason IV jäännos sijaitsi C-Y3-hiekan seassa C-Y5-saven pinnalla.

C-PR2 sijaitsee suunnilleen samalla absoluuttisella korkeudella kuin C-PR1, ja puujäännöksissä syiden suunta on sama. On ajateltavissa, että molempien puurakenteiden tapauksessa kyse on saman lattiamaisen rakenteen jäännöksistä. Molemmat puurakenteet ajoittuvat uudelle ajalle päätellen löydöistä, joita saatiin maayksiköistä C-Y1 ja C-Y2.

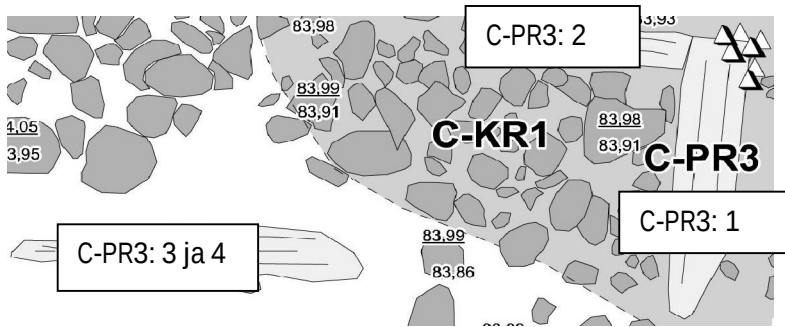
C-PR3, lankku- tai hirsikehikkoa muistuttavia puujäännöksiä

C-PR3-yksiköksi määritettiin ensisijaisesti neljä lankku- tai hirsimäistä puujäännöstä, jotka sijaitsivat runsaan metrin säteellä kaakkoisprofiilista. Jäännökset olivat kokonaan esillä tasossa III, jossa C-PR3: 1 ja :2 sijaitsivat C-Y3-hiekan päällä ja C-PR3: 3 ja :4 C-Y2-hiesun päällä. Rakenne näytti olevan yhteydessä C-KR1-kiveykseen. Tasossa I ja osittain vielä tasossa II rakenne oli ollut C-Y1/C-Y3-hiekan peitossa.

Puujäännöksistä yksi (C-PR3: 1) oli suunnilleen länsiluode–itäkaakko-suuntainen C-PR2-jäännösten tavoin. Kaksi muuta jäännöstä sijaitsivat C-PR3: 1:een nähden noin 90 asteen kulmassa ja näistä jäännöksistä toinen (C-PR3: 2) myös kosketti C-PR3: 1:ä. Jos nämä jäännökset liittyvät toisiinsa, kuten asia kaivauksen aikana hahmotettiin, niistä on muodostunut noin 90 cm leveä suorakaiteenmuotoinen kehikko. Tämän rakenteen sisällä oli C-KR1-kiveykseen liittyvä kivikeskittymä, joka sisälsi erikokoisia, noin 6–25 cm pitkiä kiviä. Neljäs jäännos (C-PR3: 4) sijaitsi samalla linjalla kuin C-PR3: 3 ja oli luultavasti peräisin samasta puukappaleesta. Epämääräisempiä C-PR3-rakenteeseen mahdollisesti liittyviä lautamaisia (alle 2 cm paksuja) puujäännöksiä kartoitettiin vielä tasoissa IV–VI. Ne olivat paljastuneet C-Y3-hiekan seasta. C-KR1-kiveyksen, C-Y3-hiekan ja C-Y2-hiesun löydöistä päätellen C-PR3 on todennäköisesti uudelta ajalta.

Tason III puujäännösten mitat:

- C-PR3: 1: pituus 94 cm, leveys 19 cm, paksuus 5–6 cm
- C-PR3: 2: pituus 48 cm, leveys 14 cm, paksuus noin 3 cm (pitkälle maatonut)
- C-PR3: 3: pituus 70 cm, leveys 18 cm, paksuus 4,5–5 cm
- C-PR3: 4: pituus 34 cm, leveys 7 cm, paksuus noin 4 cm

Karttaote 1: Ote tason III kartasta (kartta 14, Teemu Tiainen). C-PR3:n alayksiköt lisätty (Sami Raninen).

C-PR4, lattiamainen lautataso

C-PR4 käsittää lautamaisia puujäännöksiä, jotka muodostavat lattiamaisen rakenteen. Erittäin todennäköisesti se on ainakin osittain samaa rakennetta kuin vuonna 2012 dokumentoitu puurakenne PR1. PR1 on tulkittu laotalattiaksi ja yhden C14-ajoituksen perusteella se on tehty viikinkiajan lopulla tai ristiretkiajalla kaadetusta puusta (AD 1020–1170). C-PR4 sijaitsee Y1 (2012)–savessa eli rautakautiseksi kulttuurikerrokseksi tulkitussa maassa.

C-PR4 alkoi paljastua C-alueen kaakkoispäässä C-Y1-hiekan alta tasossa IV. Jotta rakennetta päästäisiin tutkimaan hieman paremmin, C-alueen luoteiskulmaan avattiin kaivauksen loppuvaiheessa laajennusruutu, joka kaivettiin C-Y1/C-Y3-hiekan ja Y1 (2012)–saven läpi suoraan tasoon VI, jossa puurakenne oli laajasti esillä.

Tasossa VI kartoitettu puujäännöstaso oli epätasainen: sen mitatut pintakorkeudet vaihtelivat välillä 83,32–83,48 m mpy ja se kallistui alaspäin länteen/luoteeseen mentäessä. Suurin osa tason VI puujäännöksistä kuitenkin sijaitsee korkeuden 83,40 m mpy tuntumassa tai hieman sen alapuolella, mikä vastaa vuoden 2012 PR5-rakenteen sijaintikorkeutta. Tason VI puujäännökset nimettiin alayksiköiksi C-PR4:1–8. Näistä alayksiköistä alin eli C-Y4:6 kuitenkin sijaitsee stratigrafisesti selvästi eri puukerroksessa kuin muut tasossa VI havaitut jäännökset (osittain niiden alla). C-Y4:6 olikin kokonaisuudessaan esillä vasta tasossa VII.

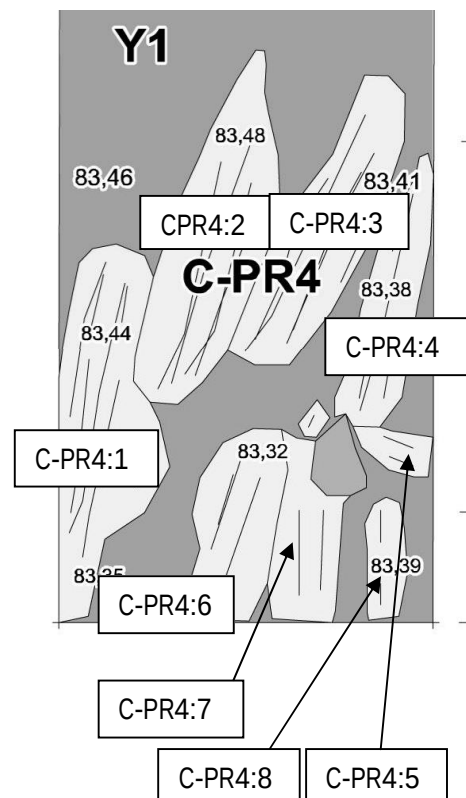
Maatuneiden puujäännösten paksuutta oli vaikea mitata, mutta tasossa VI tehdyt havainnot viittaavat lähinnä lautamaiseen paksuuteen (alle 2–3 cm). Osa tason VI alayksiköistä jatkui luoteisprofiiliin, yhdessä tapauksessa kaakkoisprofiiliin. Ne alayksiköt, jotka olivat kokonaan esillä, olivat 50–68 cm pitkiä ja 10–18 cm leveitä. Kaikkien puujäännösten syiden suunta oli suunnilleen luode–kaakko lukuun ottamatta yhtä pientä, suunnilleen lounas–koillinen-suuntaista jäännöstä (C-Y4:5) tasossa VI. Tasossa VIII piirrettiin karttaan vielä kaksi tai kolme lautamaista puujäännöstä, jotka muodostivat rakennetta kaivaneen ja tason dokumentoineen apulaistutkijan mukaan rakenteen alimman puutason. Nämä jäännökset eivät jatkuneet profiileihin (H- ja I-profiilit), joissa C-PR4 muodosti selvästi vain yhden yhtenäisen puutason. Tason VIII puujäännöksissä voi olla kyse yksittäisistä laudanpätistä tms., jotka ovat jääneet lattiarakenteen alle. Kenttädokumenteista ei ilmene, voisiko kyse kuitenkin olla tasoissa VI ja VII sijainneiden puujäännösten pohjista.

Sekä PR1 (2012) että C-PR4 kallistuivat jonkin verran suunnilleen kaakko->luode-suunnassa. Profiilikarttojen perusteella kallistuskulma on noin 3–5 astetta (Raninen 2013: kartta 18; tämä kaivauskertomus: profiili H). H-profiilissa C-PR4:n hahmotettiin jatkuvan noin Y-linjalle 1002,4, kun taas tasossa se ei ulottunut Y-linjaa 1001,2 kauemmas kaakkoon. C-PR4:n kaakkoisosaa, joka H-profiilissa sijaitsi lounaisosaa selvästi korkeammalla (noin 83,65 m mpy), on voinut kaivetulla alueella tuhoutua jonkin aikaisemman maansiirtotyön yhteydessä.

Kuva 9: C-PR4-rakennetta laajennusruudussa (tasossa VI).
Kuva: Sami Raninen. KY 143: 61.

Alhaalla: Karttaote 2. Ote C-
alueen tason VI kartasta (kartta
19, Teemu Tiainen).
C-PR4-alayksiköt lisätty
(Sami Raninen).

C-PR5, puulinjat (hirsirakenteen nurkka?)

Rakenteen C-PR5 muodostivat kaksi puulinjaa, jotka tulivat tasossa IX esiin C-Y8-kulttuurikerroksen seasta. Puulinjat olivat kokonaan esillä tasossa X, jossa ne varsinaisesti kartoitettiin. Tasossa erotettiin seuraavat rakenteeseen kuuluivat seuraavat alayksiköt, jotka kaikki olivat pitkälle maatuneita:³

³ G-profiilissa eli luoteisprofiilissa on C-PR5:1:n koillispuolella erotettu ja kartoitettu myös kaksi C-PR5:en liittyvää lautamaista puujäännöstä, joita ei havaittu tasossa (korkeus noin 83,60 m mpy, mikä vastaa kerroksen 8 korkeutta). Koska näihin jäännöksiin ei C-PR5-rakenteen muista osista poiketen ole kiinnitetty huomiota kerrosta 8 kaivettaessa, ne eivät ole voineet jatkua tason puolelle ainakaan kovin pitkälle tai kiinteässä muodossa.

C-PR5:1 (luode–kaakko-suuntainen hirsimäinen jäännös)

C-PR5:1 oli hirsimäinen jäännös, joka oli laajimmin esillä tasossa X. Tässä tasossa vaihtelivat voimakkaasti sekä hirren leveys (6–27 cm) että korkeus (5–15 cm). Korkeuden ja leveyden vaihtelut ovat suurelta osin seurausta hirsimäisen puun maatumisesta eikä ainakaan yksinomaan työstöstä. Tasossa IX oli luoteisprofiilin edustalla kartoitettu voimakkaasti maatuneen hirren yläpintaa (korkeudella 83,48 m mpy), joka kaivettiin pois ennen kuin sen ymmärrettiin olevan samaa puukappaletta kuin tasossa X kartoitetut jäännökset.

Luoteis- eli G-profiilissa puujäännöksen poikkileikkaus oli 15 cm korkea ja 21 cm leveä. Samassa profiilissa hirsimäisen jäännöksen yläpinta vaikutti tasoitetulta. Kaakkoisprofiiliin C-PR5:1 jatkui noin 11 cm korkeana ja 6–7 cm leveänä. Muoto toi mieleen varhopatsasliitokseen työstetyn hirrenpään, mutta varhopatsaasta ei havaittu mitään viitteitä.

Kuva 10: Taso X: C-PR5-puulinjat on poistettu. Hirsimäisten jäännösten kohdat erottuvat pohjasavassa kourumaisina syvennyksinä, jotka maatunut puuaines on värjännyt. Nurkkamainen rakenne on helppo hahmottaa. Kuva: Sami Raninen. KY 143: 54.

C-PR5:1 sijaitsi noin 90 asteen kulmassa C-PR5:3:en nähden. Puujäännökset näyttivät muodostavan nurkan, mutta salvokseen viittaavia havaintoja ei voitu tehdä.

C-PR5:1 jatkui molemmissa päissä profiiliin, joten sen pituutta ei voitu todeta. Kaakkoisprofiilissa C-PR5:1 kulki suunnilleen suorassa kulmassa C-PR5:4-jäännöksen alta.

C-PR5:2 (pohjoinen–etelä-suuntainen maatuneen puuaineksen linja)

C-PR5:2 oli erittäin epämääräinen pitkälle maatuneen puuaineksen muodostama linja, joka sijaitsi C-PR5:1:n ja C-PR5:3:n välissä. Ei voitu määrittää, onko se itsenäinen puukappale vai osa jompaakumpaa em. puujäännöksistä.

C-PR5:3 (lounas–koillinen-suuntainen hirsimäinen jäännös)

C-PR5:3 oli hirsimäinen jäännös, jonka leveys oli noin 20–27 cm ja paksuus noin 9–12 cm. C-PR5:3 kulki ison kiven alta siten, että puuaines meni noin 14–15 cm syvälle mutkalle kiven alittaessaan. Kivi lienee painanut pitkälle maatuneen puun mutkalle. Mutkan kohdalla puun syyt näkyivät aivan ehjinä, joten kyseessä ei ollut puuhun työstetty syvennys.

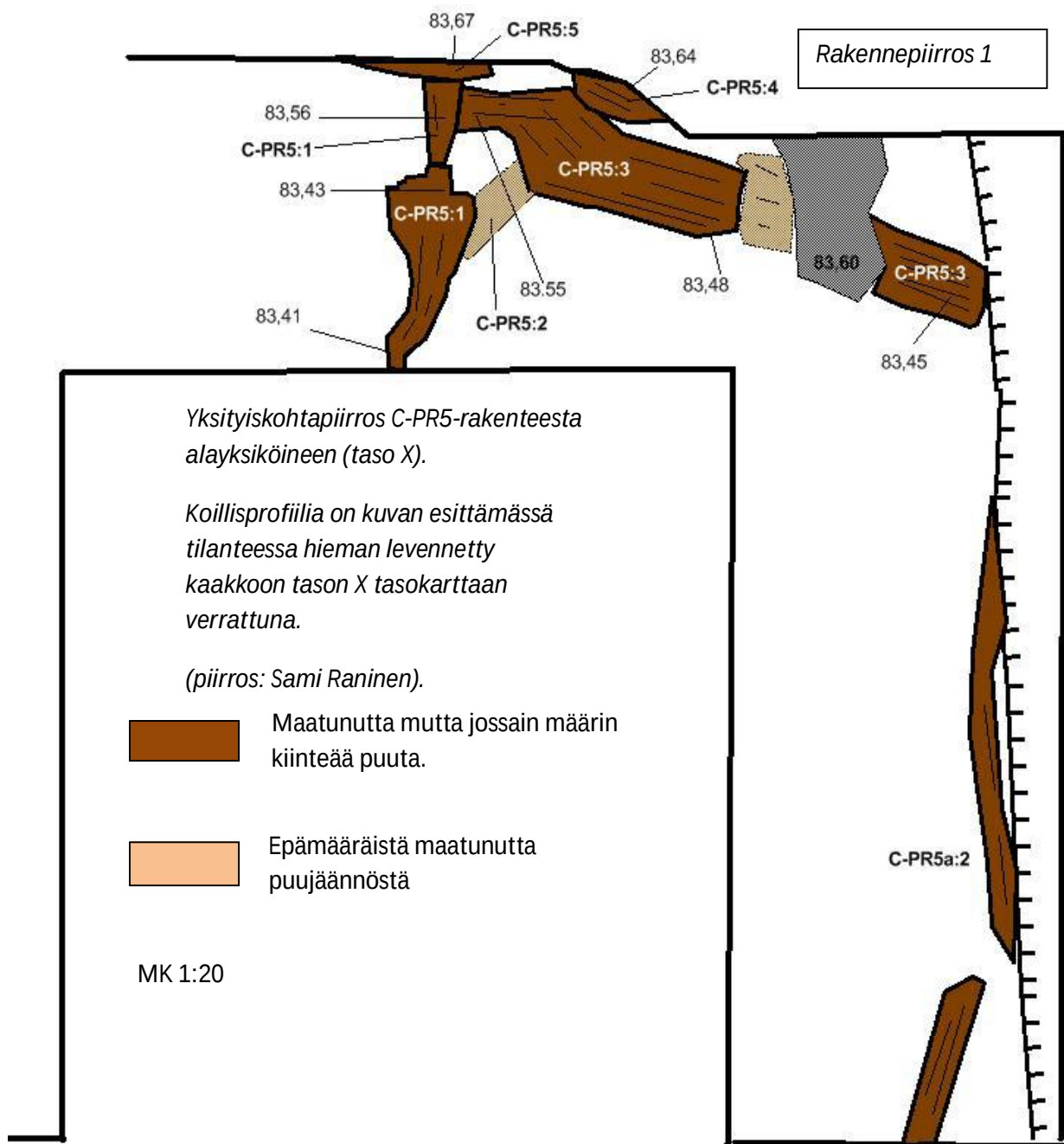
C-PR5:4a ja 5 (lounas–koillinen-suuntaiset hirsimäiset jäännökset profiilissa)

C-PR5:4 ja 5 ovat kaksi hirsimäistä jäännöstä, jotka kulkivat C-alueen kaakkoisprofiilissa työntyen siitä hieman ulos. Yksityiskohtapiirroksessa näkyvät molemmat profiilista esiin työntyvät jäännökset, joista koillisemman (:5) korkeus oli 5–6 cm ja lounaisemman (:4) korkeus 11 cm. Näiden jäännösten yläpinnat sijaitsivat korkeudella 83,64–67 m mpy alapintojen sijaitessa korkeudella 83,54–61. C-PR5:4-jäännösten pohjat sijaitsivat sentin tai pari korkeammalla kuin C-PR5:1:n ja C-PR5:3:n yläpinta. C-PR5:1 jatkui profiilissa C-PR5:4:n alle suunnilleen suorassa kulmassa. C-PR5:5:n yläpintaa oli esillä sen verran, että se voitiin todeta sileäksi ja ilmeisesti tasoitetuksi. Molempien jäännösten pystysuuntaiset sivuseinät olivat huonosti säilyneitä, mutta vaikuttivat pikemminkin tasaisilta kuin pyöreiltä.

Huomioita mahdollisesta nurkkarakenteesta ja rakenteen funktiosta

C-PR5:1 ja :3 muodostivat suoran kulman. Puujäännökset koskettivat toisiaan, mutta maatunutta puuta kaivettaessa jäi epäselväksi, oliko niissä jonkinlaista liitosta. C-PR5:3:n syyt näyttivät ohuena liuskana jatkuvan C-PR5:1:n sisään tai alle, mutta kyseessä ei ole mikään selkeä salvosrakennetta tai tappiliitosta koskeva havainto. Puujäännösten yläpinnat sijaitsivat suunnilleen samalla korkeudella.

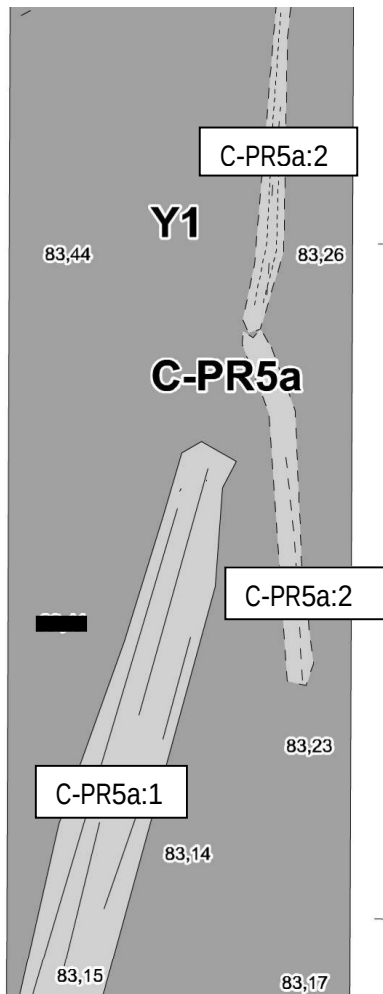
Kaakkoisprofiilista esiin työntyneet hirsijäännökset C-PR5:4 ja :5 ovat mahdollisesti ovat peräsin samasta hirrestä. C-PR5:1 jatkui suorassa kulmassa C-PR5:5:n alle, mutta jäännösten välissä oli ohut kerros tummanharmaata savea eikä salvostyöstöä ollut havaittavissa. Mainittakoon, että myöskään mitään varhopatsaaseen viittaavaa ei havaittu, vaikka C-PR5:1:n kaakkoispää toi mieleen varhopatsasliitosta varten työstetyn hirrenpään. Kenttävaikutelman perusteella C-PR5 voisi olla jonkinlainen hirsiarina, jossa ei ole varsinaisia liitoksia, ja jossa on voitu kierrättää työstettyjä hirsiiä.

C-PR5a, puulinja (samaa kehikkomaista rakennetta kuin C-PR5?)

C-PR5a käsitti kaksi puujäännöstä, joka sijaitsivat C-PR4-puujäännöksen alapuolella karkeasti ottaen kohtisuorassa C-PR5-rakenteeseen nähden. Dokumentointitilanteessa C-PR5a tulkittiin yleisvaikutelman perusteella osaksi samaa rakennetta kuin C-PR5, mutta tätä ei voitu havainnoilla varmistaa. C-PR5a sijaitsee absoluuttisesti selvästi alempana kuin C-PR5. Stratigrafisesti sijainnissa oli pieni ero: C-PR5a sijaitsi aivan pohjasaven pinnalla, kun taas C-PR5 sijaitsi kulttuurikerroksessa 2–5 cm pohjasaven pinnan yläpuolella.

C-PR5a käsitti kaksi erillistä puujäännöstä:

Karttaote 3: Ote C-alueen tason VIII kartasta (kartta 21, Teemu Tiainen). Lisätty C-PR5-alayksiköt (Sami Raninen).

C-PR5a: 1

(luode–kaakko-suuntainen lankkumainen jäännös)

C-PR5a: 1 oli noin 20–25 cm leveä ja noin 3,5 cm paksu lankkumainen jäännös. Jäännös jatkui luoteisprofiiliin (I-profiili). Sitä oli esillä noin 170 cm pituudelta.

Puujäännös sijaitsi alueella, jossa pohjasaven yläpinta viettää jyrkästi alaspäin luoteeseen mentäessä (H-profiili) ja koilliseen mentäessä (I-profiili). Näin puujäännöksen koillispään yläpinta (83,24 m mpy) sijaitsi selvästi korkeammalla kuin puujäännökseen I-profiiliin katoava luoteisosan yläpinta (83,08 m mpy). Pohjasavessa (tasossa X) on siis I- ja H-profiilien kulman suuntaan (luoteeseen) laskeva rinne, syväne, kaivanto tms. Se erottui jo tasossa IX Y1-kulttuurikerroksen alimman dokumentointitason korkeusvaihteluina.

C-PR5a: 2

(länsiluode–itäkaakko-suuntainen tankomainen jäännös)

C-PR5a: 2 oli noin 200 cm pitkä ja halkaisijaltaan 8 cm leveä tankomainen puujäännös. Se oli poikkileikkaukseltaan pyöreähkö. Jäännöksen pinta oli liian huonosti säilynyt mahdollisen työstön tai kuorimisen toteamiseksi. Murtunutta ja vääntynyttä tankoa muistuttava jäännös makasi pitkällään pohjasaven päällä tangon yläpinnan sijaitessa korkeudella 83,30–83,34 m mpy, selvästi C-PR5a:1:ä korkeammalla. Jäännöksen kaakkoispää oli ehkä jatkunut vuonna 2012 kaivetulle alueelle.

Huomioita PR5 (2012):n, C-PR4:n, C-PR5:n ja C-PR5a:n stratigrafisista suhteista

Vuonna 2012 dokumentoitu laitalattiamainen puurakenne PR5 (2012) jatkui silloisen kaivausalueen koillisprofiiliin, joten ei ole yllättävää, että vuoden 2013 kaivausalueen C-alueen lounaisosasta löytyi samantapaista rakennetta (C-PR4). C-PR4-rakenteen ja PR5 (2012)-rakenteen yhdistäminen on perusteltua, koska ne liittyvät toisiinsa saumattomasti vaakatasossa ja sijaitsivat stratigrafisesti samalla tasolla (hieman rautakautiseksi kulttuurikerrokseksi tulkitun Y1 (2012)-kerroksen pinnan alapuolella).

C-PR5 ja C-PR5a-rakenteiden yhteyttä ei voitu yksiselitteisesti todeta. Stratigrafisesti ne kuitenkin sijaitsivat samassa asemassa: pohjasaven pinnalla tai kulttuurikerroksen alimmassa osassa. Absoluuttisesti C-PR5a sijaitsi selvästi alempana kuin C-PR5, mutta tämä on yhteydessä siihen, että pohjasaven pinta laskeutui luoteeseen päin mentäessä.

C-PR5/5a-rakenteiden ja C-PR4-rakenteen yhteys on oma kysymyksensä. C-PR4:n stratigrafinen asema eroaa C-PR5/5a-rakenteista selvästi: C-PR4 sijaitsee rautakautisen kulttuurikerroksen yläosassa, huomattavasti pohjasaven pintaa korkeammalla. C-PR5a sijaitsi suurelta osin C-PR4:n alla ja niiden välissä oli Y1 (2012)-kulttuurikerrosta. I-profiilissa tämän välikerroksen paksuus oli yli 20 cm.

C-KR1, kiveys

Kuva 12. Vasemmalla ja taka-alalla C-KR1-kiveystä tasossa V. Etualalla C-Y5-savipatjaa, jonka pinta on kaivettu tasoon VI. Kuvaussuunta: etelä. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 33.

C-KR1 oli epäyhtenäinen, mutta paikoitellen hyvin tiivis kiveys, jossa hahmotettiin kaivamisen myötä keskimäärin kuusi kivikerrosta. Kivien seassa sijaitsi C-Y3-hiekkaa. Tasojen II–V kartoituksessa X-koordinaattivälillä 5027–8 C-alueen luoteisreunan lähellä sijaitseva kiveys on hahmotettu erilliseksi alarakenteeksi C-KR1a.

C-KR1:een sisältyvien kivien pituus vaihteli pääasiassa välillä 7–23 cm. Kiveys näytti jossain määrin jatkuvan C-Y2-hiesukerroksen päälle ja sekaan tasoissa III ja IV. Kaakkoisprofiilissa ja tasoissa voitiin todeta, että C-Y5-savipatja sijaitsi stratigrafisesti C-KR1:n alla kuitenkin siten, että tasoissa C-KR1 ei peittänyt C-Y5:ä kuin osittain. C-KR1-kiveyksen seasta (C-Y3-hiekasta) löytyi sekä historiallisia että rautakautisilta vaikuttavia löytöjä, kerroksessa 2 myös resenttejä löytöjä.

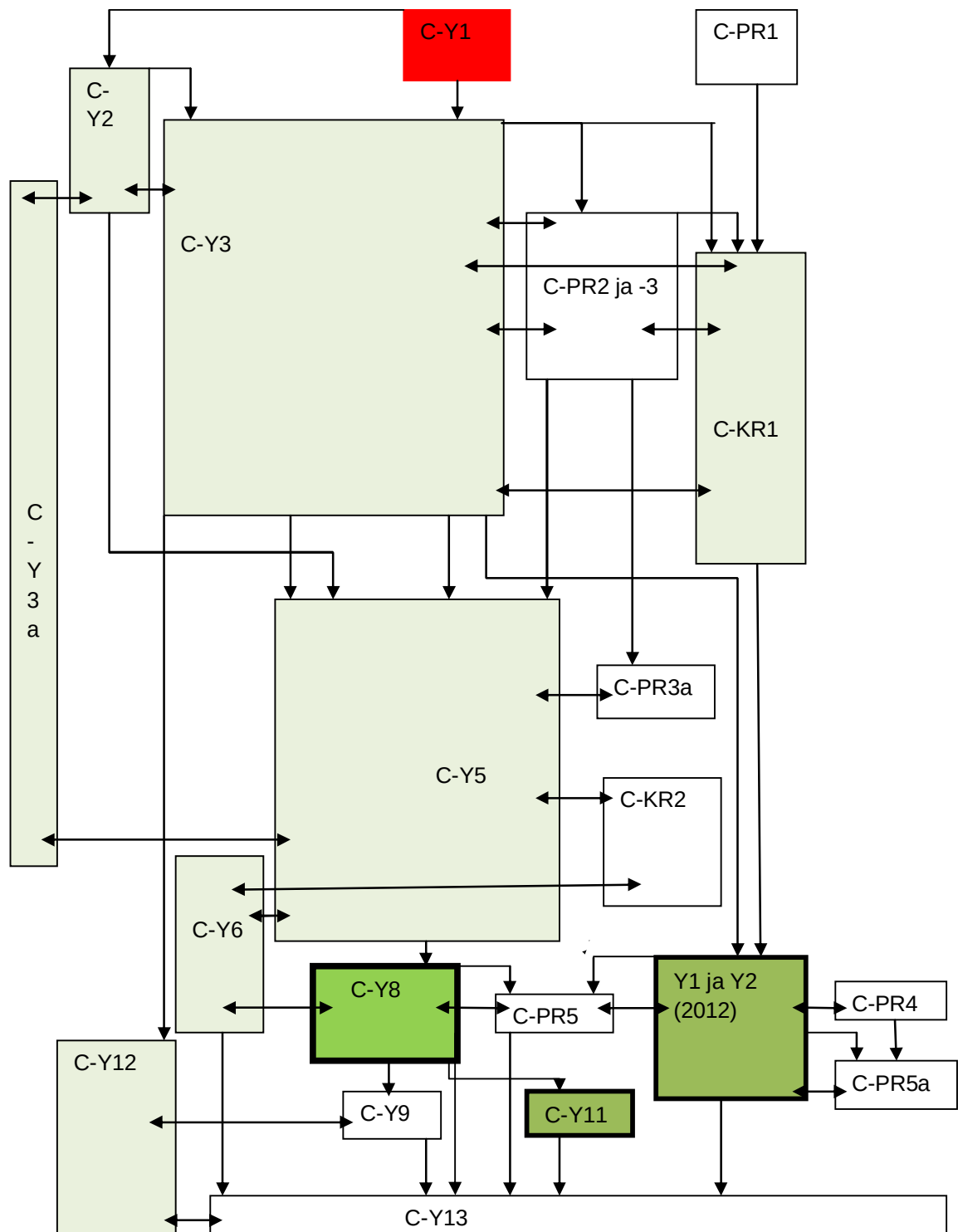
C-KR2, kiveys

Tasossa V alkoi tulla C-Y5-saven seasta tulla esiin halkaisijaltaan noin metrin levyinen, pientä liesikiveystä muistuttava kiveys, joka varsinaisesti kartoitettiin tasoissa VI ja VII. Kiveys, joka oli esillä olevalta osaltaan puoliympyrän muotoinen, jatkui profiiliin ja sijaitsi kokonaisuudessaan C-Y5-savipatjan sisällä. Tasossa VI savimaa liesikiveyksen yhteydessä oli tummempaa (likaantuneempaa) kuin C-Y5-savi keskimäärin. Nokea tai tuhkaa ei kuitenkaan havaittu kiveyksen yhteydessä, vaikka kivet vaikuttivatkin heikosti palaneilta. Kivien pituus oli noin 6–13 cm. On myös mahdollista, että C-KR2 on osa C-KR1:ä muistuttavaa laajaa kiveystä.

Kuva 13. C-KR2-kiveys tasossa VII. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 40.

4.1.4. C-alueen stratigrafinen matriisi

resentti sekoittunut kerros
 historiallisia, rautakautisia ja osin resenttejäkin löytöjä (tulkittu osin sekoittuneiksi historiallisen ajan asuinpaikkakerroksiksi)
 rautakautinen kerros

4.2. D-ALUE

Kuva 14: D-alueen taso IV lounaaseen päin nähtynä. Esillä pääasiassa D-Y4-kulttuurikerrosta. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 120.

4.2.1 Yleistä

D-alue sijaitsee vuoden 2012 A-alueen lounaispuolella ja Sapalan aitan koillispuolella. Alue oli 9 m pitkä. Alueen leveys vaihteli välillä 2–2,5 m lukuun ottamatta alueen lounaispäättä, joka oli vain 0,5–1,2 m leveä. Lounaispään kapeuteen olivat syynä Sapalan aitan koillispuolella sijainneet tienviitta-bussipysäkkimerkki ja sähkötolppa, joille oli jätettävä turvaväli (1 m sähkötolpan tapauksessa, noin 30 cm tienviitan betonijalan tapauksessa).

D-alueen sijaintipaikka on v. 1769 isojakokartassa Reippisen talon tonttia. Vuoden 1903 pitäjänkartassa Anian rantatien länsipuolinen alue, jonka reunassa D-alue sijaitsee, on merkitty pelloksi. Vuoden 1946 ilmakuvassa alue vaikuttaa pikemminkin niityltä kuin pellolta. Koska 1800-luvulle ajoitettu Sapalan aitta sijaitsee D-alueen lounaispäädyssä, D-alueen lounaisosa lienee aitan rakentamisen jälkeen ollut pikemminkin piennarta kuin peltoa. Kaivauksessa ei havaittu humuksensekaista, selkeää kyntökerrosta, vaan hiekan ja hienolajitteisen maan sekaisia kerroksia, jotka ovat ehkä piennarta.

D-alueella piirrettiin tasokartat ja kaakkoisprofiilin kartta. Matalan ja homogeenisen lounaisprofiilin kartoittamista ei pidetty tarpeellisena

4.2.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista

Kerros 0

Kerros 0 sisälsi pengerluiskan resenttiä täyttömaata, jonka viimeiset rippeet poistettiin konekaivun jälkeen lapiolla. D-alueella kerroksesta 0 ei löytynyt talteen otettavia löytöjä.

Kerros 1

Kerros 1 sisälsi pääasiassa harmaata hiekansekaista D-Y1-savea. Kerroksen kaakkoisosassa sijaitsi muutamia isoja kiviä, mutta muuten kerros oli lähes kivetön. Kerroksen lounaispäässä, isojen kivien lähellä, sijaitsi hiekkaa ja soraa (D-Y2).

Kerros 1 sisälsi pääasiassa resenttejä tai historiallisia löytöjä (lasia, keramiikkaa, metallia jne.). Kyseessä oli selvästi voimakkaan resentin sekoittumisen kohteena ollut kerros. Kerros 1:n kaivu pysäytettiin tasoon, jossa esiin tuli D-Y3, ruskea hiekan ja hienorakeisen maan sekoitus.

Kerros 2

Kerros 2 sisälsi pääasiassa ruskeaa D-Y3-maata, joka koostui sekä hiekasta että hienorakeisemmista maalajitteista. D-Y3:n seassa oli jonkin verran kiveä. D-alueen koillisosassa oli vielä tasossa II D-Y1-savea. Tämä D-Y1-savi oli kosteaa. Sen otaksuttiin johtuvan vuoden 2012 kaivauksissa havaitusta salaojarakenteesta, joka sijaitsee lähellä D-alueen koillispäätä. Alueen koillispäässä havaittiin tasossa II myös mustan noensekaisen saven (D-KR1y) kaistale, joka kulki D-Y1-saven poikki suunnilleen luode-kaakko-suunnassa. Raidan alueella oli pienehköjen, halkaisijaltaan enimmäkseen alle 10 cm pitkien kivien keskittymä (D-KR1). D-alueen kaakkoispäässä oli hiekan ja soran alue (D-Y2), jonka yhteydessä ja läheisyydessä oli runsaasti erikokoisia kiviä. Toisessa tasossa alkoi erottua myös sekoittunutta maata sisältävä laatikkomainen kiveys, joka tulkittiin vanhaan koekuoppaan ladotuiksi kiviksi.

Myös kerroksen 2 ajoitettavat löydöt olivat enimmäkseen resenttiä tai historiallista lasia ja keramiikkaa. Huomiota herättävin löytö oli luinen vääntinänkehrä.

Kerroksen 2 kaivu pysäytettiin tasoon, jossa tasossa II erottuneita kiviä oli poistettu yhden kerroksen verran.

Kerros 3

Kerros 3 sisälsi pääasiassa D-Y3-maata, jonka seassa oli tässä kerroksessa melko runsaasti kiviä (enimmäkseen alle 15 cm pitkiä). Alueen luoteisosassa oli yhä myös D-Y1-savea, jonka seassa oli noensekaisen ja kivisen mustan saven kaistale (D-KR1y). Alueen lounaisosassa olivat yhä tasoissa I–II havaitut laatikkomainen kiveys ja D-Y2-sora- ja hiekka-alue, johon liittyi kivikeskittymä.

Kerroksesta 3 saadut ajoitettavat löydöt olivat enimmäkseen historiallista keramiikkaa ja lasia. Myös muutamia rautakaudentyypin keramiikan paloja löytyi. X-koordinaattilinjan 4999 lounaispuolelta löytyi myös resenttejä esineitä, joten kerros oli ainakin siltä osin sekoittunut.

Kerros 3 pysäytettiin tasoon, jossa D-Y1-savi ja D-Y3-maa oli kaivettu kokonaan pois.

Kerros 4

Kerros 4 sisälsi pääasiassa tummanharmaata, hiekansekaista D-Y4-savea. Lisäksi tasossa IV erotettiin ruskea hiekansekainen savialue (D-Y4a), musta, nokinen ja kivinen D-KR1y-savialue sekä yhdessä kohdassa harmaata D-Y5-savea, joka tulkittiin pohjasaven päällä olevaksi, lievästi likaantuneeksi "vaihtumissaveksi". D-Y4-saven yhteydessä paljastui tasossa IV D-KR2 -kivikeskittymä.

Alueen kaakkoispäässä D-Y2-hiekka ja -sora oli tasossa IV kaivettu pois, ja sen alta oli tullut esiin D-Y4-savea. D-Y2:n yhteydessä havaittu suurten kivien keskittymä jatkui D-alueen lounaispäässä vielä kerros 4:ssäkin. Kerroksen 4 kaivu pysäytettiin tekniseen tasoon, jossa kerrosta oli kaivettu 5 cm paksuudelta.

D-Y4-savi sisälsi kerroksessa 4 enimmäkseen luuta ja palanutta savea, mutta myös pienen määrän historiallista lasia ja keramiikkaa sekä rautakaudentyypin keramiikkaa ja muutamia metalliesineitä (nauloja, sormusmainen kupariseosrengas).

D-Y4-savi tulkittiin historiallista ja rautakautista ainesta sisältäväksi, asuinpaikkaan liittyväksi kulttuurikerrokseksi, jossa ei juuri ole merkkejä resentistä sekoittumisesta.

Kerros 5

Kerros 5 sisälsi pääasiassa tummanharmaan D-Y4-saven alaosaa. Kerroksen 5 löydöt olivat etupäässä luuta ja palanutta savea. Kerroksesta löytyi pari palaa lasia, rautakaudentyypin yleiskeramiikan pala ja erikoisena löytönä kupariseoksesta tehdyt pinsetit (atulat). Kerroksen 4 tavoin kerros 5 tulkittiin asuinpaikkaan liittyväksi kulttuurikerrokseksi, jossa on sekä historiallista että rautakautista ainesta.

Kerros 6

Kerros 6 sisälsi enimmäkseen hieman likaantunutta D-Y5-vaihtumissavea. Tason VI koillispuolella oli vielä tummaa D-Y4-savea. Lisäksi tasossa VI sijaitsi punaista, palaneeksi tulkittua savea (D-Y6, D-Y6a) ja mustan D-KR1y-saven alin kerros. Tason VI luoteisreunalla myös puhdas pohjasavi (D-Y8) tuli jo esiin. Kerroksessa sijaitsivat D-KR1- ja D-KR2-kiveyksen alimmat kivikerrokset ja D-KR3-kiveyksen toiseksi alin kivikerros.

Kerroksesta 6 löytyi luuta ja palanutta savea, muutama pala rautakaudentyypin yleiskeramiikkaa ja ohut pyöreä kolikkomainen metalliesine. Runsaslöytöisintä oli D-KR1y-savi. Kerroksesta 6 ei löytynyt tunnistettavia historiallisen ajan esineitä.

Kyseessä voi olla kulttuurikerroksen sekoittumaton, heikosti likaantunut rautakautinen pohja.

Taso VII

Taso VII oli pohjavaaitustaso, jossa dokumentoitiin viimeiset pohjasaven pinnalla olleet ilmiöt (seipäänsijat D-PR1: 1- 6).

4.2.3. Maayksiköt ja rakenteet

D-Y1, harmaa hiekansekainen savi

D-Y1 oli harmaata, hieman likaantunutta, hiekansekaista savea, jonka seassa esiintyi kivikeskittymiä. Nokea tai hiiltä D-Y1-savessa havaittiin vain vähän. Löytöjen perusteella D-Y1 on voimakkaan resentin vaikutuksen kohteena ollutta kerrostumaa.

D-Y2, soraa ja hiekkaa

D-Y2 oli vaalea sora- ja hiekkayksikkö D-alueen lounaispään kaakkoiskulmassa kerroksissa 1–3. D-Y2:en liittyi erikokoisten kivien keskittymä. D-Y2 sisälsi löytöinä mm. lasia, tiiltä ja muovinpalasia. Yksikkö on selvästi jonkin resentin maansiirtotyön seurausta. D-Y2:en liittynyt kivikeskittymä jatkui aina kerrokseen 5 asti D-Y4-saven sekaan. D-Y2:n alapuolella sijainneesta D-Y4-saven osasta löytyi vielä kerroksissa 4 ja 5 pari lasinpalaa.

D-Y3, ruskea hiekan ja hienorakeisemman maan sekoitus

D-Y3 oli hiekkaista maata, jonka seassa oli runsaasti hienorakeisempia maalajitteita (hietaa, hiesua ja/tai savea); kenttävaikutelman perusteella siinä oli kuitenkin hiekkaa enemmän kuin D-Y1-savessa. D-Y3-maasta löytyi sekä resenttejä, historiallisia että rautakautisia esineitä.

D-Y4, tummanharmaa hiekansekainen savi (kulttuurikerros)

D-Y4 oli likaantunutta savea (voimakkaasti värjäytynyt kulttuurikerros), jonka väriä voi luonnehtia tummanharmaaksi, jopa mustanharmaaseen vivahtavaksi. Suurin osa kerroksista 4 ja 5 oli D-Y4-yksikköä. D-Y4:n seassa sijaitsivat kivikeskittymä D-KR2:n ylimmät kivikerrokset, ja punainen D-Y6-savi paljastui D-Y4:n seasta ja alta. D-Y4:n löydöt olivat pääasiassa luuta ja palanutta savea, mutta yksiköstä löytyi myös vanhaa lasia, riipuspinsetit ja rautakaudentyypin keramiikkaa. D-Y4 voidaan tulkita historialliseksi ja rautakautiseksi asuinpaikkakerrostumaksi. Tasossa IV erotettiin omana alayksikkönään D-Y4a, johon oli sekoittunut hiekkaa ja jonka väri vivahti ruskeaan.

D-Y5, ”vaihettumissavi” pohjasaven päällä

D-Y5 oli tasossa VI esiintynyttä harmaata, hieman likaantunutta savea, joka sijaitsi selkeän kulttuurikerroksen (D-Y4-savi) alla ja puhtaan pohjasaven (D-Y8) päällä. D-Y5-maasta löytyi palanutta savea ja pari palaa rautakaudentyypin keramiikkaa.

D-Y6a, punertava (palanut?) savi

D-Y6a oli savea, joka erottui tasoissa V ja VI ympäristöstään ruskeanpunertavalla värillään. D-Y6a liittyi D-KR3-kivikeskittymään. Punertavan värin tulkittiin olevan todennäköisesti kuumuuden aiheuttamaa. Koostumukseltaan tai kovuudeltaan D-Y6-saven ei havaittu eroavan muusta D-alueen hiekansekaisesta savesta. D-Y6a oli löydötöntä.

D-Y6b, punertava (palanut?) savi

D-Y6b oli samanlaista savea kuin D-Y6a, mutta sijaitsi siitä erillään (koilliseen) runsaan puolen metrin päässä tasoissa V ja VI. D-Y6b-saveen liittyi muutamia kiviä, jotka voidaan hahmottaa D-KR2-rakenteen lounaisosaksi. D-Y6b oli löydötöntä.

D-Y7a, humuksensekaisen tumman saven täyttämä syväne pohjasavessa

Kuva 15. D-Y7a kuvattuna kaakkoon. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 144.

Tasossa VII havaittiin D-alueen lounaispään kaakkoiskulman lähellä sijaitseva pohjasaveen laskeutuva syväne (halkaisija noin 75 cm), joka sisälsi humuksensekaista savea ja erikokoisia kiviä (isoimmat noin 20–50 cm pitkiä). D-Y7 jatkui kaakkoisprofiiliin. Ilmiön päällä sijaitsi savikerros, jonka ei havaittu väriltään, stratigrafisesti tai muuten erottuvan D-Y5-”vaihtumissavesta”. Ilmiö sijaitsi samalla alueella, jolla ylimmissä kerroksissa oli havaittu D-Y2-hiekka- ja sorakerros ja siihen liittyvää kiveystä. D-Y2:n ja D-Y7:n väliin kuitenkin hahmotettiin profiili- ja tasokartoitusvaiheissa D-Y4-kulttuurikerrosta ja D-Y5-kerrosta. D-Y7 ulottui enimmillään noin 22 cm ympäröivän pohjasaven (D-Y8) pinnan alapuolelle. Löytöjä D-Y7:stä tuli vain yksi luunpala. D-Y7a lävisti osittain okranvärisen D-Y8a-saven.

D-Y7b, humuksensekaisen tumman saven täyttämä kuoppa

D-Y7b oli D-Y7a:ta muistuttava, mutta pienempi (noin 30 cm leveä) ja matalampi (noin 15 cm syvä) kuoppamainen ilmiö D-alueen lounaispäässä. D-Y7b:stä ei löytynyt mitään.

D-Y8, pohjasavi

Puhdas vaaleanharmaa savi, joka tulkittiin pohjasaveksi.

D-Y8a, okranvälinen ilmiö pohjasavessa

D-Y8a oli D-alueen lounaispäässä pohjasaven pinnan alla sijainnut okranväriseksi värjäytyneen saven alue, jonka seassa esiintyi jotain rapautuvaa kivilajia (taso VII). Ilmiö havaittiin kaivettaessa D-Y7a-yksikköä, joka osittain laskeutui D-Y8a-ilmiön läpi. D-Y8a-savesta ei löytynyt mitään. Se jatkui D-alueen lounaisprofiiliin. Ilmiön paksuus oli ainakin 15–20 cm. Ilmiö tulkittiin alkuperältään geologiseksi eikä antropogeeniseksi.

D-PR1: 1–9, seipäänsijoja

D-PR1: 1–9 olivat seipäänsijoiksi tulkittuja puujäännöksiä, jotka havaittiin D-alueen pohjatasossa (taso VII). Kyse oli kapeista ja poikkileikkaukseltaan pyöreistä tai pyöreähköistä puukappaleista, jotka oli työnnetty D-Y8-pohjasaven pintakerrokseen pystysuunnassa tai pystyhkössä suunnassa (useimmat jäännökset olivat liian lyhyitä ja huonosti säilyneitä mahdollisen lievän kallistuneisuuden havaitsemiseksi).

Seuraavassa on yksityiskohtaisia mitta- ja havaintotietoja alayksiköistä D-PR1: 1–9 (jäännökset olivat lähes kokonaan pohjasaven sisässä):

1. 14 cm korkea ja 2,5 cm paksu jäännös. Pystysuorassa.
2. 6 cm korkea ja 5 cm paksu.
3. 4 cm korkea ja 4 cm paksu.
4. Maatunutta puujäännöstä pohjasaven pinnassa, ei mitattavissa.
5. 11 cm korkea ja 3 cm paksu. Pystysuorassa.
6. 3 cm korkea ja 4 cm paksu.
7. 14 cm korkea, paksuus 4 cm pohjasaven pinnassa, kaventuu alaspäin mentäessä 2,5 cm:iin. Pystysuorassa.
8. Epävarmaa, onko seipäänsija. 2 cm korkea ja 6 cm paksu.
9. Epävarmaa, onko seipäänsija. 5 cm korkea ja vain 1 cm paksu.

Dokumentointitilanteessa seipäänsijoille ei ilmennyt mitään yksiselitteistä tulkintaa.

Kuva 16: D-PR1-seipäänsijoja pohjasavessa. Vasemmalla D-KR3-kivirakenne. Kuvattu luoteeseen. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 141.

Kuva 17: Seipäänsija D-PR1: 5:n pystyleikkaus. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 146.

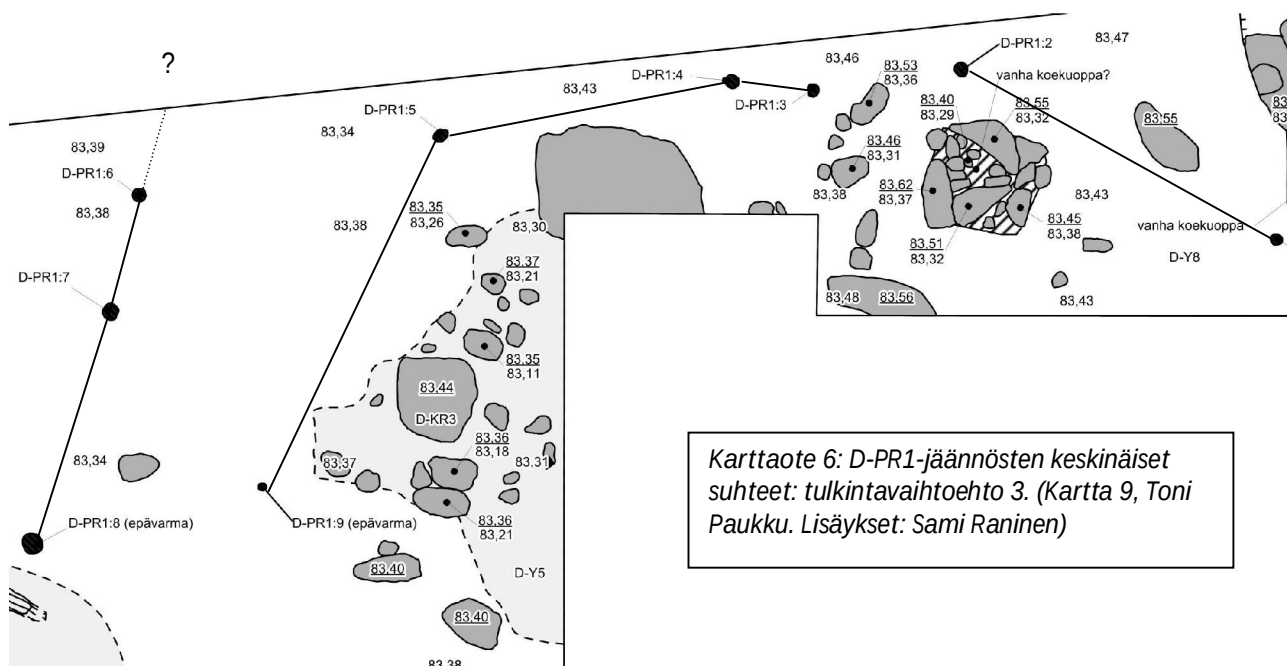
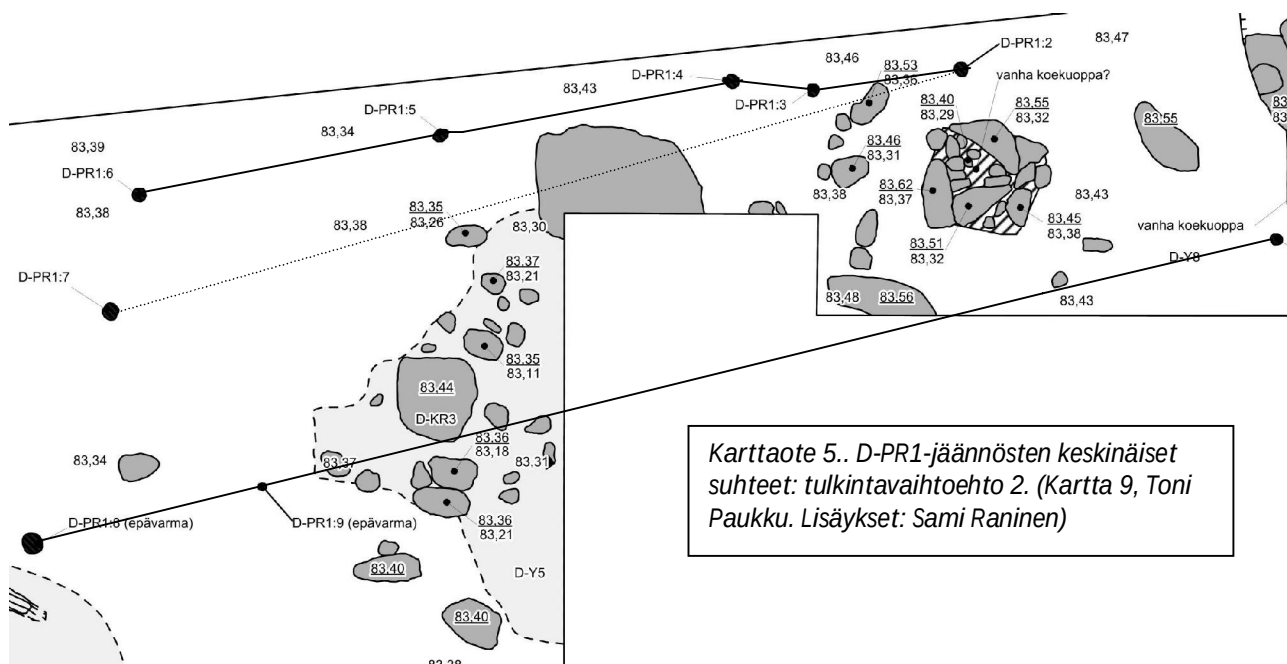
Pohdintaa jäännösten luonteesta

D-PR1-jäännösten keskinäistä yhteyttä voidaan hahmotella esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

1. D-PR1: 2–6:n väliin voidaan vetää suorahko (hieman kaareva) linja, joka kulkee suunnilleen etelälounas–pohjoiskoillinen-suunnassa noin 3,3 metrin matkan. Koillisessa linja kääntyy luode–kaakko-suuntaiseksi (D-PR1: 6–8) jatkuen sellaisena ainakin 1,5 metrin matkan. Lounaassa linja

2. Jäännökset D-PR1: 2–5 muodostavat pohjoiskoillinen–etelälounas-suuntaisen linjan, jonka pituus on 3,3 m. Jäännökset D-PR1: 1, :8 ja :9 muodostavat linjan, joka on samansuuntainen kuin edellinen ja noin 5 m pitkä. Linjojen välillä on noin 1–1,2 metrin etäisyys. Jäännökselle D-PR1: 7 ei tässä hahmotelmassa löydy itsestään selvää asemaa.
3. Jäännökset D-PR1: 1–9 tai D-PR1: 3–9 muodostavat kaaren, joka voisi osa esimerkiksi osa halkaisijaltaan noin 4–5 metriä leveän pyöreähkön rakenteen kehää. D-PR1: 6–8 sijaitsivat tässä tapauksessa linjassa noin 75 cm kehän koillispuolella.

Karttaote 4. D-PR1-jäännösten keskinäiset suhteet: tulkintavaihtoehto 1. (Kartta 9, Toni Paukku. Lisäykset: Sami Raninen)

D-PR1-jäännösten tulkinnan suhteen helposti mieleen juontuvia arvauksia ovat esimerkiksi seuraavat:

- Jonkinlaisen kulmikkaan aidan tolppia (erityisesti em. vaihtoehto 1).
- Jonkinlaisen kuivaustelineen tolppia (erityisesti em. vaihtoehto 2).
- Jonkinlaisen kevyen seinä- tai kattorakenteen tuki- tai kannatintolppia (em. vaihtoehdot 1, 2 ja 3).

On myös mahdollista, että seipäänsijat liittyvät kahteen tai useampaan erilliseen tai eri-ikäiseen rakennelmaan.

C-vaihtoehtoon eli seinä- tai katosrakennehypoteesiin voitaisiin ehkä yhdistää se, että kaivausalueella vain osittain sijainnut kivikeskittymä D-KR3 sijaitsee kulmikkaan seipäänsijalinjan koveralla puolella eli oletetun rakennelman sisällä. Hyvin spekulatiivisesti voidaan nostaa esiin mahdollisuus, että seipäänsijat olisivat kevyen (kotamaisen?) rakennuksen seiniin liittyvää rakennetta ja D-KR3 olisi rakennuksessa olleen liesikiveyksen tms. jäännöstä.

D-PR2, irrallinen lautamainen puujäännös

D-PR2 oli irrallinen lautamainen puujäännös, joka makasi D-Y5-vaihtumissaven alaosassa (taso VII). Se sijaitsi hyvin lähellä D-PR1: 6–8:n muodostamaa seipäänsijalinjaa, mutta sitä ei voitu sitovasti yhdistää D-PR1:en tai mihinkään muuhunkaan rakenteeseen. D-PR2 oli noin 160 cm pitkä, 8–15 cm leveä ja 3 cm paksu.

D-KR1, kivikeskittymä, ja D-KR1y, mustanharmaa noensekainen savi

D-KR1 oli epämääräinen kivikeskittymä ja D-KR1y tähän kivikeskittymään välittömässä yhteydessä olevan mustanharmaan nokisen saven kaistale. Ne havaittiin tasossa II hiekansekaisen D-Y1-savikerroksen pohjassa, minkä jälkeen ne jatkuivat D-Y4-kulttuurikerroksen läpi kerroksen 6 pohjaan saakka. D-KR1:n kivet olivat enimmäkseen pienehköjä (pituudeltaan alle 20 cm). Ne eivät muodostaneet selvää kiveystä, vaan kyse oli siitä, että kiveä sijaitsi D-KR1y-saven yhteydessä selvästi tiheämmässä kuin D-alueella keskimäärin. D-KR1 ja D-KR1y ulottuivat tasoissa II ja III D-alueen laidasta laitaa suunnilleen luode–kaakko-suunnassa. Alemmissa tasoissa ne rajautuivat kaakkoisprofiilin puolelle.

D-KR1y oli suhteellisen runsaslöytöinen yksikkö. Siitä löytyi mm. rautakaudentyypin keramiikkaa ja ohut pyöreä kolikkomainen metallilevy.

Kuva 18: D-KR1 ja D-KR1y tasossa IV. Kuvaussuunta: luode.

Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 126.

D-KR2

D-KR2 oli kivikeskittymä. Se alkoi mahdollisesti erottua jo tasossa II, jossa D-Y3-maan seassa sijaitsi D-KR2:n kohdalla kiveä tiheämmässä kuin D-alueella keskimäärin. Varsinaisesti se kuitenkin erotettiin vasta tasossa IV tumman D-Y4-saven seassa, jossa se muodosti selvästi erottuvan taajan kivikeskittymän. Tasossa IV siihen kuului vaihtelevan kokoisia (noin 5–24 cm pitkiä) kiviä, joiden seassa oli epämääräisiä puunpalasia (5–7 cm pitkiä ja alle 1 cm paksuja). Tasossa V kivikeskittymä laajeni hieman koilliseen. Tässä tasossa D-KR2 muodosti melko selkeän länsiluode–itäkaakko-suuntaisen pitkänomaisen kiveyksen. Kiveyksen lounaispuolella sijaitsi tasossa V savi-ilmiö D-Y7b, jonka yhteydessä sijainneet, osin jo edellisessä tasossa esillä olleet kivet hahmotettiin osaksi D-KR2-kiveystä. Tasossa V D-KR2:n lounaispuolella tuli esiin myös D-KR3-kiveys. Myös tasossa V D-KR2:n yhteydessä oli puunpalasia. Tasossa VI oli jäljellä joitakin keskittymänä sijaitsevia kiviä, jotka voidaan sijaintinsa perusteella hahmottaa D-KR2:n alimmaksi osaksi pohjasaven ja vaihettumissaven (D-Y5) pinnalla.

Maa ei D-KR2:n yhteydessä eronnut D-Y4-saven muista osista. D-KR2-kiveyksen alueelta (löytöluettelossa ruudusta x 4997 y 1004) löytyi hieman palanutta savea, luuta ja rautaesineen katkelma (nauula?).

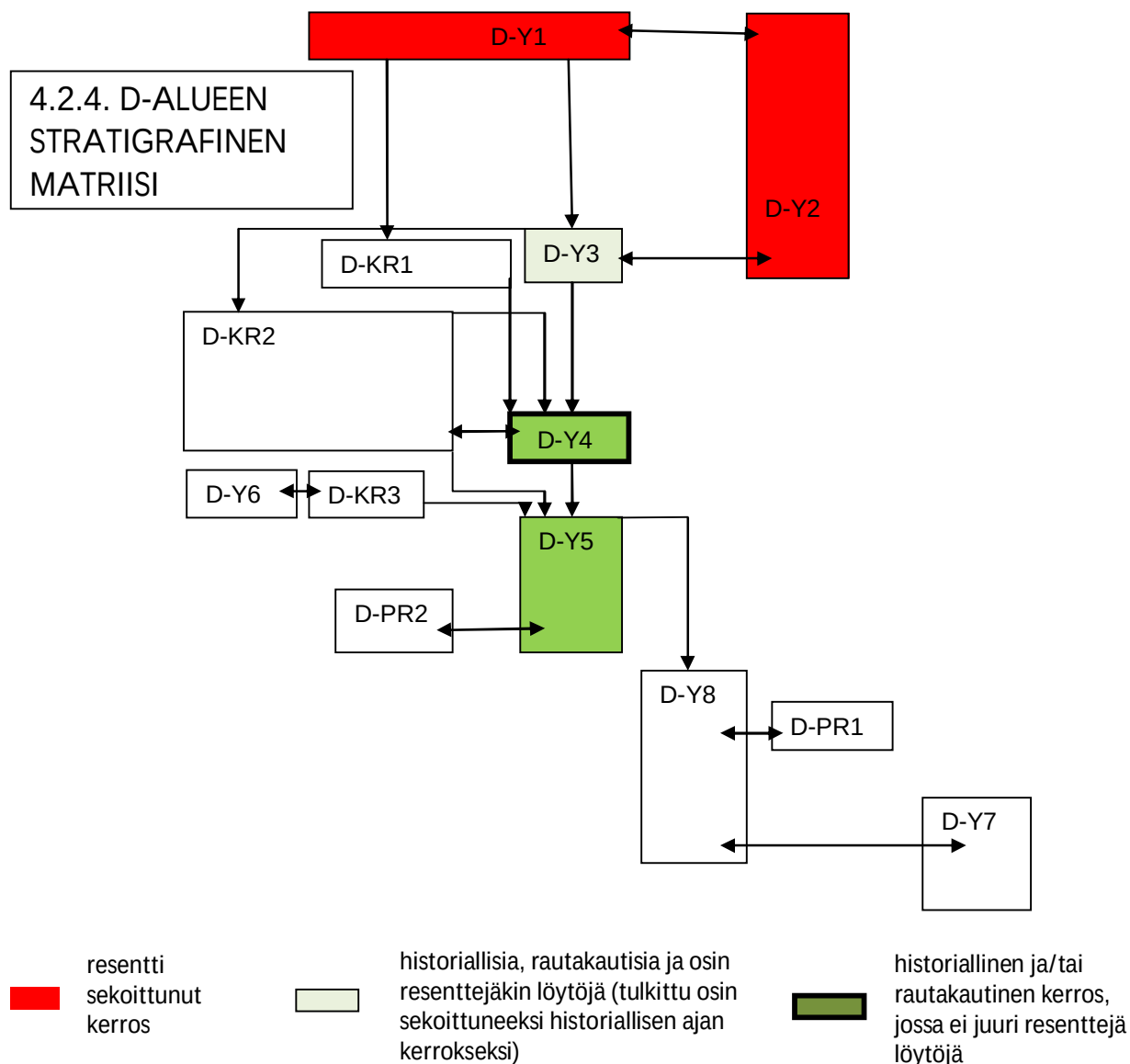

Kuva 19: D-KR2-kiveystä tasossa IV, D-Y4-kulttuurikerroksen ympäröimänä. Kuvaussuunta: luode. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 124.

D-KR3, kivikeskittymä

D-KR3 oli kivikeskittymä, joka jatkui D-alueen luoteisprofiiliin. Se havaittiin tasossa V, jolloin se paljastui harmaan hiekansekaisten D-Y4-saven alta. Tässä tasossa kivikeskittymään kuului erikokoisia kiviä, jotka sijaitsivat punaisen D-Y6a-saven seassa tai läheisyydessä. D-KR3:n raja koillispuolellaan sijaitsevaa D-KR2:ta kohtaan ei ollut aivan selvä, koska rakenteiden välissäkin sijaitsi tasossa V suurehkoja kiviä. D-KR3 hahmotettiin punaiseen D-Y6a-saveen liittyvänä kivikeskittymänä myös tasossa VI. Tasossa VII D-KR3 sisälsi erikokoisia kiviä (isoin noin 50 cm pitkä), joista isoimmat työntyivät syvälle pohjasaveen (D-Y8). Pohjasaven päällä oli D-KR3:n kohdalla ohut (2–3 cm) kerros "vaihtumissavea" (D-Y5) karkeasti ottaen punaisen D-Y6a-saven alapuolella. D-Y5-saven seassa ja pinnalla oli pienempiä kiviä (noin 10–15 cm pitkiä). Kivikeskittymän kohdalla ja pohjasaven päällä oli ns. vaihtumissavea (D-Y5), jonka pinnalla ja seassa oli pienempiä D-KR3:en liittyviä kiviä.

Jos D-Y6a-saven punertavuus oli kuumuuden aiheuttamaa, sen yhteys D-KR3-kiveykseen nostaa esiin kysymyksen siitä, oliko D-KR3 liesikiveyksen tai muunlaisen tulisijan jäännöstä. D-KR3:en ei kuitenkaan liittynyt noki- tai hiilikeskittymiä, eikä kivissä erotettu ainakaan voimakkaita palamisen jälkiä.

4.3. E-ALUE

4.3.1. Yleistä

E-alue sijaitsi Anian rantatien ja Kierikantien liittymän koillispuolella ja Kaipilan aitan lounaispuolella. Kyseessä oli noin 28 m pitkä ja pääosin 2 m leveä kaivausalue. Kaivausalueen päät kaventuivat. Kaivausalueen koillispään leveys määräytyi tienparannussuunnitelman mukaan ja lounaispään muoto määräytyi Kierikantien ja Anian rantatien liittymän mukaan. E-alueella jätettiin kaivausalueen ja molempien em. teiden ajoratojen väliin samanlainen metrin turvaväli kuin C- ja D-alueillakin. Suunnilleen puolivälissä kaivausaluetta oli metrin pituinen kaista, jossa E-alue kaventui puolen metrin verran. Tähän oli syynä E-alueen luoteispuolella seisovalle sähkötolpalle jätetty turvaväli.

Kuva 20: E-alueen kerrosta 2 kaivetaan. Taustalla Kaipilan aitta. E-alueen etuosassa erottuu kulttuurikerroksen läpi kaivettu tieoja. Kuvaussuunta koillinen. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 164.

Vuoden 1769 isojakokartan perusteella tehdyn kartta-asemoinnin mukaan E-alue sijaitsi tien luoteispuolella olleen pitkän ja kapean palstan kaakkoisreunassa. Kyseessä on ehkä kasvimaata tms. (Kyseinen palsta kuului Reippisen tai Hallilan talolle siitä päätellen, että sen kohdalle on merkitty roomalainen numero VII. Luku 7 viittaa kartassa Reippiseen ja 7x Hallilaan). Myöhemmin E-alue on ollut ainakin jonkin aikaa peltona (Raninen 2014: 20). Kesällä 2013 alue oli heinittynyt. Anian rantatien tiepenkereen täyttömaa jatkui E-alueen kaakkoisreunan päälle. Pengerluiska oli E-alueen kohdalla selvästi ohuempi kuin A–D-alueilla, koska ajorata sijaitsi vain hieman E-alueen pintamaata korkeammalla.

E-alueella piirrettiin tasokartat sekä otteita lounais- ja kaakkoisprofiilista (E-KR1, -2- ja -3-rakenteiden kohdilla). Profiilien kartoittamista kokonaisuudessaan ei pidetty tarpeellisena tai informatiivisena profiilien homogeneisuuden takia, minkä lisäksi kenttätöaika oli jo loppumassa.

4.3.2. Lyhyet kuvaukset tasoista ja kerroksista

Kerros 0

Kerros 0 oli pääosin koneellisesti poistettu pintamaakerros, joka sisälsi pengerluiskan soraista täyttömaata ja siihen sekoittunutta savea. Kerroksesta poistettua täyttömaata käytiin läpi, koska sen havaittiin sisältävän löytöjä: lisäksi kerrokseen 0 laskettiin mukaan ne löydöt, jotka saatiin puhdistettaessa kaivausaluetta sorakerroksen rippeistä. 0-kerroksen löytöihin sisältyi erilaista resenttiä rojua ja vaikeasti ajoitettavaa massalöydöstä (pääasiassa luuta ja palanutta savea), mutta myös kiinnostavia esineitä, kuten oletettavasti keskiaikainen tai rautakautinen, kolkkanuolen kärjeksi tulkittu luuesine.

Kerros 1

E-alueen kerroksessa 1 havaittiin tummaa, ruskeanharmaata soransekaista savea (E-Y1, ilmeisesti pengerluiskan täyttömaan ja E-Y3-savimaannoksen sekoittumaa), jonka seassa pilkkotti jonkin verran isohkoja kiviä. E-alueen lounaispäässä oli Kierikantien liittymää reunustava oja, joka oli kaivettu tummien likamaakerrosten läpi pohjasaveen saakka. Kerroksessa esiintyi myös vaalean E-Y2-saven linssejä.

Eri puolilta kerosta 1 löytyi melko runsaasti muovia yms. resenttejä materiaaleja sekä erilaista astia- ja tasolasia. Suurin osa löydöistä oli vaikeasti ajoitettavia massalöydöstä (luuta, palanutta luuta, palanutta savea) sekä historiallisia tai rautakaudentyyppejä esineitä. Kerroksesta löytyi esim. rautakaudentyypin yleiskeramiikkaa, luuesineiden katkelmia ja kuparipellin pala. Kerros 1 tulkittiin viljelyssä ja muussa maankäytössä sekoittuneeksi maaksi, jonka vanhin aines on rautakautista kulttuurikerrosta.⁴ Vaikeasti ajoitettava massalöydöstö (lähinnä palanut savi ja luu) poistettiin.

Kerros 2

Kerroksessa 2 esiintyi tummaa ruskeanharmaata savimultaa (E-Y3), jonka seassa oli kivikeskittymiä. Laajin kivikeskittymä (E-KR1) sijaitsi alueen koillispuolella, jossa sijaitsi vaihtelevan kokoisia (5–40 cm pitkiä) kiviä epäyhtenäisenä kenttänä yli 10 neliömetrin alueella. Kivikeskittymiä sijaitsi myös E-alueen lounaisosassa. E-alueen lounaispuoliskon kaakkoisreunassa kulki Anian rantatietä reunustava oja, joka ei ulottunut pohjasaveen saakka. Lounaispuolella Kierikantietä reunustava oja jatkui pohjasaveen, joka oli puhdistettu esiin jo tasossa II. E-alueen koillispuoliskossa E-Y3-saven pinnalla oli tasossa II paikoitellen 2–3 cm paksuja vaaleanharmaan E-Y2-saven linssejä. E-alueen lounaisosassa esiintyi jo kerroksessa 2 E-Y4-savea.

⁴ Määre "rautakautinen" on tässä yhteydessä syytä ymmärtää merkityksessä "mahdollisesti myös keskiaikainen". E-KR2-rakenteesta, josta saatu radiohiiliajoitus viittaa lähinnä 1200-luvulle, löytyi rautakaudentyypin keramiikkaa ja luuesineitä.

X-koordinaateissa 5056,5–5057 kaivettiin kerroksen 2 yhteydessä E-alueen kaakkoisreunasta luoteisreunaan ulottuva, suoraan pohjasaveen asti laskeutuva koeoja kulttuurikerroksen paksuuden selvittämiseksi kaivausaikataulun päivittämistä varten.

Kerroksen 2 lounaisosasta löytyi melko runsaasti resenttejä materiaaleja sekä resenttiä tai historiallista taso- ja astialasia. Suurin osa löydöistä oli palanutta savea sekä luuta ja palanutta luuta. Kerroksesta löytyi myös erilaisia rautaesineiden katkelmia, kupariseosesineitä, luuesineiden teelmiä ja katkelmia (mm. kammaksi tulkittu esine) sekä rautakaudentyypin keramiikkaa.

Kerroksen 2 kaivu pysäytettiin tasoon, jossa vastaan tuli likaantunut harmaa savi E-Y4, paitsi E-KR1-kiveyksen alueella. Siellä kerroksen 2 kaivu pysäytettiin tasoon, jossa vastaan tuli kivikeskittymän toinen kivikerros.

Kerros 3

Kerroksessa 3 esiintyi E-alueen koillispäässä E-KR1-kiveyksen yhteydessä vielä tummaa ruskeanharmaata savimultaa (E-Y3), alueen muissa osissa lähinnä harmaata likaantunutta savea (E-Y4), joka osoittautui runsaslöytöiseksi kulttuurikerrokseksi.

E-alueen koillispäässä sijaitsi kivikeskittymä E-KR1 siihen liittyvine puurakenteineen. E-KR2 (salaojaksi tulkittu rakenne) alkoi hahmottua tasossa III. E-alueen lounaispuolella kivirakenne E-KR3 alkoi hahmottua entistä selvemmin. Lisäksi E-alueen luoteisreunassa erotettiin kivikeskittymä E-KR4, johon liittyi nokimaata ja savea.

Kerroksesta 3 löytyi lasia, historiallista keramiikkaa ja resenttejä materiaaleja yhteensä vain muutamia paloja. Useimmat niistä löytyivät E-alueen koillispäästä E-KR1-kivikeskittymän alueelta (E-Y2-saven pohjakerroksesta). Kerroksesta 3 löytyi luun, palaneen luun ja palaneen saven ohella rautakaudentyypin keramiikkaa, saviekonkatkelmia, rauta- ja kupariseosesineitä tai sellaisten katkelmia (mm. kupariseosspiraali), luuesineiden katkelmia ja teelmiä sekä rei'itetty eläimen hammas (amulettiriipus?). Kokonaisuutena ottaen kerroksella 3 ja varsinkin E-Y4-savella on selvä rautakautisen kulttuurikerroksen leima.

Kerroksen 3 kaivu pysäytettiin pääosin tasoon, jossa vastaan tuli pohjasavi E-Y5. E-KR1-kiveyksen alueella kaivu pysäytettiin toisen kivikerroksen poistamisen jälkeen tasoon, jossa vastaan tuli E-Y4-savi ja sen seassa oleva harva E-KR1:n pohjimmainen kivikerros. E-KR3-kiveyksen kohdalla kaivu pysäytettiin tasoon, jossa vastaan tuli rakenteeseen liittyvä kivikerros tummassa E-KR3y-savessa. E-KR2-rakenteen kohdalla kaivu pysäytettiin seuraavaan rakenteensisäiseen luonnolliseen tasoon.

Kerros 4

Taso IV käsitti enimmäkseen E-Y5-pohjasaven pintaa, jota ei varsinaisesti enää kaivettu. Noin 40 cm syvillä lapionpistoilla kuitenkin varmistettiin, että E-Y5-savi todella oli pohjasavea. Kerroksessa 4 kaivun kohteena olivat enää rakenteet E-KR1, -2 ja -3. Kaivu pysäytettiin kivikeskittymän E-KR1 alueella alimman kivikerroksen ja tasossa IV esillä olleiden puujännösten poistamisen jälkeiseen tasoon E-Y3-savessa.

Kivikeskittymän E-KR3 alueella kaivu pysäytettiin tasoon, jossa tasossa IV esillä ollut kivikerros oli poistettu. Rakenteessa E-KR2 kaivu pysäytettiin seuraavaan rakenteensisäiseen luonnolliseen tasoon.

Kerros 5

Kerroksessa 5 kaivun kohteena olivat a) rakenne E-KR2, b) kivikeskittymän E-KR1 alta tullut vaihettumissavi (E-Y4) sekä c) kivikeskittymän E-KR3 luona sijainneen tumman likaantuneen saven (E-Y4a–c) pohja. Muuten kaivu oli E-alueella pysäytetty jo tasoon IV (pohjasaven pinta). E-KR3-kiveyksen luota löytyi mm. rautainen nuolenkärki, E-KR1-kivikeskittymän alapuolisessa savessa melko runsaasti palanutta savea ja luuta, mm. koiraeläimen pääkalloksi arveltu kappale.

E-KR1:n ja E-KR3:n tapauksessa kerros 5 oli viimeinen kaivettu kerros.

Kerrokset 6–9

Nämä kerrokset liittyvät rakenteeseen E-KR2, joka sijaitsi syvälle pohjasaveen laskeutuvassa kourumaisessa kaivannossa. Ne kuvataan tuonnempana rakenteen E-KR2 yhteydessä. Taso VI oli lisäksi pohjavaaitustaso kivikeskittymien E-KR1 ja E-KR3 alueilla.

4.3.3. Maayksiköt ja rakenteet

E-Y1, hiekkainen tumma savi

E-alueen kerroksessa 1 sijainnutta tummaa savea, johon oli sekoittunut hiekkaa ja soraa (pengerluiskan täyttömaan pohjaa). Voimakkaan resentin vaikutuksen kohteena ollutta kerrostumaa. Tasossa I erotettiin myös alayksikkö E-Y1b (voimakkaasti hiekansekainen tumma savi).

E-Y2, vaaleanharmaa savi

E-Y2-saven linssejä esiintyi kerroksissa 1 ja 2 E-Y1:n ja E-Y3:n seassa.

E-Y3, tumma ruskeanharmaa savi

E-Y3 oli tummaksi värjäytynyttä humuksensekaista savea (savimultaa). E-Y3-saven löydöt ovat enimmäkseen historiallisia, rautakaudentyypisiä tai vaikeasti ajoitettavia, mutta yksittäisiä resentejä löytöjä tuli vastaan E-Y3:n pohjakerroksestakin. Kyseessä on kulttuurikerros, jonka vanhin aines vaikuttaa rautakautiselta, ja jossa tunnistettavan resentin tai historiallisen löytöaineksen osuus oli pieni lukuun ottamatta kerroksen 2 lounaisosaa.

E-Y4, harmaa likaantunut savi (kulttuurikerros)

E-Y4 oli tummanharmaata, paikoin noensekaista likaantunutta savea, jota voi on löytöjensä perusteella pitää lähes sekoittumattomana rautakautisena kulttuurikerroksena (paitsi kerroksessa 2 E-alueen lounaisosassa, jossa yksikköön oli vaikuttanut resenti ojankaivuu). E-alueen lounaisosassa E-Y4 erotettiin jo tasossa II, laajemmin tasossa III. Alayksiköistä E-Y4a–c ks. E-KR3.

Kuva 21. E-Y4-kulttuurikerrosta tasossa III. Luoteisprofiilin edustalla noensekaisia alueita. Kuvaussuunta luode. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 175.

E-Y5, pohjasavi

E-Y5 oli pohjasaven lievästi likaantunut pintakerros, joka sijaitsi E-Y4-kulttuurikerroksen alla.

E-Y6 ja E-Y7, poistettuja yksiköitä

Liitetty yksikköön E-Y4.

E-KR1, laaja kivikeskittymä

E-KR1 sijaitsee E-alueen koillispäässä., E-KR1 oli kivikeskittymä, joka sijaitsi yli 10 neliömetrin alueella E-alueen koillispäässä. Kivikeskittymä jatkui koillisessa, kaakossa ja luoteessa E-alueen ulkopuolelle. E-KR1:n ylimpiä kivipintoja erottui jo tasossa I, mutta varsinaisesti kivikeskittymä tuli esiin tasossa II. Noin 5–50 cm pitkiä kiviä oli kolmessa kerroksessa Tasot II–IV). Tasoissa II ja III E-KR1 oli epäyhtenäinen, erillisistä kivikeskittymistä koostuva alue; tasossa IV kiviä oli enää harvakseltaan eikä kivikeskittymästä voi puhua.

Tasossa III E-KR1:n lounaisreunassa, rakenteen ylimmän kivikerroksen alta, paljastui irrallinen noin 120 cm pitkä, 18–20 cm leveä ja 2–4 cm paksu pitkälle maatunut lankkumainen puujäännös (E-KR1P: 1), joka

makasi pohjoiskoillinen–eteläkaakko-suunnassa. Tasossa IV paljastui E-Y3-saven peitosta kaksi noin 60 cm pitkää puunjäännöstä (E-KR1P: 2 ja 3), jotka sijaitsivat E-KR1P: 1:en nähden kohtisuorassa.

Kuva 22. E-KR1 tasossa III. Kuvaussuunta lounas. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 185.

- E-KR1P: 2: Lautamainen puunjäännös, huonosti säilynyt, ei kunnolla mitattavissa. Kymmenkunta cm leveä.
- E-KR1P: 3: Lautamainen puunjäännös, 9–12 cm leveä, 1–3 cm paksu.

Kerroksissa 3 ja 4 aivan E-alueen koilliskärjessä sijaitti E-KR1:n yhteydessä palaneen saven alue.

Tasossa V E-KR1:n alta paljastui vielä lisää E-Y3-savessa sijaitsevia puunjäännöksiä. Epämääräisten, irrallisten lyhyitä sälemäisten jäännösten ohella kartoitettiin kaksi lautamaista, suunnilleen pohjoinen–etelä-suuntaista jäännöstä.

- E-KR1P: 4: Lautamainen puunjäännös, noin 40 cm pitkä, 9 cm leveä, 1–2 cm paksu.
- E-KR1P: 5: Lautamainen puunjäännös, noin 50 cm pitkä, kymmenkunta senttiä leveä, 1–2 cm paksu.

E-KR1-kivikeskittymän alueelta löytyi massalöytöjä (palanutta ja kuonaantunutta savea, luuta, palanutta luuta), useita paloja rautakaudentyypin yleiskeramiikkaa, epämääräisiä rauta- ja kupariseosesineitä tai sellaisten katkelmia (esim. soljen neulaksi tulkittu esine) sekä luuesineitä tai sellaisten katkelmia, kuten rei'itetty eläimenhammas (amulettiriipus?). Vielä kerroksesta 3 E-KR1:n alueelta löytyi myös muutamia selkeästi historiallisia ja resentejä löytöjä (lasitettua keramiikkaa, vihertävää tasolasia, muovinpala).

Kuva 23: Puujäännös E-KR1P: 1 tasossa III. Kuvaaja: Sami Raninen. Kuvaussuunta: luode. KYY 143: 181.

Löytöjen perusteella kokonaisvaikutelmaksi muodostui, että E-KR1-kivikeskittymä sijaitsee sekoittuneessa kerroksessa (E-Y3-savi), joka on runsaasti rautakautiselta vaikuttavaa ainesta. Kivikeskittymän alta paljastuneet puujäännökset tasoissa IV ja V vaikuttavat sijaitsevan sekoittumattomassa rautakautisessa kulttuurikerroksessa (E-Y4-savi).

E-KR2, salaojaksi tulkittu kivi- ja puurakenne

E-KR2-rakenne alkoi erottua tasossa III, jossa se paljastui E-Y3-saven alta. Tasossa III rakenne erottui mustana, enimmillään noin metrin levyisenä savikaistaleena, joka ulottui kaivausalueen laidasta laitaan suunnilleen itä-länsi-suunnassa. Kaistaleen alueella oli pienehköjen (enimmäkseen alle 10 cm pitkien) kivien tihentymä. Tasossa IV havaittiin, että musta ja kivinen E-KR2-kaistale jatkui pohjasaven pinnan alapuolelle. Kaivettaessa E-KR2:ta syvemmälle vastaan alkoi tulla kivistä, hirrestä ja pärepunoksesta tehtyä monimutkaista rakennetta. Rakenne ja sitä ympäröivä maa (E-KR2y) sijaitsivat pohjasaven pinnan alle laskeutuvassa kaivannossa, joka oli noin 70 cm leveä, poikkileikkaukseltaan pyöreähkö/alaspäin suippeneva ja pohjasaven pintatasosta mitattuna noin 50 cm syvä. E-KR2y oli humuksen- ja savensekaista hienorakeista mustaa maata.

Rakenteen kerrosten 4–6 kartoituksesta ja muusta dokumentaatiosta vastasi apulaistutkija Toni Paukku.

E-KR2-rakenteesta ei tullut tunnistettavia historiallisen ajan löytöjä. Kerroksissa 4–6 rakenteesta E-KR2 löytyi luuta, palanutta luuta, palanutta ja kuonaantunutta savea, rautakaudentyypin keramiikkaa, luulusikka ja muita luuesineiden katkelmia. Aivan E-KR2:n pohjalta (kerros 8) löytyi haljenneeksi kolkanuolenkärjeksi tulkittu esine. Rakenteen ajoittaminen antaa näille löydöille *terminus ante quem*-ajoituksen. Rakenteesta E-KR2 otetulle puunäytteelle (laboratoriotunnus TURSIA13-58) tehtiin joulukuussa 2013 radiohiiliajoitus (Beta-376204). Kahden sigman todennäköisyydellä ajoitustulos oli AD 1190–1200, 1210–1290. (Näytepala oli tasossa 8 piirretystä ”rimasta 2”, ks. karttaote 8 sivulla 58).

Rakenteessa havaittiin seuraavat kerrokset ja ilmiöt:

1. Kaksinkertainen kivirakenne, n. 6–30 cm pitkiä kiviä (osa isommista kivistä laakeita, sijaitsevat ojan reunan suuntaisesti. Kiveyksen päällä heikkoa pärepunosrakennetta.
2. Kivirakenteen alla 20–40 cm välein ojansuuntaiseen hirteen (ks. alempana kohta 3) nähden poikittaisia puita (noin 10 cm leveitä), joista osa ulottuu hirren päälle.
3. Kiveyksen alla lähes koko ojan pituudelta halkaistu 30 cm leveä hirsi, jonka paksuus noin 8–9 cm. Hirren alla 10–15 cm pitkiä kiviä ja pärepunosrakennetta.
4. Tasossa VII hirren ja hirren alapuolisen kiveyksen alla noin 10 cm leveitä puita, jotka sijaitsevat vinosti hirteen nähden.
5. Ojan itäpäädyssä oli pohjois- ja eteläreunassa havaittavissa reunojen suuntaiset nokikerrokset.
6. Ojan länsipäädyssä havaittavissa kolme eri pärepunosrakennetta: ylimmän alla 4 cm paksu kerros tuhkamaista pulveria, keskimmäisen ja alimman punosrakenteen välissä 4–5 cm paksu kellertävä savikerros.
7. Ojan pohjoisreunassa havaittavissa lautamaisista puujäännöksistä koostuva rakenne, joka ulottuu pohjaan saakka. Lautarakenne koostuu päällekkäisistä n. 10 cm leveistä laudoista/säleistä, joita on päällekkäin ainakin 2 kertaa toisiinsa nähden poikittain (punoksenomaisesti. vaaka-pysty-vaaka).
8. Ojan pohja on kostea ja täytyy itsestään vedellä. Ojan pohja on vuorattu punosrakenteella nro 3, jossa päreiden leveys 4–5 cm, enimmillään 9 cm. Pohjan pärepunoskerroksen paksuus 4–9 cm.

Kuva 24: E-KR2. Taso V. Kaksinkertainen kivikerros esillä. Kuva: Sami Raninen. KYY 143:198.

Kuva 25: E-KR2. Taso VI. Kaksinkertainen kivikerros poistettu. Pitkittäinen halkaistu hirsi esillä. Ojan itäosa on jo kaivettu pohjasaveen asti. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 199.

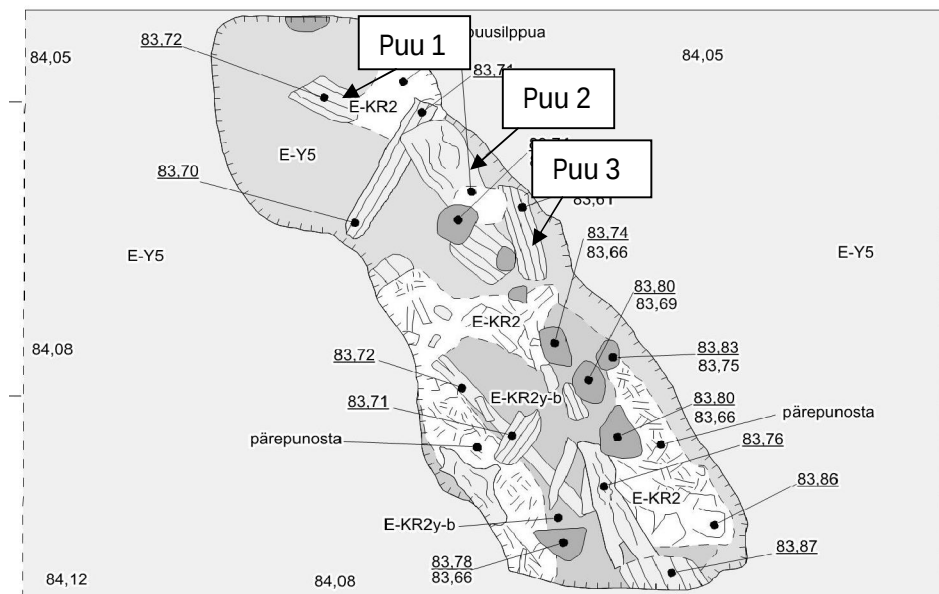
Kuva 26: E-KR2. Taso VII. Pitkittäinen halkaistu hirsi poistettu. Alin kivikerros esillä. Kuva: Sami Raninen. KYY 143:200.

Kuva 27: E-KR2:n taso VI kuvattuna itään päin. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 202.

Mittatietoja E-KR2:n puista (tasot VII ja VIII)

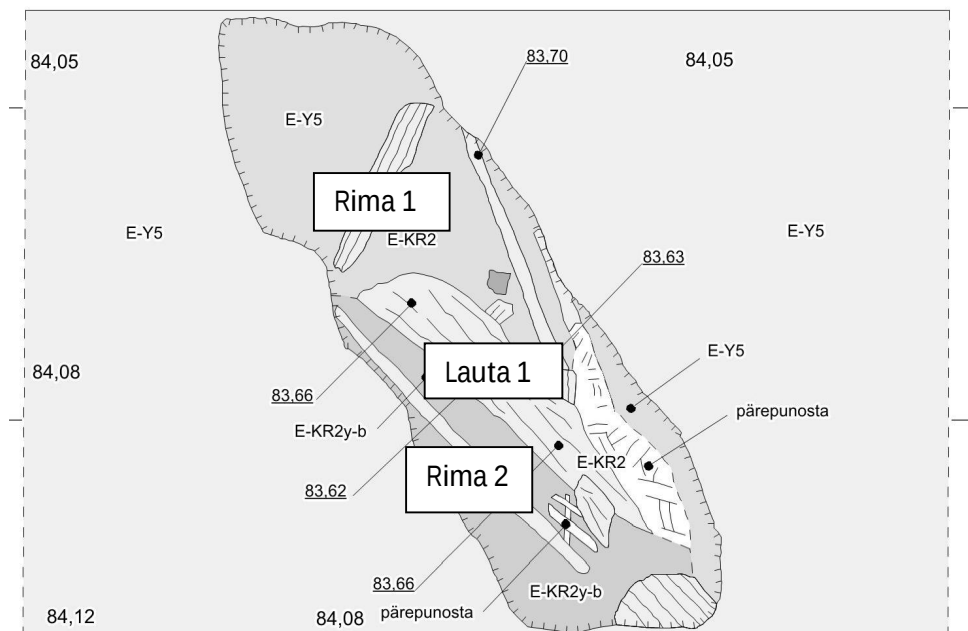
(karttaotteet 7 ja 8 kartasta 43, piirt. Toni Paukku, lisäykset Sami Raninen)

Taso VII, puu 1: pituus 23,2 cm, leveys enint. 8,7 cm, paksuus enint 5,7 cm

Taso VII, puu 2: pituus 24 cm, leveys enint. 15,7 cm, paksuus enint. 11 cm

Taso VII, puu 3: pituus 21,8 cm, leveys enint. 8,9 cm, paksuus enint. 5,7 cm.

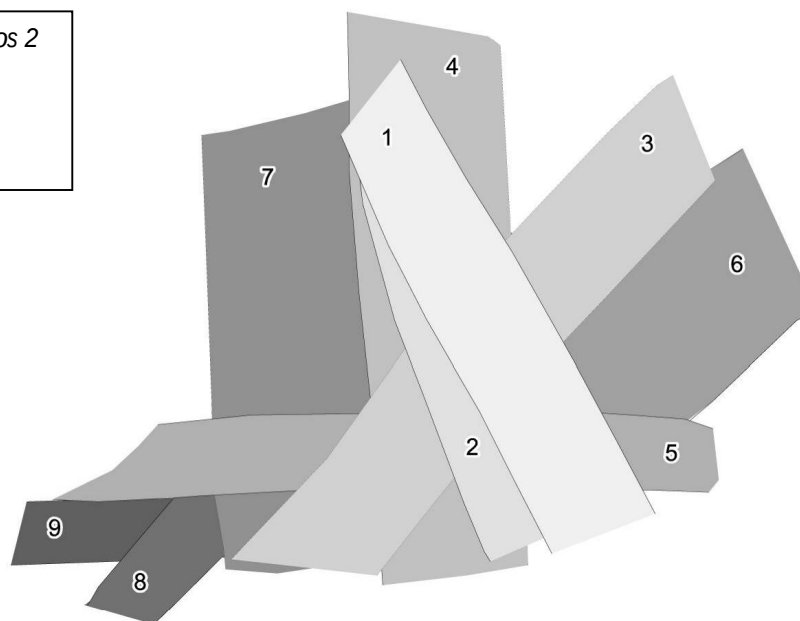
Taso VIII, lauta 1: pituus 50 cm, leveys 8–9,5 cm, paksuus 3–3,3 cm.

Taso VIII, rima 1. pituus 55 cm, leveys 3,4–8 cm, paksuus 5,8 cm.

Taso VIII, rima 2: pituus 57 cm. leveys 3,5–4,8 cm, paksuus 2 cm.

Rakennepiirros 2

(E-KR2:n
pärepunosta)

Havainnekuva pärepunoksesta, päreet numeroitu juoksevasti kerroksittain ylimmäisestä alimpaan
Mittakaava: 1:1

Kenttäpiirros: Riia Siltanen

Puhtaaksipiirto: Toni Paukku

E-KR3, kivirakenne

E-KR3 on E-alueen lounaispuoliskossa sijaitseva iso, hieman röykkiömäinen kivirakenne. Se oli lounas–koillinen-suunnassa kolmisen metriä leveä. Luode–kaakko-suunnassa se ulottui 2 metriä leveään kaivausalueen poikki jatkuen luoteisprofiiliin. E-KR3:en kuuluneiden kivien koko vaihteli huomattavasti.

Kivikeskittymän ytimen muodostivat kaivausalueella kaksi isoa maakiinteää (pohjasaveen kiinnittynyttä) kivenjätkälettä, joista toinen oli noin 1,5 metriä ja toinen yli metrin pitkä. Kivistä korkeampi ulottui E-alueen avaamista edeltäneen maanpinnan yläpuolelle. Näiden kivien yhteyteen oli koottu pienempiä kiviä epäyhtenäiseksi kiveykseksi, joka hahmotettiin tasossa III. Tasossa II maakiinteisiin kiviin liittyvä kiveys ei vielä hahmottunut erillisenä kokonaisuutena. Tässä tasossa E-alueen lounaispuoliskossa sijaitsi yli 10 neliömetrin laajuinen alue, jossa oli E-Y2-saven seassa suhteellisen tiheästi erikokoisia kiviä: E-KR3 sijaitsi tämän kivialueen lounaispäässä.

Kuva 28: Röykkiömäinen kivirakenne E-KR3 ja tummanharmaa E-KR3y-savi tasossa IV (rautakautiseksi tulkittu kulttuurikerroksen pohjaa). Kuvaussuunta: luode. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 192.

Tasoissa III–V isojen maakiinteiden lounaispuolella sijaitti erikokoisista pienemmistä (5–40 cm) kivistä koostuva epäyhtenäinen kiveys, joka jatkui luoteisprofiiliin. Tasoissa III–V E-KR3:n yhteydessä sijaitti tummanharmaata likaantunutta savea (E-KR3y), joka erottui tason III hieman vaaleammasta likamaasavesta (E-Y4) ja tasossa IV esiin tulleesta pohjasavesta (E-Y5). Tasossa VI E-KR3y-saven ohella esiintyivät E-KR3:n yhteydessä E-Y4-saven alayksiköt E-Y4a-c. Ne olivat väriltään vaihtelevaa likaantunutta harmaata savea pohjasaven (E-Y5) päällä. E-KR3:n yhteydessä ei havaittu hiili- tai nokikeskittymiä.

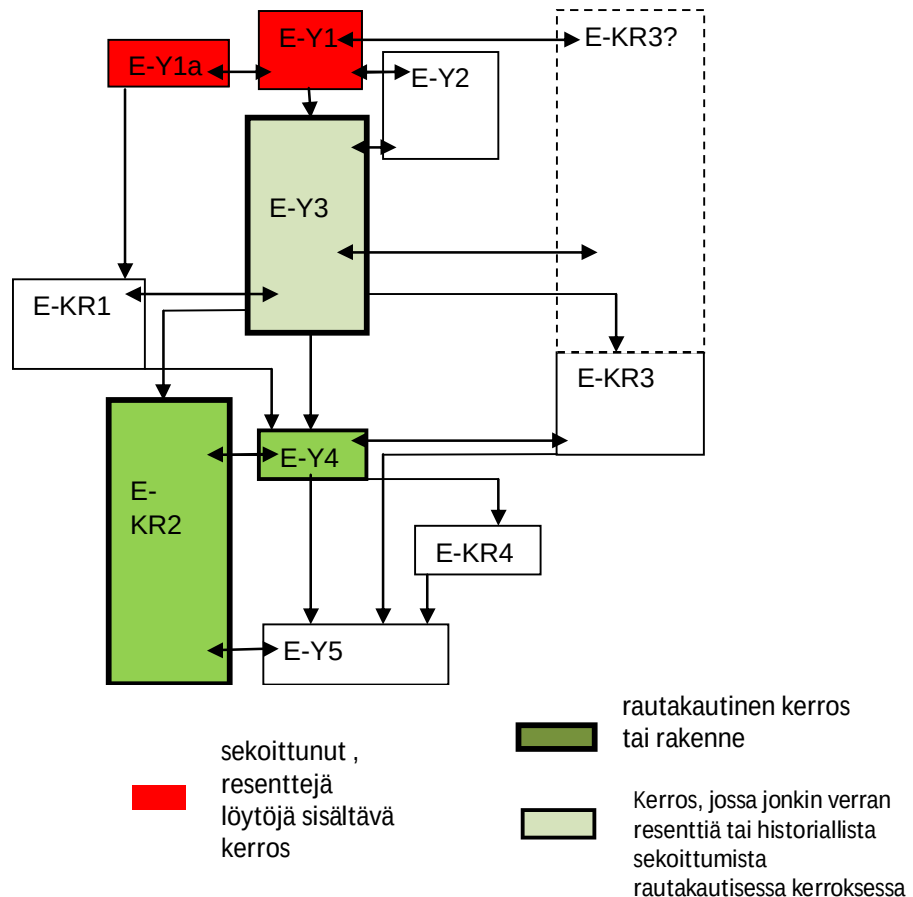
Kerroksissa 3 ja 4 E-KR3:n yhteydestä löytyi luuta samantapaista materiaalia kuin E-alueella muutenkin: runsaasti palanutta ja kuonaantunutta savea, 2 kpl piitä, muutama pala rautakaudentyypin yleiskeramiikkaa, ruosteinen rautaesineen katkelma (naulasta?) ja vihreä tasolasin pala. Kerroksessa 5 E-Y5-saven yhteydestä löytyi rautainen nuolenkärki.

E-KR3-rakenteen alimmat osat kerroksissa 3–5 sijaitsivat rautakautiselta vaikuttavassa kulttuurikerroksessa.

E-KR4, kiveys, ja E-KR4y, tummanharmaa savi

E-KR4 oli epämääräinen kiveys, joka erotettiin tasossa III aivan E-alueen lounaiskärjessä. E-KR4:än sisältyvät kivet olivat 10–15 cm pitkiä, ja niiden yhteydessä esiintyi tummanharmaata E-KR4y-savea. E-KR4:n alta tuli esiin E-Y5-pohjasavea.

4.3.4. E-alueen stratigrafinen matriisi

4.4. F-ALUE

F-alue sijaitsee Kaipilan tilakeskuksen pihan luoteisosassa. Alueelle kaivettiin 4 koekuoppaa ja koeoja uuden Kaipilan pihatien rakentamiseen liittyvän pelastuskaivaustarpeen selvittämiseksi.

F-alue sijaitsee vuoden 1769 isojakokartan aikaisen Kaipilan tontin luoteisosassa. Isojakokartassa kuvattu tonttiraja Kaipilan ja Sapalan välillä on sama kuin nykyisen kiinteistörajan länsiosa. Kaipilan tilakeskuksen säilyneet rakennukset lännessä, pohjoisessa ja idässä puolestaan sijaitsevat kartta-asemoinnin perusteella isojakokartassa kuvatuilla tonttirajoilla.

Koekuopat ja -oja

Kerrossyvyudet ilmoitettu koekuopan profiilien yläpinnasta mitattuna.

F-KK1 (koekuoppa)

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 64 cm. Ei kaivettu pohjamaahan saakka, koska jatkui liian syvälle.

Pintakorkeus 84,68 m mpy, pohjakorkeus 84,04 m mpy.

1. 1–27 cm: Harmaata resenttiä savea. Ei löytöjä (lapiokaivu).
2. 27–60 cm: Resenttiä punertavanruskeaa soraa (tiepenkereeseen liittyvää täyttömaata). Ei löytöjä (lapiokaivu).
3. 60–64 cm: Mustanharmaata, nokista hiekkaista savea (kulttuurimaata), jatkuu kairauksen perusteella 15–20 cm syvemmälle koekuopan pohjatasosta; sen jälkeen vaaleampi savi. Löydöt: 1 kpl kuonaa, 1 kahdelta sivulta hiottu kivi.

Kuva 29. F-KK1. Kuva: Sami Raninen. Kuvaussuunta: pohjoinen. KYY 143: 237.

F-KK2 (koekuoppa)

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 80 cm. Ei kaivettu pohjamaahan saakka, koska jatkui liian syvälle.

Pintakorkeus 84,27 m mpy, pohjakorkeus 83,47 m mpy.

1. 1–37 cm: Resenttiä punertavanruskeaa soraa (täyttömaata). Löydöt: viiden sentin kolikko 2000-luvulta, pullonkorkkeja, pultti, tiilenpala.
2. 37–42 cm: Vahvasti noensekaisen hiekan kerros. Löydöt: 6 kpl tiilenpaloja, 1 kpl kuonaa.

3. 42–52/57 cm: Koekuopan itäkulmassa noin 10–15 cm paksu kivikerros, jossa myös yksi tiili (ei muurattu rakenne). Kivikerros on oletettavasti samaa rakenteeksi tulkittua kiveystä kuin koekuopassa F-KK3 ja koejassa F-KO. Löydöt: tiilenpala, kirkkaan astialasin pala, 2 palaa palanutta savea.
4. 42/57–80 cm: mustanharmaata, nokista hiekkaista savea (homogeenista kulttuurimaata). Kairauksen perusteella jatkuu vielä 10–15 cm syvemmälle koekuopan pohjatasosta; sen jälkeen pohjasavi. Kerroksen ylimmän 10 cm alueelta löytyi: 1 kpl naulan katkelmia, 2 kpl palanutta luuta, 60 kpl palanutta savea (paino 74,6 g).

Kuva 30: F-KK2. Kuva: Sami Raninen. Kuvaussuunta: kaakko. KY 143: 238.

F-KO (koeoja)

Laajuus 300 x 50 cm, syvyys 40 cm. Kaivu pysäytettiin rakenteeksi tulkittuun kiveykseen.

Pintakorkeus 84,10–84,27 m mpy, pohjakorkeus 83,70–83,87 m mpy.

1. 1–30 cm: Resenttiä punertavanruskeaa soraa (täyttömaata). Löydöt: resenttiä väritöntä ja ruskeaa astialasia, muovia, tiiltä.
2. 30–35 cm: Tummanharmaata soraa. Löydöt: 4 kpl tiilenpaloja, 1 kpl laastinpaloja.
3. 35–40 cm: Tiivis kivitaso nokisessa, hiekkaisessa ja savisessa maassa. Kaivettu 5 cm kivien väleistä, kerros jatkuu syvemmälle. Kivien pituus 8–15 cm. Löydöt: 2 kpl naulan katkelmia, 5 kpl palanutta savea, 52 kpl kuonaa (yht. 42,9 g), 13 kpl kattotiilenpaloja (yht. 717 g).

Kuva 31: F-KO:n kiveystä. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 242.

F-KK3 (koekuoppa)

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 35 cm. Kaivu pysäytettiin rakenteeksi tulkittuun kiveykseen.

Pintakorkeus 84,03 m mpy, pohjakorkeus 83,68 m mpy.

1. 1–18 cm: Resenttiä punertavanruskeaa soraa (täyttömaata). Löydöt: 1 kpl keltaista astialasia, 1 kpl luuta, 1 kpl palanutta savea, 1 kpl laastia.
2. 18–28 cm: Tummanharmaata soraa. Löydöt: 2 kpl punasavikeramiikkaa, 1 kpl kattotiilenpaloja.
3. 28–35 cm: Tiivis kivitaso nokisessa hiekkaisessa ja savisessa maassa. Kivet 8–15 cm pitkiä. Kaivettu 7 cm kivien väleistä, kerros jatkuu syvemmälle. Kivien pituus 8–15 cm. Löydöt: 8 kpl palanutta savea, 1 kpl kattotiilenpaloja.

F-KK4 (koekuoppa)

Laajuus 50 x 50, syvyys 32 cm. Kaivu pysäytettiin rakenteeksi tulkittuun kiveykseen.

Pintakorkeus 83,68 m mpy, pohjakorkeus 83,36 m mpy.

1. 1–17 cm: Tummanruskeaa soraa. Löydöt (kaikki syvyydeltä 7–17 cm): 1 kpl posliinia, 2 kpl naulan katkelmia, 1 kpl rautalanganpätkää, 2 kpl luuta, 35 kpl palanutta savea (yht. 69,5 g), 6 kpl tiiltä.
2. 17–32 cm: Pikimustaa hiilensekaista hiekkamaata, kerroksen seassa esiintyi tiheästi 8–15 cm pitkiä kiviä. Kaivettu 15 cm kivien väleistä, kerros jatkuu syvemmälle. Löydöt: 26 kpl palanutta luuta, 2 kpl luuta, 120 kpl palanutta savea (yht. 318,1 g), 1 hiotun kiviesineen katkelma.

Yhteenveto

Osassa F-aluetta (F-KK2 ja -3, F-KO) sijaitsee sorakerroksen alapuolella, suunnilleen korkeudella 83,75 m mpy, tiivis noensekaisessa maassa oleva kiveys, jonka pinnalta löytyy muun muassa kattotiiltä. F-KK4:ssä mahdollisesti sama kiveys löytyi noin korkeudelta 83,50 m mpy. Kiveyksen alapuolella voi F-KK2:n perusteella sijaita jopa 40–45 cm paksuudelta likaantunutta ja nokista savista maata (kulttuurikerrosta).

4.5. G-ALUE

Kuva 32. G-alue syyskuussa 2013 lounaaseen nähtynä. Vasemmalla kaivetaan koekuoppia, oikealla G-p-aluetta (pelastuskaivausalue). Etualalla koneellisesti luvatta kuorittu alue. Taustalla Kaipilan tilakeskus. KYY 143: 258.

4.5.1. Yleistä

G-alue on Anian rantatien kaakkoispuolella sijaitseva alue, jolle on suunnitteilla uusi Kaipilan tilakeskukseen Anian rantatieltä johtava pihatie. Kaivauksen aikana alue oli peltoa ja Anian rantatien pengerluiskaa. G-alueelle tehtiin 8 koekuopan koekaivaus syyskuussa 2013 tarkoituksena selvittää pihatien rakentamiseen liittyvää pelastuskaivaustarvetta. Samalla pelastuskaivettiin G-alueen osana pieni 4 x 2 metrin laajuinen pengerluiskassa ja sen vieressä sijainnut alue, johon on tarkoitus asentaa uusi valaisintolppa. Syyskuun kenttätöiden alkaessa havaittiin, että suunnitellun pihatien pohjoisosan alueella oli ilman lupaa tai valvontaa

kuorittu koneellisesti maanpintaa noin 30–40 cm paksu kerros noin 40 neliömetrin laajuisella alueella. Kuoritulla alueella peltokerros ja sen alla mahdollisesti sijainnut kulttuurikerros olivat pääosin tuhoutuneet.

G-alue sijaitsee vuoden 1769 isojakokartassa kuvatun kylätontin vierellä, heti Kaipilan talontontista pohjoiseen. Isojakokartassa kuvattu tielinja kääntyi G-alueen korkeudella selvästi pohjoisemmaksi kuin nykyinen Anian rantatien linja. Toisin sanoen G-alue ei sijaitse historiallisen tielinjan yhteydessä. Kartta-asemoinnin perusteella viisi G-alueen koekuoppaa ja syksyn 2013 pelastuskaivausalue sijaitsevat isojakokartassa vihreällä merkityllä alueella (heinämaa tai haka?). G-alueen pohjoisosan koneellisesti kuorittu alue (jolle kaivettiin 3 koekuoppaa) sijaitsee isojakokartassa kuvatun pienen peltolohkon alueella. Vuosien 1946 ja 1965 ilmakuvissa G-alueen koekuoppien kohdalla sijaitsee Anian rantatiehen rajautuvan pellon luoteisreuna, mikä vastaa myös nykyistä tilannetta. G-alueen pelastuskaivausalue sitä vastoin sijaitsee vuoden 1946 ilmakuvassa erottuvan tienpientareen alueella. Vuoden 1903 pitäjänkartassa kuvattu tielinja näyttää vielä vastaavan isojakokartan tielinjaa, joten G-alue ei vielä tuossa vaiheessa sijainnut tien yhteydessä. G-alue, mukaan lukien pelastuskaivausalue, sisältyy pitäjänkartassa pelloksi merkitylle alueelle, joskaan suurimittakaavaisessa kartassa eivät tietenkään erotu kaikki maankäytön yksityiskohdat.

4.5.2. Pelastuskaivausalue (G-p-alue)

G-alueen pelastuskaivausalue avattiin Anian rantatien koneellisesti poistetun kaakkoisen pengerluiskan alueelle. Alueelle ei tehty pintavaaitusta, koska pengerluiskaa oli jo poistettu paikalle saavuttaessa. Konekaivu ei ulottunut aivan savimaannokseen asti, vaan resentin täyttömaan rippeet poistettiin pelastuskaivausalueelta lapiolla. Pelastuskaivausalueen laajuus oli ensin 3 x 2 m, mutta se laajennettiin kaivauksen aikana 4 x 2 metriin suunnitellun valaisintolpan tukivaijerirakennetta koskeneen epäselvyyden takia. Löydöt on luetteloitu kesän pelastuskaivauksissa käytetyssä teknisessä koordinaatistossa, joten koordinaattiruutujen rajat eivät täysin vastaa kaivausalueen rajoja.

Pelastuskaivausaluetta kutsutaan tässä yhteydessä G-p-alueeksi (*p* pelastuskaivauksen lyhenteenä) erotuksena G-alueen koekuopista sekä G-alueella lokakuussa 2013 valvonnassa avatusta ja dokumentoidusta alueesta (G-v-alue; Raninen 2014). G-p-alueelta piirrettiin vain tasokartat. Matalien profiilien tai luoteisprofiilin tapauksessa lähinnä tiepenkereen resentinistä täyttömaasta koostuvan profiilin kartoittamista ei pidetty tarkoituksenmukaisena

Kerros 1

Kerros 1 sisälsi vain hiekan- ja humuksensekaista savea (G-Y1), jonka väri oli tumma ruskeanharmaa. Alueen kaakkoisreunassa sijaitsi oja, joka oli kaivettu harmaaseen pohjasaveen (G-Y4) asti. G-Y1 tulkittiin vanhaksi peltokerrokseksi.

Kerroksen kaivu lopetettiin tasoon, jossa hiekansekaisuus ei kaivajien mielestä enää kuulunut saven ominaisuuksiin (G-Y2-saven pintataso).

Kerroksesta 1 löytyi luun ja palaneen saven kaltaisen massalöydöstön ohella mm. värittömän tasolasin sirpale, vihreän astialasin sirpale, yksi pala valkoista posliinia, liitupiipun varren katkelma, sininen lasihelmi ja yksi pala rautakaudentyyppin yleiskeramiikkaa. Lasi, luu, palanut luu, posliini, liitupiipun katkelma ja palanut savi poistettiin, koska kyse oli sekoittuneesta kerroksesta.

Kerros 2

Kerros 2 sisälsi vain humuksensekaista savea (G-Y2), jonka väri oli tumma ruskeanharmaa. G-Y1-savesta G-Y2 erosi siinä, että G-Y2:en ei havaittu sekoittuneen hiekkaa ainakaan suuressa määrin. G-Y2 tulkittiin pellonmuokkauksen vaikutuksessa olleeksi kerrostumaksi, johon oli sekoittunut myös resenttiä löytömateriaalia (2 palaa nykyaikaista ikkunalasia).

Kerroksen kaivu lopetettiin tasoon, jossa saven havaittiin vaalentuvan puhtaamman harmaan sävyyn (G-Y6).

Kerroksesta 2 löytyi luun ja palaneen saven kaltaisen massalöydöstön ohella mm. 2 palaa kirkasta ja 2 palaa vihreää tasolasia, kaksi kvartsi-iskosta, kupariseosesine (niitti) ja yksi pala rautakaudentyypin keramiikkaa. Kerroksen 2 massalöydöstö (luu ja palanut savi) poistettiin sekoittuneisuuden takia (ks. luettelo poistetuista löydöistä).

Kerros 3

Kerros 3 sisälsi pääasiassa harmaata, jossain määrin likaantunutta ja sekoittunutta G-Y6-savea, joka sijaitsee voimakkaasti värjäytyneen humuksensekaisen peltosaven (G-Y1, G-Y2) ja pohjasaven (G-Y4) välissä. Tasossa III oli myös noin 180 cm pitkä ja 30–50 cm leveä, suunnilleen luode-kaakko-suuntainen kaistale nokimaata (G-Y3), jossa sijaitsi 5–17 cm pitkiä kiviä. Samankokoisia kiviä sijaitsi myös keskittymänä G-Y3-kaistaleen lounaispuolella halkaisijaltaan noin 60 cm leveällä alueella, jolla osa kivistä oli palaneita. G-p-alueen luoteisreunalla havaittiin noin 30 cm leveä kaistale hiekansekaista, ruskeaa G-Y5-savea, joka jatkuu tiepenkereen alle ja saattaa olla yhteydessä 1900-luvulla tapahtuneeseen tienrakennukseen.

Tason III yhteydessä G-p-aluetta laajennettiin metrin verran kaakkoon. Laajennuksessa kaivettiin yhdellä kertaa G-Y1- ja G-Y2-saven läpi. Kaivu pysäytettiin tasoon, jossa havaittiin G-Y6-savesta muodostuneita kohoumia, jotka nousivat G-Y2-saven pohjakerroksen yläpuolelle. Laajennusalueen tasossa III havaittiin myös hiiltä ja heikko paalunsijamainen jälki (maatunutta puuainesta, halkaisija 8 cm, korkeus vain 1 cm).

Kerroksesta 3 löytyi luun ja palaneen saven kaltaisen massalöydöstön ohella mm. 1 pala resenttiä kukkaruukkukeramiikkaa, 4 palaa rautakaudentyypin keramiikkaa ja kupariseosspiraali. Viimeksi mainittu löytyi G-Y3-nokimaakaistaleesta. Resentti kukkaruukkukeramiikan pala löytyi alueen halki kulkevan ojan läheisyydestä. Kerroksen 3 luu, palanut luu ja palanut savi otettiin löytöluetteloon lukuun ottamatta sekoittuneeksi tulkitun vyöhykkeen eli ojan välittömästä läheisyydestä saatuja löytöjä (käytännössä tämä tarkoittaa metrin levyistä kaistaletta, jonka keskiakseli kulki pitkin ojan keskiakselia Y-koordinaattivälillä 1012–13).

Kuva 33: G-p-alue tasossa III lounaaseen päin nähtynä. Kuva: Sami Raninen. KYY 143: 248.

Kerros 4

Kerros 4 sisälsi pääasiassa homogeenistä G-Y4-pohjasavea. Ojan kaakkoispuolisella laajennusalueella kerros 4 oli pääasiassa G-Y2- ja G-Y6-savea. Laajennusalueella taso IV oli kuitenkin melko epätasainen G-Y6-savikerroksen pinnanmuodostuksen johdosta. Laajennusosan koillispuoliskossa G-p-alueen itänurkassa oli vaihtelevankokoisten (5–20 cm pitkien) kivien keskittymä, jonka lounaispuolella sijaitsi kolme heikkoa lautamaista puujäännöstä (G-P1: 1–3), ilmeisesti kahdesta eri laudasta peräisin (alle 1 cm paksuja).

Kerroksesta 4 löytyi luun ja palaneen saven kaltaisen massalöydöstön ohella vain ruosteinen rautalevyn kappale.

Taso IV oli G-p-alueen pohjavaaitustaso. Suurimassa osassa G-p-aluetta pohjasavi oli jo esillä. G-p-alueen kaakkoisosassakin G-Y2- ja G-Y6-savikerrosten paksuus ei kerroksessa 4 ollut missään kohdassa enempää kuin 1–2 cm; työajan loppumisen ja huonon sään vuoksi ohuen G-Y2/G-Y6-kerroksen poistamisen jälkeinen pohjavaaitus G-p-alueen kaakkoisosassa katsottiin tarpeettomaksi ja jätettiin tekemättä.

Yhteenveto G-p-alueesta

G-p-alueella tutkittiin peltokerrosta (kerrokset 1 ja 2) ja niiden alapuolella harmaata vaihettumiskerrosta (3), jonka G-Y6-savi vaikuttaa heikolta rautakautiselta kulttuurikerrokselta.

4.5.3 Koekuopat

G-KK1

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 70 cm.

Pintakorkeus: 83,78–83,89 m mpy. Pohjakorkeus 83,20 m mpy.

*Kuva 34: Koekuoppa G-KK1. Kuva: Sami Raninen. Kuvaussuunta: pohjoinen.
KYY 143: 250*

1. 1–8 cm: Humuskerrosta.
2. 8–20 cm: Vaaleaa pihatieliittymän pohjustushiekkaa, seassa erikokoisia (enimmäkseen alle 10 cm pitkiä) kiviä.
3. 20–50 cm: Tummaa ruskeanharmaata savea, jossa tiiltä ja jonkin verran kiveä. Peltokerros.
 - 20–30 cm: 1 kpl punasavikeramiikkaa, 1 kpl luuta.
 - 30–40 cm: 1 kpl kirkasta astialasia, 1 kpl nauloja, 1 kpl luuta, 5 kpl palanutta savea.
4. 50–65 cm: Nokista savea, ei tiiltä, runsaasti palanutta kiveä. Kulttuurikerros.
 - 55–65 cm: 1 kpl palanutta savea
5. 65–70 cm: Hieman likaantunutta ja sekoittunutta savea (vanha peltokerros?) kaivettu viitisen cm, kairauksen perusteella selkeä pohjasavi noin 15 cm koekuopan lopetustason alapuolella.

G-KK2

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 85 cm.

Pintakorkeus 83,35 m mpy. Pohjakorkeus 82,50 m mpy.

Kuva 35: Koekuoppa G-KK2. Kuva: Sami Raninen. Kuvausuunta: itä. KYY 143: 251.

1. 1–30 cm: Tummaa ruskeanharmaata savea, jossa tiiltä ja jonkin verran kiveä. Peltokerros.
2. 30–40 cm: Nokista savea, jossa palanutta kiveä, mutta ei tiiltä. Kulttuurikerros.
 - 33 cm: 15 kpl luuta.
3. 40–85 cm: Harmaata hieman likaantunutta ja sekoittunutta savea (vanha peltokerros?).
4. 60–85 cm: Pohjasavi.

G-KK3

Laajuus 50 x 50 cm. Syvyys 90 cm. Koekuopan etelä- ja länsiprofiileista piirrettiin profiilikartat.

1. Pintakorkeus 83,29 m mpy. Pohjakorkeus 82,40 m mpy.
2. 1–30 cm: Tummaa ruskeanharmaata savea, jossa tiiltä. Peltokerros. Löydöt: 1 kpl luuta, 1 kpl kuonaa, 17 kpl palanutta savea (yht. 345,1 g).
3. 30–36 cm: Ruskeaa likaantunutta savea, jonka seassa hiiltä. Löydöt: 8 kpl luuta, 1 kpl palanutta savea. Historiallisen ajan kulttuurikerros? (Tiiltä löytynyt alempaa)
4. 36–45 cm: Ruskeaa likaantunutta savea. Löydöt: 5 kpl luuta, 1 kpl palanutta savea. Historiallisen ajan kulttuurikerros? (Tiiltä löytynyt kerroksen 3 ja 4 välistä)

Kerrosten 3 ja 4 välipinnasta: 1 kpl tiilen paloja (paino 117,4 g) korkeudelta 82,83 m mpy

5. 45–90 cm: Harmaata likaantunutta ja sekoittunutta savea (vanha peltokerros?). 1 kpl palanutta savea noin 60 cm syvyydestä.
6. >90 cm: Pohjasavi.

Kuva 36: Koekuoppa G-KK3. Kuva: Sami Raninen. Kuvaussuunta: koillinen.
KYY 143: 252

G-KK4

Pintakorkeus: 83,18 m mpy. Pohjakorkeus 82,87 m mpy.

Kuva 37: Koekuoppa G-KK4. Kuva: Sami Raninen. Kuvaussuunta: koillinen.
KYY 143: 253.

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 30 cm. Kaivu lopetettiin kiveykseen.

1. 1–20 cm: Tummaa ruskeanharmaata savea, jossa tiiltä. Peltokerros.
 - 1–10 cm: 2 kpl rautalanganpätkiä, 1 kpl luuta, 1 kpl kirkasta astialasia, 31 kpl palanutta savea.
 - 10–20 cm: 1 kpl vihreää tasolasia, 26 kpl palanutta savea, 2 kpl luuta.
2. 20–30 cm: Nokista ja hiilistä tummanharmaata savea, jonka seassa suhteellisen tiheästi enintään 10 cm pitkiä kiviä. Kulttuurikerros. Kaivua ei jatkettu kiveyksen alapuolelle; maa jatkuu samanlaisena syvemmälle. Löydöt: 2 kpl pieniä kupariseoskatkelmia, 1 kpl neulamaisen kupariseosesineen katkelmia,.

G-KK5

Laajuus 50 x 50 cm. Syvyys 45 cm.

Pintakorkeus: 83,10–82,65 m mpy.

Kuva 38: G-KK5. Kuva: Sami Raninen.
Kuvaussuunta: itä. KY 143: 254.

1. 1–30/40 cm: Tummaa ruskeanharmaata savea, jossa tiiltä ja hieman hiiltä. Peltokerros.
 - 0–10 cm: 1 kpl luuta, 54 kpl palanutta savea.
 - 10–20 cm: 1 kpl rautaesineitä, (naulankärki?), 1 kpl palanutta luuta, 86 kpl palanutta savea, 1 kpl kuonaa.
 - 20–30/40 cm: 1 kpl kupariseosesineitä (hela), 1 kpl saviesineen katkelmia, 1 kpl palanutta luuta, 7 kpl luuta, 99 kpl palanutta savea.
2. 30/40–45 cm: Harmaata likaantunutta ja sekoittunutta savea (vanha peltokerros?). Kaivettu koekuopan eteläpuoliskossa 5 cm syvyydeltä. Laskeutuu porrasmaisesti alas pohjoinen–etelä-suunnassa (ks. oheinen kuva).

G-KK6

Kuva 39: G-KK6. Kuva: Sami Raninen. KY 143: 255.

Sijaiti kuoritulla alueella. Laajuus 100 x 50 cm, syvyys 10–15 cm. Kaivu lopetettiin kivrakenteeseen. Koekuopan alueella maata kuorittu koneellisesti arviolta 40 cm.

Pintakorkeus 82,75 m mpy. Pohja 82,66 m mpy

1. 1–10 cm: Tummanharmaata savensekaista maata. Löydöt: 90 kpl luuta, 24 kpl palanutta savea, kupariseoslevyn pala, luuesineen teelmä.
2. >10 cm: Tummanharmaan savensekaisen maan seasta tuli kiveys. Kyseessä on suunnilleen luode–kaakko-suuntaiselta vaikuttava 60–80 cm leveä kiveys, johon sisältyvien kivien pituus on 6–20 cm.

G-KK7-kuopan reunassa havaittu kiveys saattaa olla samaa rakennetta kuin G-KK6:n kiveys. Salaojakiveys?

G-KK7

Kuva 40: G-KK7. Kuva: Sami Raninen.
Kuvaussuunta: pohjoinen. KYY 143: 256.

Sijaitsi kuoritulla alueella. Koekuopan kohdalla maata kuorittu koneellisesti arviolta 30 cm. Koekuopan

Laajuus 50 x 50 cm, syvyys 35 cm.

Pintakorkeus 82,76 m mpy. Pohjakorkeus 82,40 m mpy.

1. 1–7 cm: Tummaa harmaata savea, seassa hieman tiiltä. Löydöt 1 kpl palanutta luuta, 25 kpl luuta, 5 kpl palanutta savea.
2. 7–25 cm: *Lounaiskulmassa* tummaa hiekaista maata ja rapautuvia kiviä (enint. 10 cm pitkiä). Löydöt: 3 kpl luuta, 3 kpl palanutta savea.
3. 7–35 cm: Ruskean pohjasaven yläkerros. Löydöt: 5 kpl palanutta savea.

G-KK7:n kiveys saattaa olla samaa rakennetta kuin G-KK6:n kiveys.

G-KK8

Laajuus 75 x 50 cm. Syvyys 30 cm.

Pintakorkeus: 82,92 m mpy. Pohjakorkeus 82,63 m mpy.

Eteläpuolisko:

1. 1–3 cm: Tummaa ruskeanharmaata (hiekkaista) savea. Peltokerros (sisältää tiiltä). Löydöt: 16 palaa luuta, 12 palaa palanutta savea.
2. 3–10 cm: kahdessa kerroksessa pienehköistä, enintään 10 cm pitkistä kivistä koostuvaa kiveystä tummassa ruskeanharmaassa savessa, jossa tiiltä. Kaivu pysäytettiin tähän kerrokseen. Löydöt: 3 kpl luuta.

Kuva 41: G-KK8. Kuva: Sami Raninen.
Kuvaussuunta: länsi. KY 143: 257.

Pohjoispuolisko:

1. 1–20 cm: Tummaa ruskeanharmaata (hiekkaista) savea. Sisältää tiiltä. Peltokerros. Löydöt: 16 kpl luuta, 12 kpl palanutta savea.
2. 20–30 cm: Ruskeanharmaata hieman likaantunutta ja sekoittunutta savea (vanhaa peltokerrosta?). Kerroksen pinnassa itä–länsi-suuntainen, poikki-leikkaukseltaan kaareva ura, joka tumman ruskeanharmaan saven täyttämä. Uran leveys 10 cm. Uran syvyys ruskeanharmaan vaihteluvälisaven pinnasta mitattuna 8 cm. Kaivu pysäytettiin tähän tasoon.

Yhteenveto G-alueen koekuoppahavainnoista

Koekuopissa G-KK1–4 havaittiin 20–30 cm peltokerrokseksi tulkittua tummaa ruskeanharmaata savea. Sen alta tuli esiin savea, joka oli hieman nokisempaa ja hiilisempää kuin peltokerros, ja jossa ei enää esiintynyt tiiltä. Tämä kerros tulkittiin kulttuurikerrokseksi. Siitä löytyi luuta, palanutta savea ja koekuopassa G-KK4 harvan kiveyksen yhteydestä kupariseosesineen katkelmia. Keramiikkaa tai vaivattomasti ajoitettavia esinelöytöjä kulttuurikerroksesta ei löydetty yhdessäkään koekuopassa. Kulttuurikerros sijaitsee vuoden 1769 isojakokartassa kuvatun kylätontin ulkopuolella.

Koekuopassa G-KK5 erillistä kulttuurikerrosta ei havaittu, mutta tiiltä sisältävän ruskeanharmaan sekoittuneen savikerroksen alaosasta löytyi kupariseosesine. Koekuopissa 1–3, 5 ja 8 havaittiin myös paksu kerros hieman likaantunutta ja sekoittunutta savea. Kyseessä saattaa olla vanha peltokerros, joskin tällöin on kysyttävä, miten nykyinen paksu peltokerros on muodostunut sen päälle.

Koekuopat G-KK6–8 sijaitsivat alueella, jolla maanpintaa oli kuorittu koneellisesti 30–40 cm. Tällä alueella mahdollinen kulttuurikerros oli ainakin osittain tuhoutunut. Koekuopissa G-KK6–8 havaittiin likaantuneen savikerroksen rippeitä sekä kiveystä, joka ainakin koekuopissa G-KK6 ja -7 voi liittyä salaojaan.

G-alueen koneellisesti kuorittu osa

- Kuoritun alueen eteläosassa pohjalla oli ruskeaa, reseritiltä täyttömaalta vaikuttavaa hiekkaa.
- Länsiosassa kuorintatyö ulottui harmaaseen vaihettumis- tai pohjasavikerrokseen asti.
- Keskiosassa oli jäljellä peltokerroksen pohjaa ja sen alla sijaitsevaa mahdollista kulttuurikerrosta (tummaa humuksensekaista savea) kairauksista päätellen jopa parinkymmenen cm paksuudelta.
- Itäosassa oli ohuehko (noin 7–10 cm paksu) kerros peltokerroksen pohjaa tai kulttuurikerrosta (tummaa humuksensekaista savea), jonka seassa oli pienehköjä, enintään 12–13 cm pitkiä kiviä.

Koneellisesti kuoritun alueen pohjoisreunasta otettiin talteen isosta, rei'itetystä ja hieman kiekkomaisesta kivistä lohjennut osa (KM 39785: 954). Kyseessä voi olla myllynkiven teelmä.

5. LÖYDÖISTÄ

5.1. Löytömäärä ja löytöjen talteenoton periaatteet

Löytöluetteloon sisältyy esinelöytöjä (mukaan lukien palanut savi) 957 alanumeroa ja luulöytöjä (ei-esineellistä luuta) 476 alanumeroa. Löytöluetteloon otettiin

- 1) kaikki esihistoriallisilta tai keskiaikalaisilta vaikuttavat löydöt löytöyhteydestä riippumatta
- 2) kaikki työstetyt kvartsi- ja piilöydöt löytöyhteydestä riippumatta
- 3) kaikki luuesineet löytöyhteydestä riippumatta
- 4) hiotut kiviesineet (pääasiassa tai yksinomaan hioimet) ja sellaisten katkelmat niiltä osin kuin ne löytyivät ehjistä kulttuurikerroksista, rakenteista tai kulttuurimaailmiöistä
- 5) historiallinen (viimeistään 1800-luvulle ajoittuvaksi arvioitu) lasi ja keramiikka niiltä osin kuin ne löytyivät ehjistä kulttuurikerroksista, rakenteista tai kulttuurimaailmiöistä
- 6) kaikkein edustavimmat punasavikeramiikkalöydöt ja kivasavikeramiikka myös muissa kuin kohdan 5 mukaisissa löytöyhteyksissä
- 7) palanut savi ja ei-esineellinen luu niiltä osin kuin ne löytyivät ehjistä kulttuurikerroksista, rakenteista tai kulttuurimaailmiöistä; huomattakoon että selviä painannejälkiä sisältävä palanut savi on luetteloitu erikseen tiivistesaven nimellä.

- 8) yksittäisiä vaikeasti ajoitettavia, mutta huomionarvoisiksi katsottuja ja potentiaalisesti hyvin vanhoja löytöjä epämääräisistä löytöyhteyksistä.

Näiden ohella löytöjä on jälkityövaiheessa myös poistettu runsaasti: kentällä kaivajat olivat saaneet ohjeeksi ottaa kaikki löydöt talteen, mukaan lukien muoviesineet ja muut ilmiselvästi resentit kappaleet. Poistettuihin löytöihin sisältyvät

- 1) kaikki jälkityövaiheessa resenteiksi eli 1900-luvun tai 2000-luvun tuotteiksi tunnistetut löydöt
- 2) historiallinen "massalöydöstö" eli palanut savi, fajanssi ja "epäedustavaksi" katsottu punasavikeramiikka, historiallinen lasi, liitupiipun katkelmat sekä ei-esineellinen luu niiltä osin kuin ne löytyivät sekoittuneista, resentin vaikutuksen kohteena olleista maakerroksista.

Maayksiköitä koskevien kenttähavaintojen ja/tai resentin löydöstön esiintymisen perusteella resentin sekoittumisen alaisiksi katsottiin seuraavat maakerrokset:

- D-alueen kerrokset 1 ja 2 kokonaisuudessaan
- D-alueen kerroksen 3 lounais- ja keskiosa X-koordinaattilinjan 4999 lounaispuolella
- C-alueen kerrokset 1–3 kokonaisuudessaan
- E-alueen kerrokset 0 ja 1 kokonaisuudessaan
- E-alueen kerroksessa 2 E-Y3-yksikkö X-koordinaattivälillä 5046–53 sekä koordinaattiruudut 5059/1001, 5060/1001 ja 5063/1002.
- E-alueen kerroksessa 2 E-Y4-savi E-alueen lounaispäädyssä (resentin tieojan myllertämää).
- E-alueen kerroksen 3 koordinaattiruutu 5051/1003.
- F- ja G-alueen koekuopissa havaitut täyttömaa- ja peltokerrokset
- G-p-kaivausalueen kerrokset 1 ja 2 kokonaisuudessaan sekä G-alueen halki kulkeva oja reunoineen (50 cm ojan keskiakselin molemmin puolin) kaivausalueen pohjaan saakka.

5.2. Yleiskuvaus talteen otetuista löydöistä

Jo kaivausalueiden sekoittuneissa pintakerroksissa esiintyi ns. *rautakaudentyypin keramiikaksi* määriteltävää heterogeenistä keramiikkaa, joka on peräisin rautakautisista ja mahdollisesti myös keskiaikaisista kulttuurikerroksista. Myös muunlaista mahdollisesti rautakautista löytöaineistoa (esim. savikiekonkatkelmia, luuesineitä) tuli vastaan jo sekoittuneista pintakerroksista. Toisaalta C- ja E-alueiden alemmissa kerroksissa tuli vastaan myös laaja ja ehjä rautakautinen, osin ehkä myös keskiaikainen kulttuurikerros⁵. D-alueellakin tavattiin rautakautista ja/tai keskiaikaista ainesta sisältävä kulttuurikerros. Rautakautisten ja/tai keskiaikaisten kulttuurikerrosten ja resentin vaikutuksen kohteina olleiden

⁵ Nämä kerrokset kuuluvat ns. rautakaudentyypin yleiskeramiikan esiintymisvaiheeseen, joka Länsi-Suomessa jatkunee ainakin 1200- tai 1300-luvuille. Kyseiset kerrokset eivät kuitenkaan voine olla kauttaaltaan keskiaikaisia, koska niistä on löytynyt myös lasimassahelmien kaltaista myöhäisrautakautista aineistoa, minkä lisäksi vuoden 2012 kaksi radiohiiliajoitusta kiinteistä rakenteista ovat myöhäisrautakautisia.

sekoittuneiden kerrosten välissä sijaitsi kerroksia, joihin oli sekoittunut rautakaudentyypin yleiskeramiikkaa yms. varhaista materiaalia, mutta vain niukasti resenttiä löydöstöä. Näissä kerroksissa oli myös vanhalta vaikuttavaa astia- ja tasolasia ja historiallista keramiikkaa, joten ainakin C- ja D-alueilla, jotka isojakokartan mukaan olivat kylän pihatonttialueita, kyse lienee lähinnä uudelle ajalle ajoittuvista kylätonttiin liittyvistä kerroksista.

Poimintoja uuden ajan löydöistä

Historiallisesta keramiikasta mainittakoon lasitetun punasavikeramiikan palat, joita löytyi lähinnä C- ja D-alueiden ylimmistä, resentin sekoittumisen kohteena olleista kerroksista. Edustavia paloja otettiin talteen (:3, :5, :6, :7, :8, :48, :163, :164, :166, :167, :171, :172 :176, :179, :182). Mainittava on myös pintapoimintalöytönä talteen otettu kivasavikeramiikan pala (ilmeisesti 1700-luvun selttteripullosta, :955). E-alueelta punasavikeramiikkaa löytyi vain 3 palaa, joista yksi oli resenttiä kukkaruukkukeramiikkaa (ks. luettelo poistetuista löydöistä). Tämä ero saattaa olla yhteydessä siihen, että E-alue ei isojakokartan perusteella ollut historiallisen kylän pihatonttia.

Historiallisista lasilöydöistä huomionarvoinen on varsinkin lähes kokonainen paikalleen särkynyt lasipullo (:449, :451, :514), joka oli C-alueella laskettu kulttuurikerroksen läpi kaivettuun kuoppaan. Täytetyn kuopan päällä kasvoi 100-vuotias lehmus ja itse pulloa arveltiin 1800-luvun lampaanmahapulloksi. Vihreää tasolasia ja erilaista historiallista astialasia otettiin talteen kerroksista, joista ei tullut tunnistettavia resenttejä löytöjä.

Mainittakoon, että liitupiipun varsi- ja pesäkatkelmia, kaikki koristelemattomia, löytyi 7 kpl C-alueen kahdesta ylimmästä kerroksesta, jotka olivat olleet voimakkaan resentin sekoittumisen kohteena. Niitä ei otettu talteen.

Rautakaudentyypin keramiikka

Löydetyn rautakaudentyypinkeramiikan väri vaihtelee vaaleanruskeasta mustaan. Myös sekoitteissa, pintakäsittelyssä, astianseinän paksuudessa ja profiloinnissa on selviä eroja, mutta aineistoa ei jälkityövaiheessa ole jaoteltu ryhmiin. Rautakaudentyypin keramiikkaa on löytöluettelossa yhteensä 129 alanumeroa, joista osa sisältää useamman kuin yhden palan. Osa löydöistä on peräisin resenttiä ja/tai historiallista aineistoa sisältävistä sekoittuneista tai ”moniperiodisista” kerroksista, osa rautakautisista kulttuurikerroksista.

Rautaesineet

Tyypillisimpiä rautalöytöjä ovat naulat (talteen otettuja 45 alanumeroa). Käyttötarkoitukseltaan tunnistettuja esinelöytöjä ovat niitti (:348), veitset tai sellaisten katkelmat (:87, :349, :509, :518, :560), rautapunnus (:165), helan katkelma (:181), mahdollinen keihäänkärjen ruoto (:352), viskari eli jääkenkä (:540) ja nuolenkärki (:885). Käyttötarkoitukseltaan tunnistamattomia tai epävarmoja rautaesineen katkelmia ovat mm. puikot (:284, :519), piikki (nuolenkärjen tms. ruoto? (:511), hakamainen esine (:310) ja ristimäinen esine (:529).

Suurin osa rautalöydöistä on peräisin ”moniperiodisista kerroksista”, joista löytyi rautakaudentyypin keramiikan ohella historiallisia ja joissakin tapauksissa reseranttijäkin löytöjä. Sekoittumattomiksi rautakautisiksi kulttuurikerroksiksi tulkituista kerroksista rautalöytöjä saatiin vain pieni määrä, yhtenä niistä hakamainen esine (:310). Myös nuolenkärki (:885) on selkeä rautakautinen tai keskiaikainen löytö.

Kuva 43. Nuolenkärki (KM 39785: 885).

Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Kuva 44: Rautakautisesta kulttuurikerroksesta

löytynyt rautaesine (KM 39785: 310).

Kuva: Teemu Tiainen.

Kupari- ja kupariseosesineet

Kuparista tai kupariseoksista valmistettuja esinelöytöjä ovat mm. vääntyneet tangonkatkelmat (:10; 401), ohuesta vartaasta väännetyt sormukset tai muut renkaat (:72; :429, :524, :854; 854, :865,), ehjät riipuspinsetit (:111), pellinkatkelmat (:180, :185, :194, :195, :400, :510, :531, :534, :541, :542, :554, :699, :737, :919, :950), metallinauhan katkelma (:557), ompeluneulamaiset katkelmat (:714, :946), rei'itetyt helamaiset esineet (:393, :513), spiraalit (:532, :666, :755, :935) ja soljen neulat (:173, :246, :795).

Kuva 45: Riipuspinsetit (KM 39785: 111). Kuva: Teemu Tiainen.

Kuva 46: Iso sormus tai koristerengas? (KM 39785: 622). Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Esineitä ei ole tyypitelty, mutta rautakautisia lienevät ainakin neljä spiraalia ja soljenneulat. Riipuspinsetit voisivat olla jopa keskirautakaudelta, mutta historiallistakin ajoitusta on pohdittava. Muista löydöistä osa on rautakautisesta kulttuurikerroksesta (C-Y8 sekä E-alueen kerrokset 2 ja 3) suurimman osan ollessa ”moniperiodisista” kerroksista, joissa on myös rautakautiselta vaikuttavaa ainesta. Kupari- tai kupariseospellistä leikattuja paloja löytyi huomattava määrä jo v. 2012 kaivauksissa. Pellinpaloja on löytynyt rautakautisista ja ”moniperiodisista” kerroksista, yhdessä tapauksessa (:737) rakenteesta, josta on myös

saatu 1200-luvulle viittaava radiohiiliajoitus. Mahdollisesti kupariseosta on myös kolikkomainen pyöreä esine (riipus?, :150).

Luuesineet

Luuesineet (joiden joukossa on mahdollisesti myös sarviesineitä) ovat värttinänkehrä (:4), mahdollinen luukahvan teelmä (:160), kolkkanuolenkärjiksi tulkitut sorvatut esineet ja sellaisten mahdolliset katkelmat (:161; :515, :517, :522; :533, :739, :909; tulkinta on lähtöisin muinaisjousiasiantuntija Tuukka Kumpulaiselta), nuolenkärjen katkelma (:382), mahdollinen ison nuolenkärjen teelmä (:579), luulusikoiden pesä- ja varsikatkelmat, joissa usein on nauhakoristelua (:169, :178, :187, :205, :842), karjunhammasriipus (:415), karhunhammasriipus (:777), saranamaiset katkelmat (:521 ja :892), neulan katkelmalta vaikuttava esine (:534), kampa (:607), ja nauhalauta (:787). Löydöissä on myös useita vaikeasti tulkittavia, mutta osin huolellisesti tehtyjä katkelmia sekä erilaisia teelmiä (:537, :551, :559, :603, :629, :632, :648, :649, :685, :693, :696, :725, :764, :881, :951).

Kuva 47: Lusikka E-KR2-rakenteesta (KM 39785: 842).
Kuva: Sami Raninen.

Kuva 48: Luukampa (KM 39785: 607).
Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Luuesinelöydöistään suuri osa on peräisin vaikeasti ajoitettavista "moniperiodisista" kerroksista. Löydöille ei ole jälkityövaiheessa systemaattisesti etsitty vastineita. Sekoittuneesta kerroksesta löytyneessä värttinänkehrässä (:4) on konsentrista kehäkoristelua Kivikosken kuvaaman viikinkiaikaiseksi ajoitetun sarvisen värttinänkehrän tapaan, mutta Pirkkalankylän löytö on muodoltaan hieman laakeampi (Kivikoski 1973: Abb. 974).

Kuva 49: Kolkkanuolenkärki? (KM 39785: 515).
Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Kuva 50: Värttinänkehrä (KM 39785: 4)
Kuva: Teemu Tiainen.

C-alueen rautakautisesta kulttuurikerroksesta (C-Y8) ovat peräisin nuolenkärjen katkelma (:382) ja karjunhammasriipus (:415). E-alueen lähinnä rautakautisiksi ajoitettavista kerroksista 2 ja 3 ovat löytyneet mm. mahdollinen kolkkanuolenkatkelma (:739), karhun(?)hammasriipus (:413), neulankatkelma (:534), kammankatkelma (:607) ja nauhalauta (:787). E-KR2-rakenteesta, jonka pohjalta on saatu 1200-luvulle viittaava radiohiiliajoitus, on löytynyt koristellun luulusikan katkelmia (:845), huolellisesti tehty saranamainen esine (:892) ja kolkkanuolenkärjen osa (:909). Yleisesti ottaen luuesine- ja -teelmä löytöjen selvä enemmistö on E-alueelta.

Kuva 51: Karhunhammasriipus (KM 39785: 413)
 Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Kuva 52: Saranamainen luuesine (KM 39785: 521).
 Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Kiviesineet

Löytöihin sisältyviä työstettyjä kvartsiesineitä tai -iskoksia ovat :70 (kaavin), :383 (ydin?), :538, :545, :550, :558, :602, :653, :676, :712, :786, :834, :921 ja :922. On mahdollisuuksien rajoissa, että näihin lähes yksinomaan E-alueelta tehtyihin löytöihin sisältyy tienrakennuksessa käytetystä täyttömaasta peräisin olevia resentejä "iskoksia", mutta joukossa on myös esihistoriallisia kvartseja. Piin paloja ovat :54, :274, :462, :520, :544, :548, :559, :565, :583, :833, :852, :917 ja :918. Suurin osa näistäkin löydöistä on peräisin E-alueelta. Kyse lienee enimmäkseen historiallisesta tuluspiistä, joskin :462 löytyi C-alueen rautakautisesta kulttuurikerroksesta.

Hiottuja kivilajiesineitä tai sellaisten teelmiä ja katkelmia ovat :186, :224 (tuuramainen esine C-KR1-kiveyksessä, rakennuskätkö?), :227, :318, :480, :582, :794, :911 ja :916. Useimmat näistä löydöistä ovat C-alueelta. Kyse on enimmäkseen tai yksinomaan hioimista. Tunnistettua kivilautista esinettä joukossa ei ole, joskin löydössä :480 on hieman poikkiteräisen kirveenteelmän muotoa.

Lisäksi löytöihin sisältyy suunnilleen puoliympyrän muotoinen iso ja painava, "miehennostannainen" kiviesine (mitoiltaan noin 42 x 19 x 14 cm, :954), jonka suoralla sivulla on karkeasti työstetty reiän jälki. Esine on karkeatekoinen ja toiselta pinnalta epäsymmetrinen. Se muistuttaa jossain määrin Kivikosken kuvaaman ajoittamattoman käsikiviparin yläkiveä, joka on samalla tavoin lohjennut puoliympyrän muotoon (Kivikoski 1973: Abb. 1266). Käsikäyttöiseksi jauhatusvälineeksi kivi on sangen ison ja painavan oloinen, mutta Pirkkalankylässä on toiminut myös vesimylly. Tasainen pinta (mahdollinen jauhinpinta) ei ole sileäksi hioutunut. Toisaalta kyseessä voisi ehkä myös olla esim. kiviankkurin katkelma. Löytöolosuhteet eivät tarjoa tälle esineelle ajoitusta tai selkeää tulkintaa. Löytöpaikka Anian rantatien kaakkoispuolella (G-alue) on nykyistä peltoa historiallisen kylätontin pohjoispuolella, etäällä sekä järvenrannasta että Juoksianojasta, jonka varrella vesimylly on sijainnut.

Lasimassahelmet

Lasimassahelmiä ja sellaisten katkelmia löytyi 4 kappaletta. C-alueen rautakautisesta kulttuurikerroksesta löytyi monivärinen helmi (:384) ja tummansininen helmi (:507). E-alueen lähinnä rautakautisista kerroksista löytyi vihertävä helmi (:623) ja G-alueen sekoittuneesta peltokerroksesta tummansininen helmi (: 914). Viimeksi mainittua ehkä lukuun ottamatta helmilöytöjä voinee perustellusti pitää rautakautisina.

Kuvat 53–55:

Helmi (KM 39785: 507).

Kuva: Teemu Tiainen.

Helmi (KM 39785: 623).

Kuva: Hanna-Riikka Tamminen.

Helmi (KM 39785: 384).

Kuva: Teemu Tiainen.

6. YHTEENVETO

Pirkkalankylän historiallisen kylätontin ja Tursiannotkon esihistoriallisen asuinpaikan alueella tutkittiin kesän 2013 kaivauksessa sekä samana syksynä tehdyssä valvonnassa runsaslöytöisiä rautakautisia ja keskiaikaisia kulttuurikerroksia, joiden erityispiirteisiin kuuluu luuesineistön ainutlaatuisen hyvä säilyneisyys sekä myös erilaisten puurakenteiden suhteellisen korkea säilymistaso. Kaivausalueiden kapeuden takia rautakautiseksi tai keskiaikaisiksi oletettuja puu- ja kivirakenteita ei saatu tutkittua kokonaan. Osittain tutkittuihin rakenteisiin sisältyy rautakautiseksi hirsiarinaksi tulkittu rakenne (C-PR5) ja rautakautiseksi tulkittua laitalattiaa (C-PR4), keskiaikainen salaoja (E-KR2) sekä erilaisia mahdollisesti rautakautisia kiveyksiä (esim. E-KR3, D-KR2). Näiden ohella kenttätöissä on dokumentoitu myös todennäköisesti uuden ajan kylätonttivaiheeseen ajoittuvia ilmiöitä.

Seuraavassa on luettelo kaivauskertomuksen valmistumiseen mennessä ajoitetuista ja/tai tulkituista rakenteista ja eräistä maaperän anomaalisista yksityiskohdista (pois lukien selkeästi tiepenkereen rakentamiseen liittyneet resentit ilmiöt ja muu resentti täyttömaa).

Toistaiseksi ajoitetut ja/tai tulkitut rakenteet ja maaperän anomaliat (dokumentoitu Tursiannotkon arkeologisissa kenttätöissä 2012–13)

- PR1 (2012) Pienen rakennuksen tai huonetilan pohja (latalattia). C14-ajotus: AD 1020–1170.
- PR5 (2012) Luultavasti rakennuksen pääty- ja sivuseinää (sis. nurkkakiukaan pohjan [KR-3] ja oviaukon?). C14-ajotus: AD 790–970.
- KR1a (2012) Salaoja (kivihauta), PR1:n läpi kaivettu. Sis. rahan 1840-luvulta ja historiallista keramiikkaa.
- Y6 (2012) Rautakautiseen kulttuurikerrokseen ulottunut täytettyä kuoppaa muistuttava ilmiö, jossa oli historiallisen ajan löytöjä.
- Y8 (2012) Sekoittuneen saven alue, jossa yhä vettä johtanut salaoja (kivihauta).

- KR2 (2012) Suorakaiteenmuotoinen kivirakenne, historiallisen uunin tai kiukaan pohja? Sis. punasavikeramiikkaa.
- KR-3 (2012) Isoista kivistä aseteltu kulhomainen rakenne PR5:n yhteydessä, kiukaan pohja?
- C-PR1 (2013) Tiepenkereen alle jatkunut noin 2 metriä leveä lautataso resentin täyttömaan ja sekoittuneen. etupäässä historiallisen ajan löytöjä sisältäneen kerroksen välissä. Luultavasti uudelta ajalta. Lattiaa?
- C-PR2 (2013) Lattiamainen lautataso, uudelta ajalta?
- C-PR3 (2013) Hirsi- tai lankkukehikkoa muistuttava jäännös. Uudelta ajalta?
- C-PR4 (2013) Samaa rautakautista rakennetta kuin PR1 (2012).
- C-PR5 (2013) Rautakautisessa kulttuurikerroksessa sijaitseva hirsinurkka. Arinan kulma? Yhteydessä C-PR4-rakenteeseen?
- C-PR5a (2013) Mahdollisesti C-PR5-rakenteeseen liittyviä puujäännöksiä.
- C-Y2 (2013) Laaja hiesupatja, sisälsi pääasiassa resenttejä ja historiallisia löytöjä.
- C-Y5 (2013) Paksu ja laaja (väh. 9 m pitkä) ihmistekoinen savipatja, jonka alla sijaitsevat rautakautinen kulttuurikerros ja päällä sekoittunut, etupäässä historiallisia löytöjä sisältänyt kulttuurikerros (C-Y2, C-Y3). Savipatjassa historiallisen ajan löytöjä. Lattiarakenne? Piharakenne?
- C-Y12 (2013): Pohjasaveen ulottuva täytetty kuoppa, jonka pohjalla historiallinen lasipullo (ilmeisesti ns. lampaanmahapullo, 1800-luvulta?).
- D-PR1 (2013): Seipäänsijoja, sijaitsevat pääosin kaareissa, jonka keskellä profiilissa erottuu kivikeskittymä (D-KR3). Pyöreästä tai soikeasta kotamaisesta rakenteesta, jonka sisällä liesikiveys? Aidantolppia (ei seiväsparillinen riukuaita)? Haasian tms. telineen tolppia? Jonkinlaisen katoksen jäännös?
- E-KR1 (2013) Epäyhtenäistä kivikenttää (hajotettua rakennetta?), jonka alla epämääräinen puurakenne rautakautiselta vaikuttavassa kulttuurikerroksessa.
- E-KR2 (2013) Salaoja, sis. puu-, pärepunos- ja kivirakennetta. C14-ajotus: AD 1190–1200, 1210–1270.
- E-KR3 (2013) Hieman röykkiömäinen isojen maakivien ympärille tehty kiveys, rautakautiselta vaikuttavassa kulttuurikerroksessa.
- G-KR1 (2013, valvonta) Todennäköinen uunin pohja (ulkouuni?). C14-ajotus: AD 1430–80, 1600–10.
- G-PR3 (2013, valvonta): Viivasuora seiväsparien linja, luultavasti aidan jäännös.
- G-KR3 (2013, valvonta): Kivetty seipään- tai paalunsija, ei selkeästi yhdistettävissä muihin rakenteisiin.
- H-KR1 (2013, valvonta): Kivikeskittymä. Luultavasti 1900-luvun alkupuolella puretun rakennuksen jäännöstä.
- H-KR2 (2013, valvonta): Kivikeskittymä. Luultavasti 1900-luvun alkupuolella puretun rakennuksen jäännöstä. Sis. resenttejä ja historiallisia löytöjä.
- I-Y1 (2013, valvonta): Ihmistekoinen savipatja, jonka alla mahdollisesti rautakautinen kulttuurikerros (kulttuurikerroksen heikkona ajoitusperusteena 1 keramiikanpala) sekä rakenne I-KR1.
- I-KR1 (2013, valvonta): Pieni liesimäinen kiveys, jonka yhteydessä lautamaisia puujäännöksiä, palomaata ja samassa tasossa myös mattomaista pärepunosta. Ympäröivästä kulttuurikerroksesta löytyi rautakaudentyyppin keramiikanpala.
- I-KR3 (2013, valvonta): Kivihautatyyppisen salaojan pää? (Pohjasaveen ulottuva kivillä täytetty kaivanto).

Selkeimmät rautakautisiksi oletettavat seinä- ja lattiarakenteet ovat löytyneet vuoden 2012 A- ja B-alueilta sekä vuoden 2013 C-alueelta eli Tursiannotkon alanteen itärinteeltä. Keskiaikaisia ajoitettuja kiinteitä rakenteita on toistaiseksi löytynyt historiallisen kylätontin pohjoisosasta ja sen läheltä (E- ja G-alueet).

LÄHTEET

Adel, Vadim 2010: Pirkkala Tursiannotko ja Pirkkalankylä (Bircala). *Koekaivaus esihistoriallisen ja historiallisen ajan asuinpaikalla*. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Kivikoski, Ella 1973: *Die Eisenzeit Finnlands*. Helsinki.

Raninen, Sami 2013: Pirkkala Tursiannotko ja Pirkkalankylä (Bircala). *Arkeologinen pelastuskaivaus esihistoriallisella asuinpaikalla ja historiallisella kylätontilla 2012*. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Raninen, Sami 2014: Pirkkala Pirkkalankylä (Bircala) ja Tursiannotko. *Maankäyttöhankkeen arkeologinen valvonta 2013*. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Liite 1
Pirkkala Tursiannotko 2013
LUETTELO DIGITAALISISTA KUVATALLENTEISTA

Kuvien arkistointipaikka: Siiri-tietokanta, Tampereen museot

Päänumero: KYY 143

Kuvausajankohta: touko–syyskuu 2013

Kuvaaja: Sami Raninen (alanumerot 62–64: Teemu Tiainen).

Kuvaussuunta: ilmansuunta, johon kamera kuvattaessa suunnattu

Alanro	Kuvan aihe	Kuvaussuunta
1	E-alue ennen kaivausta	NE
2	Ennen pintamaan poistoa: C-alue (etualalla), B- ja A-alueet (2012), D-alue.	SW
3	C-alue ennen kaivausta	N
4	D-alue ennen kaivausta, taustalla Sapalan aitta	SW
5	Anian rantatien kaakkoispuoli: Kaipilan hirsinavetta, Sapalan asuinrakennus	S
6	Kaipilan navetta	NE
7	Sapalan asuinrakennus	E
8	Anian rantatie, vasemmalla Sapalan aitta	NE
9	C-alueen taso I	NE
10	Työkuva: Iida Heikkari (vas.) ja Riia Siltanen C-alueen tasolla I	-
11	C-alueen taso II	NE
12–15	Kuvasarja: C-alueen taso II	NW
16	C-alueen taso II	S
17	C-alueen taso III	NE
18–21	Kuvasarja: C-alueen taso III	NW
22	C-alueen taso III	S
23	C-KR1-kiveystä tasossa III	vertikaali
24–25	Kuvasarja: C-alueen taso IV	NW
26	C-alueen taso V	NE
27–30	Kuvasarja: C-alueen taso V	NW
31	C-alueen taso V	SW
32	C-alueen taso V	S
33	C-alueen kerros V kaivettavana	S
34–36	C-alueen taso V,5, C-KR1-rakenne	SW
37	C-alueen taso VI	NE
38	C-alueen taso VI, lounaispää	vertikaali
39	C-alueen taso VI/VII, C-Y5-savipatjaa	NW
40	C-KR2-kiveystä tasossa VII	vertikaali
41–42	C-alueen taso VII, lounaispää	vertikaali
43	C-alueen taso VIII, C-PR5	vertikaali
44	C-alueen taso VIII, keramiikkaa <i>in situ</i>	vertikaali
45–48	Kuvasarja: C-alueen taso VIII	NW
49–52	Kuvasarja: C-alueen taso IX	NW

53–54	C-PR5	vertikaali	
55	C-PR5:1 kaakkoisprofiilissa	SE	
56	C-PR5:1 ja C-PR5: 5 kaakkoisprofiilissa	SE	
57	C-PR5: lähikuva C-PR5:1:n ja C-PR5:3:n muodostamasta nurkasta	vertikaali	
58	sama kuin edellä, kuvattu lähes vaakatasossa		SW
59	C-PR5a	SE	
60	C-PR5a (laajennusruutua ei vielä ole kaivettu)	NW	
61	C-PR4, taso VI, laajennusruutu	vertikaali	
62	C-PR4, taso VII, laajennusruutu	vertikaali	
63	C-PR4, taso VIII, laajennusruutu	vertikaali	
64	C-PR4, taso IX, laajennusruutu	vertikaali	
65	C-alueen taso X, C-Y6:n pohja vielä kaivamatta	S	
66	Lähikuva C-Y6:sta, taso IX	vertikaali	
67	Lähikuva C-Y6:sta, taso X	vertikaali	
68	C-Y11	SE	
69–78	Kuvasarja: C-alueen A-profiili, etenemissuunta NE->SW	SE	
79–80	C-alueen B-profiili, mukana C-Y12	NE	
81	C-alueen C-profiili	SE	
82	C-alueen D-profiili	NE	
83–91	Kuvasarja: C-alueen E-profiili, etenemissuunta NE ->SW	NW	
92	C-alueen eteläprofiili, pitkittäiskuva	N	
93–95	C-alueen F-profiili	SW	
96–98	C-alueen G-profiili	NW	
99–101	C-alueen H-profiili	NE	
102	C-alueen H-profiili, pitkittäiskuva	SE	
103	C-alueen I-profiili	NW	
104	D-alue taso I	SW	
105	D-alueen taso I	NE	
106	D-alueen taso II	SW	
107	D-alueen taso II	NE	
108–111	D-alueen taso II	NW	
112	D-alueen taso III	SW	
113	D-alueen taso III	NE	
114–119	D-alueen taso III	NW	
120	D-alueen taso IV	SW	
121	D-alueen taso IV	NE	
122–126	D-alueen taso IV	NW	
127	D-alueen taso V	SW	
128	D-alueen taso V	NE	
129–133	D-alueen taso V	NW	
134	D-alueen taso V, koillisosa	NE	
135	D-alueen taso VI	SW	
136	D-alueen taso VI	NE	
137–140	D-alueen taso VI	NW	
141–142	D-alueen taso VII	NW	
143	D-KR3	SW	
144	D-Y7	SE	
145	D-PR1	SW	
146	D-PR1:5	SW	

147	D-PR1, lähikuva	vertikaali
148	Työkuva: Toni Paukku tutkii D-alueen profiilia	SW
149	D-alueen kaakkoisprofiili	E
150–160	Kuvasarja: D-alueen kaakkoisprofiili, etenemissuunta NE->SW	SE
161	E-alueen taso I	NE
162	E-alueen tasoa I	N
163	E-KR3 tasossa I	NW
164	E-alueen taso II	NE
165–172	Kuvasarja: E-alueen taso II, etenemissuunta SW->NE	NW
173–183	Kuvasarja: E-alueen taso III, etenemissuunta SW ->NE	NW
184	Työkuva: Toni Paukku pitelee takymetriprismaa E-alueella (taso III)	NE
185	E-KR1 tasossa III	SW
186	E-alue, taso IV	N
187–190	E-KR1:n pohja, taso IV	(vertikaali)
191	E-KR3, taso IV	N
192	E-KR3, taso IV	NW
193	E-KR3, taso IV	SE
194	E-KR3, taso IV	E
194–195	E-KR1:n alta, taso V	(vertikaali)
195	E-KR2:n pärepunosta	-
196	E-KR3, taso V	NW
197	E-KR3, taso V	NE
198	E-KR2, kaksinkertainen kiveys	(vertikaali)
199	E-KR2, hirsi	(vertikaali)
200	E-KR2, hirren alainen kerros	(vertikaali)
201	E-KR2, hirren alainen kerros	W
202	E-KR2, hirsi	E
203	E-KR2, E-profiili	E
204	E-KR2, W-profiili	W
206	E-KR3 pohjasavessa	NW
207–224	Kuvasarja: E-alueen kaakkoisprofiili, etenemissuunta NE->SW	SE
225–236	Kuvasarja: E-alueen luoteisprofiili, etenemissuunta SW ->NE	NW
237	F-KK1	N
238	F-KK2	SE
239	F-KK3	(vertikaali)
240	F-KK4	N
241	F-KO	NW
242	F-KO	(vertikaali)
243	G-p-alue, taso I	NE
244	G-p-alue, yleiskuva	N
245	G-p-alue, taso II	NE
246	G-p-alue, taso III	NE
247	G-p-alue, taso III ja profiili	NW
248	G-p-alue, taso III	SW
249	G-p-alue, taso IV	NE
250	G-KK1	N
251	G-KK2	E
252	G-KK3	NE
253	G-KK4	NE

254	G-KK5	E
255	G-KK6	(vertikaali)
256	G-KK7	N
257	G-KK8	W
258	Työkuva: G-alueen kaivausta.	-
259	G-p-alueen luoteisprofiili	NW
260	G-alue, taustalla Kaipilan tilakeskus	SW
261	G-alue, luvatta kuorittu alue	NW
262	Historiallista kivijalkaa Saipilan aitan länsipuolella (ks. Raninen 2013)	SE

Liite 2

Pirkkala Tursiannotko 2013

LUETTELO MUSTAVALKOKUVISTA

Negatiivien arkistointipaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö.

Päänumero: -

Kuvausajankohta: touko–syyskuu 2013

Kuvaaja: Sami Raninen

Kuvaussuunta: ilmansuunta, johon kamera kuvattaessa suunnattu

Alanro	Kuvan aihe	Kuvaussuunta
1	E-alue ennen kaivausta	NE
2	D-alue ennen kaivausta, taustalla Sapalan aitta	SW
3	C-alue ennen kaivausta	N
4	Työkuva, C-alueen puhdistusta	-
5	C-alueen taso I	NE
6	D-alueen taso I	SW
7	C-alueen taso II	NE
8	Työkuva: D-alueen kerrosta 1 kaivetaan	-
9	D-alueen taso II	SW
10	C-alueen taso III	N
11	C-KR1	(vertikaali)
12	poistettu	
13	D-alueen taso III	SW
14	C-alueen tasoa IV, C-KR1	S
15	C-KR1, taso IV	(vertikaali)
16	D-alueen taso IV	SW
17	D-KR2, taso IV	NW
18	D-alueen lounaispääty, taso IV	NW
19	C-alueen taso V	NE
20	C-alueen taso V, C-KR1	NW
21	C-alueen taso V	S
22	C-KR1 kaakkoisprofiilin edessä, lähikuvaa	SE
23	C-KR1, C-alueen taso V, eteläkolkka	SE
24	poistettu	
25	poistettu	
26	Työkuva: Teemu Tiainen piirtää C-alueen tasokarttaa	E
27	D-KR2, taso V	NW
28	C-KR1-kiveyksen alinta kivikerrosta	NW
29	D-alueen taso V	SW
30	C-KR2	(vertikaali)
31	C-alueen lounaispääty, taso VI	NE
32	D-alueen pohjataso, D-KR3 ja D-PR1	NW
33	D-KR3, pohjataso	SW
34	D-Y7	SE
35	D-alueen pohjataso, D-KR3 ja D-PR1	SE

36	D-PR1:5, poikkileikkaus	-
37–46	Kuvasarja: D-alueen kaakkoisprofiili, etenemissuunta NE->SW	SE
47	C-alueen tasoa VIII	NW
48	C-PR5a	SE
49	C-PR5	(vertikaali)
50	C-PR51 ja profiili	SE
51	C-PR4, VI taso, laajennusruutu	SE
52	E-KR2, taso V	NE
53	E-KR3, taso IV	NW
54	E-KR3, taso IV	SE
55	E-KR2 , taso VI	S
56	E-KR2, taso VI	N
57	E-KR2, taso VI	S
58	E-KR3, taso V	NW
59	E-KR3, taso V	SW
60	E-KR3, taso V	NE
62	E-KR2, taso VII	E
63	E-KR2, taso VII	N
64	C-Y11	SE
65	E-KR3, taso III	NW
66	E-alueen lounaisosa, epäyhtenäistä kiveystä, taso III	NW
68	C-PR5a	NW
69	C-PR5	NW
70	C-PR5	NW
71	C-alueen taso X	N
72	E-KR1 ja E-KR1P:1, taso III	NW
73	E-KR3, taso VI	NW
74	E-KR3, taso VI	SW
75	Kahvitauko E-alueella: Petteri Liesivuori ja Riia Siltanen	NW
76	E-KR2, itäprofiili	E
77	E-KR2, länsiprofiili	W
78–84	C-alueen E-profiili	NW
85	C-alueen D-profiili	NW
86	C-alueen C-profiili	SE
87	C-alueen B-profiili	NE
88–94	C-alueen A-profiili	SE
95–97	C-alueen H-profiili	NE
98	G-alue	N
99	G-KK6	(vertikaali)
100	G-p-alue, taso III	NE
101	G-KK3	E
102	G-KK5	E
103	G-p-alueen profiili	NW
104	G-p-alueen kaakkoisosa, taso IV	NW

Liite 3

Pirkkala Tursiannotko 2013

LUETTELO HIILI- JA PUUNÄYTTEISTÄ (c14)

Näytteitä säilytetään toistaiseksi Pirkanmaan maakuntamuseon tiloissa

Näytepusseihin on merkitty tunnusnumero punaisella tussilla.

ALUE D

1 krs 7 D-PR1:3 4995,00/1005,52 z 83,36

2 krs 7, D-PR1:2 4994,43/1005,58 z 83,40

3 krs 7, D-PR2 4999,18/1003,88 z 83,36

3b poistettu

3c krs 6, D-Y6b 4997,1-2/1004,8-9

ALUE C

4 poistettu

5 poistettu

6 krs 2, C-PR2 5028,51/1001,07 z 83.8840

7 krs 3 C-KR1 5027,88/1002,90 z 83,86

8 krs 4 C-KR1 5026,60/1003,77 z 83,83

9 krs 3 C-PR3:1 5028,44/1003,87 z 83,89

10 krs3 C-PR3:3 5029,78/1003,31 z 83,96

11 krs 5 C-KR1 5027,3/1003,5, kivien välistä

12 krs 9 C-PR5a:2 5024,25/1001,67 z 83,25

13 krs 9 C-PR5:3 5025,29/1003,56 z 83.50

14 poistettu

15 poistettu

16 krs10 C-PR5:1 5025,86/1003.58 z 83.45

17 krs10 C-PR5:3 5025.57/1003.59 z 83.47

18 krs10 5025,80-9/1002,60-75

19 krs10 C-PR5:4 5025.37/1003,74 z 83,50

20 krs10 C-PR5:3 5024,90/1003,44 z 83.37

21 poistettu

22 krs 2 C-PR2 5027,99/1001,36 z 83.90

23 krs 2 C-PR1 5027,08/1003,74 z 83,94

24 krs 6 C-PR4:3 5024,37/1000,98 z 83,40

25 krs 6 C-PR4:4 5024,23/1000,86 z 83.32

26 krs 6 tasokartassa kuvattu irrallinen lautamainen jäännös 5024,51/1003,08 z 83,58

27 krs 6 tasokartassa kuvattu irrallinen lautamainen jäännös 5024,34/1003,00 z 83.56

28 krs 6 C-PR4:2 5024,57/1001,00 z 83,44

29 krs 9 C-PR5:1 5025,9/1003,9

30 krs 8 C-PR5:5 5026,12/1003,77 z 83.60479

31 poistettu

32 krs 10 C-PR5:3 5025,61/1003,64 z 83.53

33 krs 10 C-PR5:3 5024,52/1003,26 z 83,42

34 krs 10 C-PR5:3
35 krs 7, C-PR4 5024,35/999,98 z 83,31
36a poistettu
36b krs 6 C-KR1 5026,8/1003,2
36c krs 6 C-KR1 5028,3/1004
36d krs 6 C-KR1 5028,3/1003,2
36e krs 6 C-KR2 5031/1001
36f poistettu
36g krs 7 5029/1001 hiili C-Y5-savipatjan alta
36h krs 7 5029/1001 hiili C-Y5-savipatjan alta
36i krs 7 5031,1/1001,4 C-Y5-savipatjan keskeltä
36j krs 8 C-Y6 5031,2/1001,5
36k krs 9 C-PR5:5 5025,9/1003,2

ALUE E

36 krs 3 E-KR1 5065,1/1002,2
37 krs 3 E-KR1 5069/1002,1003
38 krs 3 E-KR1P:1 5065,22/1002,70 z 84,30
39 krs 3 E-KR1P:1 5065,89/1002,29 z 84,32
40 krs 3 E-KR1P:1 5066,10/1001,70 z 84,28
41 krs 4 5069/1002+1003, palaneen saven alta
42 - ” -
43 poistettu
44 krs 3 E-KR2 5060,3/1002,8
45 krs 5 E-KR2 5059,50/1001,61 z 83,81, pystysuuntainen lauta
46 krs 8 E-KR2 kaivannon pohjasaven päältä
47 krs 9 E-KR2 alin puu saven päällä
48 krs 9 E-KR2 alin puu saven päällä
49 krs 9 E-KR2 alin puu saven päällä
50 krs 9 E-KR2 alimman puukerroksen alta
50a poistettu
50b krs 2 E-KR1 5069,5/1002,9
57 krs 8, E-KR2, rima 1
58 krs 8, E-KR2, rima 2 ajoitettu (BETA-367204)
59 poistettu
60 krs 9, pärepunos
61 krs 9, pärepunoksen pohja
62 poistettu

ALUE G-p

63 krs 4, puujäännös 5090,61/1013,37 z 83,03
64 krs 4, puujäännös 5090,30/1013,43 z 83,08

MAANÄYTTEET

Maanäytteitä säilytetään toistaiseksi Pirkanmaan maakuntamuseon tiloissa
Tunnusmerkintä pussissa **punaisella tussilla.**

ALUE C

C1 - C15: poistettu

C16: krs 5 C-KR1 5026,1-2/1001,1-2

C17: krs 5 Y1 (2012) 5024,8/1003 näyte 1/2

C18: krs 5 sama kuin edellinen, näyte 2/2

C19: krs 5 Y1 (2012) 5024,1/1001,1 näyte 1/2

C20: krs 5 sama kuin edellä, näyte 2/2

C21: poistettu

C22: krs 6 C-Y3 /C-KR1 5028,4/1003,8

C23: krs 7 C-Y6, näyte 1/2

C24: krs 7 sama kuin edellinen näyte 2/2

C25: krs 8 Y1 (2012) 5024/1003

C26: krs 8 C-Y8, keramiikkakeskittymä 5033,15–22/1001,71–80 z 83,62–63

C27: krs 8 C-Y6, 5032/1002

C28: krs 8 C-Y8 5028,3/1003,2 näyte1/2

C29: krs 8 sama kuin edellä, näyte 2/2

C30: krs 8 C-Y8 5032,4/1001,4

C31: krs 8 C-Y8 5032/1002

C32: poistettu

C33: krs 9 C-Y8 5025,9-5026,1/1003,0-2

C34: krs 9 C-Y6 5032,3-6/1001,5-7

C35: poistettu

C36: poistettu

C37: poistettu

C38: poistettu

C39: krs 7 Y2 (2012) 5024,1/1001,4 y2

ALUE D

D1: poistettu

D2: krs 4 D-Y4 4995,8/1005,3 1/2

D3: krs 4 sama kuin edellinen, 2/2

D4: krs 4 D-Y4 4999,9-5000/1004,7-8

D5: poistettu

D6: krs 4 D-Y4 4999,1-2/1004,8-9

D7: krs 3 D-KR1y 5000,35/1004,75

D8: krs 5 D-KR1y 5000,2-4/1004,75-1005, 1/2

D9: krs 5 sama kuin edellä, 2/2

D10: krs 4 D-KR1y 5000,2/1004,8
D11: krs 6 D-Y4 4997/1005
D12: poistettu
D13: poistettu
D14: krs 6 D-Y5 4996,1/1004,1, 1/2
D15: krs 6 sama kuin edellä, 2/2
D16: krs 6 D-Y5 4996,5/1005,3
D17: poistettu
D18: poistettu
D19: poistettu
D20: krs 5 D-Y6a 4996/1004
D21: poistettu
D22: poistettu

ALUE E

E1: poistettu
E2: poistettu
E3: poistettu
E4: krs 3 E-Y3 5060,5/1001,3, 1/2
E5: krs 3 E-Y3 5061,1-2/1002,1-2
E6: krs 2 E-Y3 5055/1001,3
E7: krs 2 E-Y3 sama kuin E4, 2/2
E8: krs 2 E-Y3 5064/1002, 1/2
E9: krs 2 E-Y3, 5064/1002 2/2
E10: krs 5 E-KR1 5065/1003
E11: krs 3 E-Y3 5048/1001,3
E12: krs 7 E-KR2y 5059/1002 hirren alaosan vieressä, pärepunoksen seasta, a-näyte
E13: krs 7 E-KR2y 5059/1002
E14: poistettu
E15: poistettu

ALUE G

MG1: G-KK1, kulttuurikerros, 50–60 cm, 1/2
MG2: G-KK1, kulttuurikerros, 50-60 cm", 1/2
MG3: G-KK2, vanha peltokerros?, 40–50 cm 1/2
MG4: G-KK2, vanha peltokerros?, 40–50 cm 2/2
MG5: G-KK3, kulttuurikerros, 30 cm, 1/2
MG6: G-KK3, kulttuurikerros, 30 cm, 2/2
MG7: G-KK3, kulttuurikerros, 40 cm, 1/2
MG8: G-KK3, kulttuurikerros, 40 cm, 2/2
MG9: G-KK3, vanha peltokerros?, 70 cm, 1/2
MG10: G-KK3, vanha peltokerros?, 70 cm, 2/2
MG11: poistettu
MG12: poistettu
MG13: poistettu
MG14: poistettu

Luettelo 7
Pirkkala Tursiannotko 2013
KARTTALUETTELO

1. Yleiskartta
2. D-alue, pintavaaitus
3. D-alue, taso I
4. D-alue, taso II
5. D-alue, taso III
6. D-alue, taso IV
7. D-alue, taso V
8. D-alue, taso VI
9. D-alue, taso VII
10. D-alue, profiili
11. C-alue, pintavaaitus
12. C-alue, taso I
13. C-alue, taso II
14. C-alue, taso III
15. C-alue, taso III,5
16. C-alue, taso IV
17. C-alue, taso V
18. C-alue, taso V,5
19. C-alue, taso VI
20. C-alue, taso VII
21. C-alue, taso VIII
22. C-alue, taso IX
23. C-alue, taso X
24. C-alue, profiili A
25. C-alue, profiilit B–E
26. C-alue, profiilit F–I
- 27–29. E-alue, pintavaaitus
- 30–32. E-alue, taso I
- 33–35. E-alue, taso II
- 36–38. E-alue, taso III
- 39–41. E-alue, taso IV
42. E-KR1, tasot V ja VI
43. E-KR2, tasot V–VII
44. E-KR2, tasot VIII–X
45. E-KR3, tasot V ja VI
46. E-KR1 ja E-KR3, profiilit
47. E-KR2, profiilit
48. G-p-alue, pintavaaitus
49. G-p-alue, taso I
50. G-p-alue, taso II

- 51. G-p-alue, taso III
- 52. G-p-alue, taso IV
- 53. G-KK3, etelä- ja länsiprofiilit